

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΟ

Πανεπιστημιακή Εργασία του φοιτητή

- **Ιωάννη Ταλασλή** **ΑΜ 134020000554**

Με θέμα :

« Η δημοσίευση των ιδιωτικών πληροφοριών και ειδικότερα η επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων »

Στο μάθημα ***Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου***

Υπό την εποπτεία του καθηγητή **κ. Ανδρέα Δημητρόπουλου**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Διάγραμμα περιεχομένων.....σελ.2
Πίνακας περιεχομένων.....σελ.4
Περίληψη της εργασίας στα ελληνικά.....σελ.7
Περίληψη της εργασίας στα αγγλικά.....σελ.8
Αποφάσεις και σύντομη περίληψη κάθε απόφασης.....σελ.9
Κείμενο της εργασίας.....σελ.47
Συνομογραφίες.....σελ.95
Βιβλιογραφία.....σελ.97
Πηγές από το διαδίκτυο.....σελ.99
Λήμματα.....σελ.99

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Παρ 1. Η επικοινωνία

Παρ2. Η εθνική ασφάλεια ως λόγος περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων

Παρ.3 Φορείς ,ενέργεια και προστασία του δικαιώματος &ο νόμος 2225/94

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ.4 Το αντικείμενο της προστασίας προσωπικών δεδομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ.5 Το συνταγματικό πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων

Παρ 6.Οι επιμέρους ρυθμίσεις του ν. 2472/97

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

Παρ 7.Οι αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Παρ.8 Νομολογία του Στε

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Παρ.9 Το γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας και η προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΦΑΙΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΝΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Παρ. 10 Η σύλληψη των σφαιρών ως θεμέλιο της προστασίας των ευαίσθητων δεδομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Παρ1. Η επικοινωνία.....σελ.48	
I.Επικοινωνία.....σελ.48	
II. Η απόρρητη επικοινωνία.....σελ. 49	
Παρ2. Η εθνική ασφάλεια ως λόγος περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων.....σελ49	
I.Εθνική ασφάλεια και ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα.....σελ.50	
II.Αναστολή.....σελ. 50	
Παρ3. Φορείς ,ενέργεια και προστασία του δικαιώματος &ο νόμος 2225/94.....σελ. 50	
I.Φορείς.....σελ.50	
II. Απόλυτη Ενέργεια.....σελ. 51	
III. Ποινική Προστασία Απορρήτου.....σελ.51	
IV. Ο νόμος 2225/94.....σελ.52	
V. Η επικοινωνία στον οικογενειακό χώρο.....σελ.52	
VI. Το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ των συζύγων.....σελ.53	

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ4. Το αντικείμενο της προστασίας προσωπικών δεδομένων.....σελ. 54

I. Το αντικείμενο της προστασίας προσωπικών δεδομένων.....σελ. 54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ5. Το συνταγματικό πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων.....σελ. 55

- I. Το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου.....σελ. 55
- II. Το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού.....σελ. 56
- III. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο άρθρο 9Α Συντ.σελ.56

Παρ6. Οι επιμέρους ρυθμίσεις του Ν. 2472/97.....σελ. 60

I.Αντικείμενο.....	σελ.60
II.Ορισμοί.....	σελ.60
III.Πεδίο εφαρμογής.....	σελ.61
IV. Οι προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων.....	σελ.63
V.Γνωστοποίηση της επεξεργασίας στην Αρχή	σελ. 64
VI.Ειδικές μορφές επεξεργασίας.....	σελ.65
VII.Απόρρητο και ασφάλεια της επεξεργασίας.....	σελ.66
VIII.Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων.....	σελ.67
IX.Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.....	σελ.68
X. Κυρώσεις.....	σελ.69

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

Παρ7.Οι αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

I. Γενικά.....	σελ.70
II. Οι πρώτες αποφάσεις.....	σελ.71
III.Οριοθέτηση της επεξεργασίας δεδομένων με κριτήριο τον χαρακτήρα των προσωπικών..... δεδομένων.....	σελ.72
IV. Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που αφορούν την υγεία.....	σελ.73
V. Η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων από τα ΜΜΕ	σελ. 75
VI. Η αναγραφή του θρησκευματος και άλλων πληροφοριών και ευαίσθητων δεδομένων σε δημόσια έγγραφα	σελ.77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Παρ.8 Νομολογία του ΣτΕ

I. Οι αποφάσεις	σελ. 81
II. Ζητήματα νομιμοποίησης.....	σελ.81
III. Η νομιμότητα της απόφασης για το ζήτημα των ταυτοτήτων.....	σελ.81
IV. Τα προσωπικά δεδομένα που αφορούν την ιθαγένεια και το όνομα του (της) συζύγου.....	σελ.84
V.Παρατηρήσεις	σελ. 85

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

**Παρ.9 Το γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας και η προστασία των ευαίσθητων προσωπικών
δεδομένων.....σελ.86**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΦΑΙΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΝΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Παρ. 10 Η θεωρητική θεμελίωση της προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

I. Η σύλληψη του πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας στη νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας.....σελ.87	
II. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου για την απογραφή του πληθυσμού και η σύλληψη περί σφαιρών.....σελ. 88	
III. Η νομολογία του γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου μετά την απόφαση για την απογραφή του πληθυσμού.....σελ 89	
IV. Η σύλληψη των σφαιρών ως θεμέλιο της προστασίας των ευαίσθητων δεδομένων.....σελ.90	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.....σελ.7	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ.....σελ.8	
ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΘΕ ΑΠΟΦΑΣΗΣ.....σελ.9	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....σελ.95	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.97	
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....σελ.99	
ΛΗΜΜΑΤΑ.....σελ.99	

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ-ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Στη σύγχρονη εποχή, με την διάδοση των τεχνολογικών επιτευγμάτων και την ολοένα αυξανόμενη εξάπλωση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, ανέκυψε το ζήτημα της προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Η δικαιοπολιτική θεμελίωση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων συνίσταται στην αντιμετώπιση των αυξημένων κινδύνων που ανακύπτουν λόγω της φύσεως των δεδομένων αυτών και ειδικότερα, του κινδύνου δυσμενούς διάκρισης με αφορμή την αποκάλυψη ορισμένων πτυχών της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, καθώς και ενόψει του ότι με την επεξεργασία και χρήση των ευαίσθητων δεδομένων προσβάλλεται εντονότερα η ιδιωτική ζωή του ατόμου. Η προσωπικότητα του ατόμου και ειδικότερα το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, η σφαίρα του απορρήτου και γενικότερα το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας καθώς και άλλα θεμελιώδη συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα του ατόμου παραβιάζονται καθημερινά με κίνδυνο την οριστική απώλειά τους.

Ο Έλληνας νομοθέτης, εμπνεόμενος από την κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ, με το νόμο 2472/97 θέλησε να θέσει το νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με το πεδίο και την παρεχόμενη έκταση προστασίας, θεσπίζοντας έτσι ένα σύστημα ουσιαστικών προϋποθέσεων, κυρώσεων και ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Η σημασία της συγκατάθεσης για την επεξεργασία δεδομένων έχει κεντρική θέση στο σύστημα ουσιαστικών προϋποθέσεων για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων, καθώς αποτελεί εκδήλωση του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου. Και τούτο, διότι ως βάση του συστήματος προστασίας τίθεται η αρχή ότι το άτομο πρέπει να αποφασίζει κατ' αρχήν το ίδιο, ελεύθερα, εάν τα δεδομένα που το αφορούν θα αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας.

Η θεμελίωση της δικαιοπολιτικής σκοπιμότητας της ρύθμισης για τα ευαίσθητα δεδομένα τεκμηριώθηκε εμπειρικά από τα νομολογιακά παραδείγματα του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και από τη δραστηριότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων στην Ελλάδα και από τη νομολογία του ΣτΕ. Η Αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι το θεμέλιο του ελληνικού συστήματος προστασίας προσωπικών δεδομένων, στη βάση του οποίου δομείται το σύστημα ελέγχου και ο μηχανισμός της εφαρμογής, της τήρησης και της εξέλιξης των ρυθμίσεων του νόμου. Οι αποφάσεις της Αρχής αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικών από τα ΜΜΕ, για την υγεία, για την αναγραφή του θρησκευματος και άλλων πληροφοριών και ευαίσθητων δεδομένων σε δημόσια έγγραφα. Κατά της αποφάσεως της αρχής 510/17/15.5.2000 και της ΥΑ 8200/0-441210/17.7.2000 υποβλήθηκαν αιτήσεις ακυρώσεως στο ΣτΕ, το οποίο αξιοποιώντας το νομικό οπλοστάσιο που παρέχει ο ν. 2472/97 αλλά και τις διατάξεις του Συντάγματος, αναγνωρίζει ότι η αποκάλυψη ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων συνεπάγεται την παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του ατόμου αλλά και την παραβίαση της αρχής της ισότητας καθόσον η αναγραφή του στοιχείου αυτού παρέχει το έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων και ενέχει έτσι τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ισότητας.

Η ρύθμιση που αφορά τα προσωπικά δεδομένα μπορεί να βρει θεωρητικό έρεισμα στη σύλληψη περί σφαιρών προστασίας της προσωπικότητας. Σύμφωνα με τη θεωρία των σφαιρών, η οποία έλκει την προέλευσή της από το γερμανικό αστικό δίκαιο, η ιδιωτική ζωή διαιρείται σε « σφαίρες » ή « ζώνες » προστασίας της προσωπικότητας. Οι ευαίσθητες πληροφορίες νοούνται ως οι τυπικές συνιστώσες της στενά προσωπικής σφαίρας, σε αντίθεση με απλές πληροφορίες που αφορούν την ιδιωτική ζωή γενικώς. Η θεωρία των σφαιρών αναφερόμενη στο γενικό δικαίωμα προστασίας της προσωπικότητας δεν προβλέπεται στο γερμανικό ΑΚ όπως προβλέπεται στον δικό μας στο ΑΚ 57. Τη θεωρία ακολούθησε το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο που επεξεργάστηκε τη σύλληψη αυτή σε μία σειρά αποφάσεών του και της προσέδωσε συνταγματική θεμελίωση, τονίζοντας ιδίως τη διάσταση ενός «απολύτως προστατευόμενου πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας», στο πλαίσιο του οποίου εμπίπτουν τα προσωπικά δεδομένα

Με την ελπίδα-ευχή ότι σε μία κοινωνία παγκόσμια που εξελίσσεται προς την κατεύθυνση της ευημερίας, συνώνυμο της οικονομικής ανάπτυξης, θα γίνει σεβαστή η παρουσία του κάθε πολίτη ξεχωριστά, μακριά από μικροπολιτικές που προσβάλλουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου αλλά και της αξιοπρέπειας, οι νομοθέτες να αντιδράσουν σε αυτά τα φαινόμενα που μας υποβαθμίζουν ως ανθρώπους και ως οντότητες, αφιερώνω την εργασία μου σε κάθε πολίτη του κόσμου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ-ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Nowadays, thanks to the development of technological innovations and thanks to the growing expansion of the globalization, the issue of protection of sensitive personal data came up. The ratio legis of sensitive personal data is focused on the battle against the growing danger due to the nature of these data and specifically the negative distinction when some aspects of private life are revealed. Besides, by using this information private life of each person is strongly violated. Each one's personality, the right of private life's protection, the sphere of confidential personal data and in general the right of free development of personality and other major constitutional rights are violated everyday and appears the peril of their total perdition.

The greek lawmaker, inspired by the EU direction 95/46/EK, with the 2472/97 law wanted to place the legislative frame referring to the field and the protection extent, decreeing a system of substantial conditions, penalties and control of the exploitation of personal data. The importance of consent for the exploitation data has major position in the system of substantial conditions for the legality of this action due to the fact that it is a manifestation of the right of informational self-definition. This is happening because the base of protection system is the principal that the person must decide the same, free, whether the data that concern him will be issue of exploitation.

The bases of the ratio expediency of the regulation for sensitive personal data were established by the jurisprudential examples of the Court of Human Rights and by the Data Personal Assosiation in Greece and by the jurisprudence of the State Council. The Data Personal Assosiation is the base of the greek data personal protection system, in the base of which is placed the control system and the mechanism of application, observation and evolution of the law's regulation's. The decisions of the Data Personal Association are related to the exploitation of personal data by the mass media, they are related to health issues, to the registry of religion and other information to the identity cards and to other public papers. Against the decision 510/17/15.5.2000 of Data Personal Association and against the minister's decision 8200/0-441210/17.7.2000 were presented requests of annulment in front of the State Council. The State Council evoking the law 2472/97 and the greek constitution, recognises that the revealing of sensitive personal data entails the violation of private life and the violation of the principle of equity because the registry of this element gives the chance of distinctions and provokes the danger of the violations of religious equity.

The regulation that concerns personal data can find a support in the theory of personality protection spheres. According to this theory, developed in the german civil code, private life is divided in spheres or zones of personality protection. The sensitive data are parts of the close personal sphere, in contradiction to the simple information that concern private life in general. Spheres theory referring to the general right of personality protection is not included in the german civil code by the way that it is included in our civil code in the 57 article. The Federal German Constitutional Court that followed this theory, treated this concept into a series of decisions and gave to it constitutional support, by emphasizing the dimension of a highly protected nucleus of the personality right, in the frame of which personal data are placed.

With the hope-wish that in a universal society that evolves towards prosperity, synonym of economical growth, the presence of each citizen will be respected, I dedicate this work to every citizen of the world.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΚΑΘΕ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

(Μετά από κάθε απόφαση ακολουθεί συνοπτική περιγραφή της επόμενης)

Οι αποφάσεις που περιέχονται στην εργασία είναι οι εξής:

- (1) Απόφαση 109/31.3.99 Τίτλος : « **ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε** »,.
- (2) Απόφαση 1446/10.11.2000 Τίτλος : « **Απόφαση της Αρχής για την αναγραφή του θρησκευματος στο πιστοποιητικό γεννήσεως που εκδίδουν οι δήμοι** »
- (3) Απόφαση 050/20.1.2000. Τίτλος : «**Απόφαση για τους όρους για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας**».
- (4) Απόφαση της 29.11.2000 Τίτλος : «**Απόφαση για τα στρατολογικά πιστοποιητικά**».
- (5) Απόφαση της 25/10/2000 Τίτλος : « **Απόφαση για τον τρόπο και τους όρους με τους οποίους θα γίνεται ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου του ΣτΕ σε τρίτους** »
- (6) Απόφαση 100/31.1.2000 Τίτλος : « **Απόφαση για τις εκπομπές Ζούγκλα και κίτρινος τύπος του Alpha TV** »
- (7) Απόφαση : 510/17/15.5.2000 Τίτλος « **Απόφαση για την αναγραφή του θρησκευματος και άλλων πληροφοριών σε δημόσια έγγραφα** »
- (8) Απόφαση 77Α/2002 Τίτλος « **Απόφαση για τη αναγραφή του θρησκευματος των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου** »

(1)Απόφαση109/31.3.99 «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε».

Συνοπτική περίληψη: Αυτή η απόφαση αφορά την επεξεργασία δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο της φερεγγυότητας πελατών τραπεζικών και πιστωτικών ιδρυμάτων¹. Η Αρχή στην περίπτωση αυτή, οριοθέτησε τον σκοπό της επεξεργασίας, κρίνοντας ότι αυτός συνίσταται στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων από τη σύναψη πιστωτικών συμβάσεων με αφερέγγυους πελάτες και σε απώτερο βαθμό, στην προστασία της εμπορικής πίστης και την εξυγίανση των οικονομικών συναλλαγών.

Η Αρχή συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του σκοπού αυτού, ενώ η προστασία της εμπορικής πίστης υπερέχει προφανώς σε σύγκριση με τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων, με συνέπεια να καθίσταται επιτρεπτή η επεξεργασία

και χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου (άρθρο 5 § 2 εδ. ε' ν. 2472/97), υπό την προϋπόθεση, όμως, της ενημέρωσης του (άρθρα 11 § 1 και 24 § 3).

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

**Αθήνα 31-3-99
Αρ. Πρωτ.: 109**

Ταχ. Δ/ση :Ομήρου 8 όροφος 6^{ος}
Ταχ. Κώδ. :105 64
Πληροφ. :Μ. Παχή
Τηλ. :33.52.604, 605
Fax :33.52.617

ΠΡΟΣ
ΤΕΙΡΕΣΙΑ Α.Ε.
ΑΛΑΜΑΝΑΣ 2 & ΠΡΕΜΕΤΗΣ
151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ

Α Π Ο Φ Α Σ Η

1. Ο σκοπός της επεξεργασίας είναι η ελαχιστοποίηση των κινδύνων από τη σύναψη πιστωτικών συμβάσεων με αφερέγγυους πελάτες και εν γένει από τη δημιουργία επισφαλών απαιτήσεων και τελικά η προστασία της εμπορικής πίστης και η εξυγίανση των οικονομικών συναλλαγών. Η επεξεργασία είναι πράγματι «απολύτως αναγκαία» για την ικανοποίηση του σκοπού αυτού, ενώ η προστασία της εμπορικής πίστης, στη σύγκριση με τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων, μπορεί να θεωρηθεί ότι «υπερέχει προφανώς», υπό την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. ε'. Συνεπώς, η επεξεργασία επιτρέπεται και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, αφού βέβαια αυτό ενημερωθεί (άρθρα 11 παρ. 1 και 24 παρ. 3 του ν. 2472/1997).
2. Από τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία ότι πρέπει να απαλειφθούν εκείνα που αφορούν αγορές και πωλήσεις ακινήτων, ως μη συμβιβαζόμενα προς την αρχή της αναλογικότητας, κατά την οποία τα δεδομένα «δεν πρέπει να είναι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει του σκοπού της επεξεργασίας» (άρθρο 4 παρ. 1 εδ. β του νόμου). Η διατήρηση τέτοιων στοιχείων προκαταβολικά, για απροσδιόριστο αριθμό προσώπων που δεν τα συνδέει (και ίσως δεν θα τα συνδέσει ποτέ) καμιά σχέση με τις τράπεζες υπερακοντίζει τους σκοπούς του αρχείου. Η επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα όλων αυτών των προσώπων είναι εντονότερη επιβάρυνση των συμφερόντων τους από ό,τι η επιβάρυνση μιας τράπεζας να φροντίζει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, πριν π.χ. συνάψει μια πιστωτική σύμβαση με ένα πελάτη της, να ζητεί ενημέρωση για την ακίνητη περιουσία του, αν αποδίδει σημασία σ' αυτό και πέρα από τις ασφάλειες που του ζητεί! Το ότι τα δεδομένα αυτά προέρχονται από γενικά προσιτές πηγές δεν σημαίνει ότι δεν είναι προσωπικά δεδομένα, υποκείμενα στο καθεστώς του ν. 2472/1997.

Προσιτά είναι, κατά την έως τώρα νομοθεσία, ακόμη και ευαίσθητα δεδομένα (π.χ. το θρήσκευμα που σημειώνεται στα ληξιαρχικά βιβλία, βιβλία δημόσια κατά τον νόμο), που όμως εφεξής, κατά τροποποίηση της έως τώρα νομοθεσίας, υπόκεινται στους περιορισμούς επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων του ν. 2472/1997. Εξάλλου, η υποκατάσταση ενός ιδιωτικού αρχείου, όπως εδώ αυτού της «Τειρεσίας Α.Ε.», στη θέση ενός δημόσιου αρχείου (όπως των βιβλίων υποθηκών και μεταγραφών) ή άλλου αρχείου εξυπηρετούντος ευρύτερους σκοπούς, είναι αντίθετη με την αρχή της προσφορότητας της επεξεργασίας για την εξυπηρέτηση του επιδιωκόμενου σκοπού, δηλ. εδώ της προστασίας του τραπεζικού συστήματος από αφερέγγυους πελάτες (πρβλ. γνωμοδότηση του ΝΣΚ 689/1995). Η διαφάνεια ως προς την ακίνητη περιουσία των πολιτών είναι ένας σκοπός που θα μπορούσε να ενδιαφέρει το δημόσιο, π.χ. για φορολογικούς λόγους, και όχι, άνευ ετέρου, επιμέρους ιδιωτικούς φορείς.

Αντίθετα, η προκαταβολική συλλογή αρνητικών, για τη φερεγγυότητα των υποκειμένων, στοιχείων μπορεί να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται στο παραπάνω αίτημα της προσφορότητας.

3. Για τα λοιπά δεδομένα πρέπει να παρατηρηθεί ότι είναι απαραίτητο και σύμφωνο με τις αρχές της προσφορότητας και της αναλογικότητας που καθιερώνει ο νόμος να γίνεται αξιολόγηση και διαβάθμισή τους, ανάλογα με τη βαρύτητά τους. Ασήμαντες παραβάσεις, που π.χ. αφορούν μικροποσά, δεν πρέπει καν να συλλέγονται, οι δε παραβάσεις μέσης βαρύτητας να διατηρούνται στο αρχείο επί μικρότερο χρονικό διάστημα από την προβλεπόμενη 10ετία. Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. καλείται να ετοιμάσει το ταχύτερο δυνατόν και γνωστοποιήσει στην Αρχή σχέδιο διαβάθμισης των δεδομένων που τηρεί, ώστε να κριθεί αν τηρούνται οι παραπάνω νόμιμες προϋποθέσεις.
4. Αποδέκτες των δεδομένων, σύμφωνα με τον σκοπό της επεξεργασίας, δικαιολογείται να είναι μόνο οι τράπεζες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι εταιρείες διαχείρισης πιστωτικών καρτών, καθώς και φορείς του δημόσιου τομέα, όχι τρίτοι μετέχοντες στις οικονομικές συναλλαγές και ακόμη λιγότερο μη μετέχοντες. Ήδη η «Τειρεσίας Α.Ε.» γνωστοποίησε στην Αρχή, ότι το Δ.Σ. της αποφάσισε να περιορίσει μόνο στους παραπάνω νομιμοποιούμενους, κατά τον σκοπό της επεξεργασίας, αποδέκτες τη διακίνηση των δεδομένων. Είναι αυτονόητο ότι μόνον οι παραπάνω αποδέκτες προσωπικών δεδομένων έχουν το δικαίωμα χρησιμοποίησής τους. Η περαιτέρω επεξεργασία τους (διαβίβαση σε τρίτους κ.λ.π) από αυτούς είναι απολύτως απαγορευτική.
5. Η «Τειρεσίας Α.Ε.» οφείλει να συμμορφωθεί με την κατά το άρθρο 24 παρ. 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 11 παρ. 1 του νόμου υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου, μεταξύ άλλων και για τους αποδέκτες των δεδομένων, δηλαδή, κατά το άρθρο 2 στοιχ. ι' του νόμου, τους τρίτους στους οποίους ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα (τρίτοι είναι κατά το άρθρο 2 στοιχ. θ', όλοι πλην του υποκειμένου των δεδομένων, του υπευθύνου επεξεργασίας και των εκτελούντων την επεξεργασία, όπως περιγράφονται στη διάταξη) ή και μη τρίτους (έτσι η διάταξη του άρθρου 2 στοιχ. ι', *in fine*). Μη τρίτοι που πρέπει να ενημερωθούν μπορεί να είναι π.χ. τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων (που μπορεί να μην είναι η πηγή της συλλογής των δεδομένων, που όμως έτσι κι αλλιώς πρέπει να ενημερωθούν ως υποκείμενα) ή οι εκτελούντες την επεξεργασία που τυχόν δεν έχουν γνώση των δεδομένων. Τρίτοι είναι και οι μέτοχοι της «Τειρεσίας Α.Ε.», αφού δεν ταυτίζονται με το νομικό πρόσωπο της Α.Ε. και δεν

περιλαμβάνονται στις τρεις κατηγορίες των μη τρίτων κατά το άρθρο στοιχ. θ' του νόμου.

Ως αποδέκτες κατά την παρ. 1 του άρθρου 11 νοούνται τα πρόσωπα προς τα οποία προβλέπεται κατά το στάδιο της συλλογής να ανακοινώνονται τα δεδομένα. Η διάταξη δεν εννοεί υποχρέωση ενημέρωσης για τη συγκεκριμένη ανακοίνωση στην οποία ο υπεύθυνος της επεξεργασίας προβαίνει κάθε φορά που του ζητείται πληροφορία από τον αποδέκτη. Η προσθήκη εκ των υστέρων (μετά τη συλλογή) νέων αποδεκτών ή νέας κατηγορίας αποδεκτών θα πρέπει, σύμφωνα με τον σκοπό του νόμου, να υπαχθεί επίσης στη ρύθμιση της παρ. 1 του άρθρου 11 και να υποχρεώνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας για ενημέρωση του υποκειμένου. Τούτο προκύπτει και από τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 11. Αν και αυτή η ενημέρωση αφορά «μεγάλο αριθμό υποκειμένων», θα πρέπει πάλι να εφαρμοσθεί ανάλογα η διάταξη του άρθρου 24 παρ. 3, που, μολονότι μεταβατική διάταξη, αποτυπώνει ευρύτερο και πάγιο νομοθετικό πνεύμα (όταν ακριβώς πρόκειται για «μεγάλο αριθμό υποκειμένων»).

Τυχόν ερμηνεία της παρ. 3 του άρθρου 11 ότι απαιτεί και την *in concreto* ανακοίνωση όταν πρόκειται να δοθεί μια πληροφορία προς τους τρίτους θα υπερέβαινε τον σκοπό της διάταξης. Οι τρίτοι αυτοί είναι αποδέκτες υπό την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 11, για τους οποίους πρέπει να είναι ήδη ενημερωμένο το υποκείμενο. Η άντληση πληροφοριών από τους τρίτους αποδέκτες μπορεί να γίνεται μαζικά ή ακόμη μπορεί οι τρίτοι να έχουν αυτόματη πρόσβαση (με δική τους πρωτοβουλία και χωρίς ενέργειες του υπευθύνου επεξεργασίας) στο αρχείο, π.χ. να αντλούν τα δεδομένα με την *On Line* διαδικασία, όπως συμβαίνει στην εξεταζόμενη περίπτωση. Θα πρέπει βέβαια ο υπεύθυνος επεξεργασίας να έχει ενημερώσει το υποκείμενο γι' αυτόν τον τρόπο άντλησης των δεδομένων από τους αποδέκτες. Επίσης, θα πρέπει κατά τον ν. 2472/97, ο αποδέκτης, ως ασκών και αυτός επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, να ενημερώνει το υποκείμενο για τα δεδομένα που άντλησε και χρησιμοποιεί στις συναλλαγές μαζί του, ώστε να του παρέχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τη χρήση αυτή, ενδεχομένως να αμυνθεί κλπ.

Η παρ. 3 του άρθρου 11 είναι ασαφής διάταξη, στη συσχέτισή της με την παρ. 1 του ίδιου άρθρου, και ατυχής. Πρέπει, δια της εις άτοπον απαγωγής, να ερμηνευθεί ως απλώς διευκρινιστική και συμπληρωτική της παρ. 1, υπό την έννοια ότι, και αν η ενημέρωση του υποκειμένου για τους αποδέκτες-τρίτους δεν είχε γίνει κατά τον χρόνο της συλλογής ή αν προστίθενται νέοι αποδέκτες-τρίτοι, πάντως, η ενημέρωση του υποκειμένου πρέπει να γίνει πριν από την ανακοίνωση στους αποδέκτες-τρίτους. Στην παρ. 3 ο νομοθέτης είχε περισσότερο κατά νου την περίπτωση όπου η συλλογή των δεδομένων δεν γίνεται απευθείας από το υποκείμενο και αυτό θα ενημερωθεί αργότερα ή την περίπτωση όπου κατά τη συλλογή η ανακοίνωση στον τρίτο δεν είχε προβλεφθεί. Αυτές είναι οι περιπτώσεις που κατά το άρθρο 11 της κοινοτικής Οδηγίας 95/46 ΕΚ «Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών» (βλ. και τις σκέψεις 39 και 40 του προοιμίου της Οδηγίας) επιβάλλουν την ενημέρωση του υποκειμένου «το αργότερο κατά την πρώτη ανακοίνωση των δεδομένων στον τρίτο», πρόβλεψη από την οποία προφανώς επηρεάστηκε ο Έλληνας νομοθέτης κατά τη διατύπωση της παρ. 3, χωρίς όμως να τη συσχετίσει επαρκώς με την παρ. 1 (πρβλ. άρθρο 10 της Οδηγίας).

6. Η προβλεπόμενη διαγραφή των δεδομένων μετά δεκαετία πρέπει να διορθωθεί. Η δεκαετία δικαιολογείται μόνο για τις βαρύτερες περιπτώσεις. Βλ. και παραπάνω υπό 3 όπως ήδη ειπώθηκε. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να επεξεργασθεί μια

διαβάθμιση-ταξινόμηση των δεδομένων κατά κατηγορίες και, ανάλογα με τη βαρύτητά τους, να υπαγάγει κάθε κατηγορία σε διαφορετική διάρκεια διατήρησης στο Αρχείο και να γνωστοποιήσει τη νέα ρύθμιση στην Αρχή.

7. Για τα θέματα ασφάλειας (κτιρίου όπου φυλάσσεται το Αρχείο, προγραμμάτων και δεδομένων, μηχανογραφικών εφαρμογών κλπ.) η Αρχή επιφυλάσσεται να προβεί στον απαραίτητο έλεγχο.
8. Η συνεργασία της «Τειρεσίας Α.Ε.» με την ΚΕΠΥΟ αποτελεί διασύνδεση και πρέπει να εφαρμοσθούν οι διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 2472/97.

Κατά τα λοιπά παραπέμπουμε στους γενικούς κανόνες που θέσπισε η Αρχή προς τήρηση από τους υπεύθυνους επεξεργασίας κατά τη γνωστοποίηση την οποία υποβάλλουν στην Αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 2472/1997, και προς συμμόρφωσή τους στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου. Ιδιαίτερος πάντως πρέπει εδώ να τονισθεί ότι η υπεύθυνη της επεξεργασίας εταιρία πρέπει να τηρεί τα στοιχεία του νόμου με αυστηρότητα διότι και ο έλεγχος θα είναι εξαιρετικά αυστηρός.

Είναι αυτονόητο ότι τα δυσμενή με το υποκείμενο προσωπικά δεδομένα που διαβιβάζονται κάθε φορά στον αποδέκτη πρέπει να είναι ακριβή και ενημερωμένα μέχρι το χρόνο της διαβίβασης. Η ακρίβεια και ενημέρωση των στοιχείων αποτελεί βάρος του υπεύθυνου της επεξεργασίας και σε καμιά περίπτωση του υποκειμένου το οποίο σε αντίθετη περίπτωση διατηρεί τα δικαιώματα που του παρέχονται από το Νόμο 2472/97 αλλά και από τις γενικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας.

(2)Αριθμός απόφασης 1446/10.11.2000 « Απόφαση της Αρχής για την αναγραφή του θρησκέυματος στο πιστοποιητικό γεννήσεως που εκδίδουν οι δήμοι »

Συνοπτική περιγραφή : Με την υπ' αριθ. 1446/10.11.2000 απόφαση της Αρχής κρίθηκε ότι η αναγραφή του θρησκέυματος επί του πιστοποιητικού γεννήσεως που εκδίδουν οι Δήμοι θα πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα σύμφωνα με το νόμο αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεως δικαιώματος, όπως λ.χ. κατά τη χρήση του πιστοποιητικού για την εγγραφή σε ιερατική σχολή, άλλως θα πρέπει να παραλείπεται.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση, κατά την έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τους δήμους πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις του ν. 2472/97 και ιδίως η διάταξη του άρθρου 4. Επομένως, στο πιστοποιητικό αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό της επεξεργασίας, ήτοι για την πιστοποίηση των δεδομένων γεννήσεως. Το θρήσκευμα ως μη απαραίτητο για τον σκοπό αυτό - εκτός από την προαναφερθείσα εξαίρεση - θα πρέπει συνεπώς να παραλείπεται, δεδομένου ότι αποτελεί ευαίσθητο δεδομένο και για την επεξεργασία του απαιτούνται ιδιαίτερες προϋποθέσεις, κάτι που όμως δεν αναφέρεται στην απόφαση της Αρχής

**ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Ταχ. Δ/ση :Ομήρου 8, 6^{ος} όροφος
Ταχ. Κώδ. :105 64
Πληροφ. :Λουκέρης
Τηλ. :33.52.604
Fax :33.52.617

ΠΡΟΣ

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας
Διοίκησης και Αποκέντρωσης
Γενική Διεύθυνση Διοικητικής
Υποστήριξης
Δ/ση Αστικής και Δημοτικής
Κατάστασης
Τμήμα Μητρώων και Ληξιαρχείων
Ευριπίδου 14, 10183 Αθήνα
ΚΟΙΝ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 5.9.2000 στο κατάστημα της Ομήρου 8 6^{ος} όροφος αποτελούμενη από τον κύριο Κ. Δαφέρμο Πρόεδρο, Σ. Λύτρα, Ε. Κιουντούζη, Π. Πάγκαλο, Β. Παπαπετρόπουλο και Α Παπαχρίστου Ν. Αλιβιζάτο μέλη και Ευγενία Τσιγγάνου Γραμματέα προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο σκεπτικό και στο διατακτικό

Έλαβε υπόψη

1. Τις διατάξεις του ν. 2472/97 και ειδικότερα των άρθρων 2, 3, 4, 5 και 7
2. Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 1379/17.8.2000 επιστολή του *** με τα επισυναπτόμενα σε αυτή έγγραφα

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν.2472/97 παράγραφος 1: Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει :

α) Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών.

β) Να είναι συναφή, πρόσφορα, και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας.

γ) Να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση

2. Η έκδοση πιστοποιητικών από τους δήμους, τα οποία βασίζονται στα δεδομένα που έχουν αυτοί καταχωρισμένα στο αρχείο τους, πρέπει να περιλαμβάνουν μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό τον οποίο αυτά επιτελούν. Η αναγραφή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου που δεν ανταποκρίνεται στο σκοπό της επεξεργασίας ήτοι στη συγκεκριμένη περίπτωση στην πιστοποίηση δεδομένων γεννήσεως, είναι περιττή και προς τούτο παράνομη.

3. Η καταγραφή του θρησκειώματος και η καταχώρηση του στα αρχεία των δήμων δεν συνεπάγεται αυτόματα και την άνευ ετέρου λόγου αναγραφή του στα πιστοποιητικά γεννήσεως που εκδίδει ο δήμος. Το στοιχείο αυτό μπορεί να αποτελέσει περιεχόμενο ενός τέτοιου πιστοποιητικού μόνο εφόσον πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για νόμιμο λόγο. Τέτοιος νόμιμος λόγος υπάρχει μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα σύμφωνα με το νόμο αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεως δικαιώματος πχ. το διδόμενο πιστοποιητικό θα χρησιμοποιηθεί για την εγγραφή σε μία ιερατική σχολή. Αντίθετα αν ζητείται για την έκδοση δελτίου ταυτότητας δεν πρέπει να αναγράφεται.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η αναγραφή του θρησκευματος επί του πιστοποιητικού γεννήσεως θα πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα σύμφωνα με το νόμο αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεως δικαιώματος άλλως θα πρέπει να παραλείπεται.

Η Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

Καλλιόπη Καρβέλη

Κων/νος Δαφέρμος

**Επίτ. Αντιπρόεδρος του
Αρείου Πάγου**

(3) Απόφαση 050/20.1.2000. «Απόφαση για τους όρους για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας»

Συνοπτική περιγραφή : Ο χαρακτήρας των προσωπικών δεδομένων αποτελεί κριτήριο για την οριοθέτηση της νομιμότητας της συλλογής δεδομένων για σκοπούς απ' ευθείας διαφήμισης και απ' ευθείας προώθησης πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών, όπως κρίθηκε με την υπ' αριθ. 050/20.1.2000 απόφαση της Αρχής². Ειδικότερα, στις παραπάνω περιπτώσεις η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων καθίσταται νόμιμη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 § 2 εδ. ε' ν. 2472/97, εφόσον πληρούνται μια σειρά προϋποθέσεις, όπως είναι ιδίως το ότι τα προσωπικά δεδομένα προέρχονται από γενικά προσιτές πηγές, όπως είναι οι κατάλογοι (π.χ. ο τηλεφωνικός κατάλογος του ΟΤΕ) ή ότι το ίδιο το υποκείμενο δημοσιοποίησε τα προσωπικά του δεδομένα για συναφείς σκοπούς κλπ.

Σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση της Αρχής, στις προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων συμπεριλαμβάνεται η τήρηση της αρχής της προσφορότητας ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία δεδομένα για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού, ως τέτοια, δε, θεωρούνται μόνο το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση και το επάγγελμα. Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι τα ευαίσθητα δεδομένα, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 2 περ. β' ν. 2472/97, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αναγκαία και η επεξεργασία τους δεν θα είναι σύννομη.

² Βλ. την απόφαση σε: *Καίση/Παρασκευόπουλου*, ό.π., σελ. 283 επ.

Ταχ. Δ/ση :Ομήρου 8, 6^{ος} όροφος

ΠΡΟΣ

Ταχ. Κώδ. :105 64

Πληροφ. :Μ. Παχή

Τηλ. :33.52.604

Fax :33.52.617

Α Π Ο Φ Α Σ Η

ΘΕΜΑ: Όροι για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συγκροτήθηκε από τον Πρόεδρο κ.Κ. Δαφέρμο και τα μέλη κ.κ., Ε. Κιουντούζη, Β. Παπαπετρόπουλο, Μ. Σταθόπουλο, Ν. Αλιβιζάτο και Α. Παπαχρίστου

Συνήλθε σε συνεδρίαση στο κατάστημά της Ομήρου 8 όροφος 6^{ος} στις 6-12-99, με την παρουσία της Γραμματέως κ. Ε. Τσιγγάνου

Α. Σκοπός: Άμεση εμπορία

Θεωρείται νόμιμη η συλλογή δεδομένων για σκοπούς απ' ευθείας διαφήμισης και απ' ευθείας προώθησης πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 εδ. α του Ν. 2472/97 είτε γίνεται εξ' επαγγέλματος είτε όχι (στην δεύτερη περίπτωση μόνον για προώθηση ή διαφήμιση ιδίων προϊόντων ή υπηρεσιών), υπό τις εξής προϋποθέσεις:

I) Το υποκείμενο έδωσε τη συγκατάθεσή του σύμφωνα με τα άρ. 2 εδ.ια) και 5 παρ.1 του Ν. 2472/97. Η συγκατάθεση είναι απαραίτητη στις περιπτώσεις της έρευνας καταναλωτικής συμπεριφοράς με σκοπό την άμεση ή έμμεση διαφήμιση προϊόντων η την παροχή υπηρεσιών.

II) Το υποκείμενο δεν έχει δώσει την συγκατάθεσή του οπότε η επεξεργασία είναι νόμιμη κατ' εξαίρεση σύμφωνα με το Άρθρο 5 παρ.2, εδ. ε, διότι α) είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση τού εννόμου συμφέροντος πού επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας β) το έννομο συμφέρον αυτού υπερέχει προφανώς του συμφέροντος του υποκειμένου, ενόψει του ότι τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων των οποίων επιτρέπεται η επεξεργασία (βλ. παρακ. υπό III.3) δεν θίγονται ουσιωδώς, δηλαδή δεν θίγονται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται η απαγόρευση των εν θέματι δραστηριοτήτων και γ) πάντως δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες του υποκειμένου.

Για τις παραπάνω αξιολογήσεις λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

1) Στη σημερινή εποχή γίνεται όλο και συχνότερα χρήση των νέων μεθόδων της άμεσης εμπορίας, η οποία υλοποιείται μέσω της εκτεταμένης επεξεργασίας πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα. Η εν λόγω επεξεργασία αποτελεί έκφραση της άσκησης του ατομικού δικαιώματος οικονομικής ελευθερίας υπό τις νέες συνθήκες της τεχνολογικής εξέλιξης, η οποία πρέπει να σταθμίζεται σε κάθε περίπτωση με τα δικαιώματα που απορρέουν από το νομικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

2) Η προστασία των φυσικών προσώπων πρέπει σύμφωνα με το σκεπτικό της Οδηγίας 95/46/EK (Προοίμιο εδ. (1), (2), (3)) να συνάδει με την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

3) Τα δικαιώματα του υποκειμένου δεν τίγονται ουσιωδώς και σε τέτοιο βαθμό που να δικαιολογεί την απαγόρευση των εν λόγω δραστηριοτήτων χωρίς την συγκατάθεσή του, διότι η συλλογή των δεδομένων γίνεται μόνον υπό τους κάτωθι στο σημείο III αναφερόμενους όρους.

4) Ο Έλληνας νομοθέτης δίνει στο υποκείμενο των δεδομένων το δικαίωμα εξαίρεσης των προσωπικών του δεδομένων από όλες τις ενέργειες εμπορίας τους (άρ.13 παρ.3 Ν. 2472/97) , νομιμοποιώντας εξ αντιδιαστολής την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με σκοπό την πώληση και διαφήμιση αγαθών και υπηρεσιών εξ αποστάσεως.

III) Για να γίνει χρήση της εξαίρεσης του αρ.5 παρ.2 εδ. ε πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

1) τα δεδομένα να προέρχονται από καταλόγους που απευθύνονται στο ευρύ κοινό (π.χ. τηλεφωνικός κατάλογος του ΟΤΕ) και να υπάρχει η βεβαιότητα ότι τα υποκείμενα που έχουν συμπεριληφθεί σε αυτόν έχουν δώσει την συγκατάθεσή τους,

ή

από πηγές δημόσια προσβάσιμες που προορίζονται για την παροχή πληροφοριών στο ευρύ κοινό, εφόσον στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουν τηρηθεί οι νόμιμες προϋποθέσεις για την πρόσβαση σ' αυτές,

ή

το ίδιο το υποκείμενο να δημοσιοποίησε τα προσωπικά του δεδομένα για συναφείς σκοπούς (π.χ. διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων, συμμετοχή σε καταλόγους εμπορικών εκθέσεων κ.λπ.).

2) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας να έχει συμβουλευθεί το προβλεπόμενο από το άρθρο 19 παρ.4 εδ. δ) του Ν. 2472 Μητρώο της Αρχής στο οποίο καταχωρίζονται τα πρόσωπα που δεν επιθυμούν να περιλαμβάνονται σε αρχεία, τα οποία έχουν ως σκοπό την προώθηση προμήθειας αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών εξ αποστάσεως και να μην συμπεριλάβει τα ανωτέρω πρόσωπα στα δημιουργούμενα αρχεία.

3) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας να περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία δεδομένα για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού. Ως τέτοια θεωρούνται μόνο το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση και το επάγγελμα.

4) Ο σκοπός της επεξεργασίας να περιορίζεται στην διαφήμιση ή στην προώθηση πωλήσεως αγαθών ή στη παροχή υπηρεσιών εξ αποστάσεως και να μην αντίκειται στα χρηστά ήθη.

IV) Η υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να ενημερώσει το υποκείμενο κατά το **στάδιο της συλλογής** και της **πρώτης διαβίβασης** των δεδομένων ασκείται σύμφωνα με τις αποφάσεις και τους κανονισμούς της Αρχής, που αφορούν τους τρόπους ενημέρωσης των υποκειμένων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

V) Ως υπεύθυνος επεξεργασίας κατά το στάδιο της συλλογής θεωρείται τόσο ο εντολοδόχος όσο και ο εντολέας στην περίπτωση που η επεξεργασία γίνεται κατ' εντολή. Ο εντολοδόχος παύει να θεωρείται υπεύθυνος επεξεργασίας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία μετά την πρώτη διαβίβαση διαγράψει τα δεδομένα από τα δικά του αρχεία.

VI) Είναι αυτονόητο ότι για την άμεση εμπορία προσωπικών δεδομένων ισχύουν οι περιορισμοί των άρθρων 9 παρ.10 και 14 παρ. 6 του Ν. 2251/94.

Άρθρο 9 παρ. 10 Ν. 2251/94: Η μετάδοση διαφημιστικού μηνύματος απευθείας στον καταναλωτή μέσω τηλεφώνου, τηλεμοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αυτόματης κλήσης ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας επιτρέπεται μόνον αν συναινεί ρητά ο καταναλωτής.

Άρθρο 14 παρ. 6 Ν. 2251/94: Η χρησιμοποίηση των τεχνικών επικοινωνίας πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προσβάλλεται η ιδιωτική ζωή του καταναλωτή. Απαγορεύεται χωρίς την συναίνεση του καταναλωτή η χρησιμοποίηση τεχνικών επικοινωνίας για την πρόταση σύναψης σύμβασης όπως τηλεφώνου αυτόματης κλήσης, τηλεμοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας.

VII) Αποδέκτες των προσωπικών δεδομένων, τα οποία συλλέγονται με σκοπό σχετιζόμενο με την άμεση εμπορία μπορούν να είναι πρόσωπα, τα οποία χρειάζονται τα δεδομένα για την άσκηση νόμιμης δραστηριότητας.

VIII) Με την πρώτη επαφή του αποδέκτη με το υποκείμενο των δεδομένων, ο πρώτος είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει το υποκείμενο για την πηγή από την οποία άντλησε τα προσωπικά του δεδομένα καθιστώντας σαφές ότι πρόκειται για διαφήμιση ή ενέργεια που αποσκοπεί στην πρόωθηση πωλήσεων αγαθών ή υπηρεσιών και να του δίνει την δυνατότητα εξαίρεσης των προσωπικών του δεδομένων από κάθε περαιτέρω χρήση αυτών για τον ανωτέρω σκοπό.

Διευκρινίζεται ότι η μη απάντηση του υποκειμένου μετά την πρώτη επαφή δεν θεωρείται συγκατάθεση. Σύμφωνα με το άρθρο 2 εδ. ια του Ν. 2472/97 η συγκατάθεση είναι ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως που εκφράζεται κατόπιν πλήρους ενημέρωσης του υποκειμένου από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

B. Σκοπός: Διαπίστωση πιστοληπτικής ικανότητας

Ι) Το νόμιμο της **συλλογής** των πληροφοριών από τις εταιρείες εμπορίας πληροφοριών (εφεξής εταιρείες) χωρίς συγκατάθεση του υποκειμένου

Η εξ επαγγέλματος συλλογή πληροφοριών για τα υπό 1 δεδομένα χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου είναι νόμιμη με βάση την εξαίρεση του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. ε του Ν.2472/97 γιατί πρώτον είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος το οποίο επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο τρίτος αποδέκτης των δεδομένων. Το συγκεκριμένο έννομο συμφέρον συνίσταται στην άσκηση του δικαιώματος οικονομικής ελευθερίας με βάση πληροφορίες που εξασφαλίζουν την εμπορική πίστη, την αξιοπιστία και την ασφάλεια των συναλλαγών. Είναι εύλογο ότι χωρίς τη δυνατότητα πρόσβασης σε ορθές και επίκαιρες πληροφορίες, οι οποίες αφορούν την πιστοληπτική ικανότητα των συναλλασσομένων η ικανοποίηση του εν λόγω εννόμου συμφέροντος δυσχεραίνεται σημαντικά. Δεύτερον το συγκεκριμένο έννομο συμφέρον υπερέχει προφανώς των συμφερόντων του υποκειμένων που δεν θίγονται ουσιωδώς και πάντως η ικανοποίησή τους δεν θίγει τις θεμελιώδεις ελευθερίες των υποκειμένων. Για να συμβεί αυτό η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να πραγματοποιείται υπό τους ακόλουθους τουλάχιστον περιορισμούς:

1) Τα δεδομένα που επιτρέπεται να συλλέξουν οι εταιρείες χωρίς συγκατάθεση του υποκειμένου είναι μόνο:

α) Αιτήσεις πτωχεύσεων

β) Αποφάσεις επί αιτήσεων πτωχεύσεων

γ) Διαταγές πληρωμής

δ) Προγράμματα πλειστηριασμού ακινήτων

ε) Προγράμματα πλειστηριασμού κινητών

στ) Μεταβολές προσωπικών εταιρειών

ζ) Μεταβολές Α.Ε., ΕΠΕ και Κοινοπραξιών

η) Υποθήκες και προσημειώσεις υποθηκών

θ) Κατασχέσεις και επιταγές βάσει Ν.Δ. 1923

ι) Ακάλυπτες επιταγές

ια) Διαμαρτυρημένες συναλλαγματικές και γραμμάτια εις διαταγήν

2) Μετά τη συλλογή των υπ. αρ. 1 δεδομένων και πριν από κάθε διαβίβαση ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να ενημερώσει **ατομικά** τα υποκείμενα βάσει του άρθρου 11 του ν. 2472/97, ώστε να ασκήσουν τα δικαιώματα πρόσβασης και αντίρρησης σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 13 του ανωτέρω νόμου. Σε περίπτωση που το υποκείμενο ασκώντας το δικαίωμα αντίρρησης ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων του, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να προχωρήσει στη διαγραφή ενημερώνοντας το υποκείμενο για τις τυχόν επιπτώσεις που θα έχει η διαγραφή στην εν γένει συναλλακτική του συμπεριφορά. Στην περίπτωση που το υποκείμενο αμφισβητήσει την νομιμότητα της εγγραφής και αφού ακολουθηθεί η διαδικασία των άρθρων 12 και 13, το βάσιμο του αιτήματος θα κρίνεται από την Αρχή.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να ενημερώσει τον αποδέκτη των δεδομένων για τυχόν άρνηση του υποκειμένου να δώσει συγκατάθεση για την συλλογή ορισμένων δεδομένων του.

II. Άλλα δεδομένα μπορούν να συλλεχθούν μόνο με συγκατάθεση του υποκειμένου.

Πρέπει να τονισθεί ότι τα ανωτέρω υπό I αναφερόμενα αφορούν τα λεγόμενα «δυσμενή» δεδομένα.

Για την επεξεργασία των «ευμενών» (π.χ. κατοχή πιστωτικής κάρτας ή μπλόκ επιταγών, αναφορά σε υπάρχουσα ακίνητη περιουσία κλπ.) απαιτείται πάντοτε η συγκατάθεση του υποκειμένου. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για την περίπτωση της επεξεργασίας συνολικών ή μερικών μορφότυπων (προφίλ) πιστοληπτικής ικανότητας.

Ως ευμενή θεωρούνται τα δεδομένα που παρουσιάζουν την θετική εικόνα του υποκειμένου και όχι οι διαγραφές ή οι διορθώσεις των «δυσμενών», πράγμα που είναι αυτονόητη υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας.

III) Αποδέκτης των δεδομένων μπορεί να είναι μόνο επιχειρηματίας, ο οποίος ασκεί νόμιμη δραστηριότητα και μόνο εφόσον τα δεδομένα δεν προορίζονται για μεταπώληση αλλά αφορούν υποκείμενα με τα οποία ο επιχειρηματίας συναλλάσσεται. Μετά το τέλος της συναλλαγής είναι αυτονόητο ότι ο επιχειρηματίας πρέπει να προβεί σε καταστροφή των ως άνω προσωπικών δεδομένων.

IV) Με την πρώτη επαφή του αποδέκτη με το υποκείμενο των δεδομένων και στην περίπτωση κατά την οποία δεν έχει προηγηθεί συγκατάθεση του υποκειμένου για τη διαβίβαση, ο αποδέκτης είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει το υποκείμενο για την πηγή των πληροφοριών και για τον σκοπό της διαβίβασης.

V) Όσον αφορά τα χρονικά όρια τήρησης των δεδομένων, θα ισχύουν οι περιορισμοί που έχουν επιβληθεί στην Τειρεσίας ΑΕ. Είναι αυτονόητο ότι όσον αφορά την καταχώριση των μεταβολών που προκύπτουν αναφορικά με τα δεδομένα, θα ισχύουν επίσης οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στην Τειρεσίας Α.Ε, π.χ. θα πρέπει να καταχωρίζεται αμέσως η εξόφληση μιας ακάλυπτης επιταγής.

Γ. Κοινοί κανόνες για τους υπεύθυνους επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας

Εκτός των ανωτέρω η Αρχή θέτει ως προϋπόθεση νόμιμης λειτουργίας των εταιρειών ή άλλων υπευθύνων επεξεργασίας (στην περίπτωση που γίνεται

επεξεργασία δεδομένων για προώθηση ή διαφήμιση ιδίων προϊόντων ή υπηρεσιών) για τους ανωτέρω σκοπούς επεξεργασίας τα εξής:

α) να έχουν εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον Ν. 2472/97 (γνωστοποίηση, ενδεχόμενη απόκτηση αδείας για επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων)

β) στην περίπτωση της κατ' επάγγελμα εμπορίας προσωπικών πληροφοριών να έχουν εκδώσει εσωτερικό κανονισμό επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, ο οποίος θα έχει την έγκριση της Αρχής.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Κων/νος Δαφέρμος

Ε. Τσιγγάνου

(4) Απόφαση της 29.11.2000 «Απόφαση για τα στρατολογικά πιστοποιητικά»

Συνοπτική περίληψη : Με την από 29.11.2000 απόφαση της η Αρχή έκρινε ότι κατά την έκδοση πιστοποιητικών στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' από τα στρατολογικά γραφεία πρέπει να περιλαμβάνονται στα πιστοποιητικά αυτά μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό, τον οποίο επιτελούν και ότι, συνεπώς, η αναγραφή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου που δεν ανταποκρίνεται στον σκοπό της επεξεργασίας, όπως είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση το στοιχείο της κρίσης σωματικής ικανότητας και του τύπου ικανότητας, με τον οποίο κάποιος ολοκλήρωσε τη θητεία του, είναι περιττή και παράνομη.

Κατά την Αρχή, λοιπόν, σκοπός του πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης τύπου Α αποτελεί η πιστοποίηση του ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή απαλλάχθηκε νόμιμα από αυτές. Η αναγραφή, επομένως, στο πιστοποιητικό οποιουδήποτε άλλου δεδομένου και ιδίως η αναγραφή προσωπικών στοιχείων που έχουν σχέση ή υποδηλώνουν την ψυχική και σωματική κατάσταση της υγείας ενός προσώπου μετά την ολοκλήρωση της στρατιωτικής του θητείας, αντίκειται στις διατάξεις του ν. 2472/97. Η Αρχή θεωρεί, έτσι, ότι το παραπάνω πιστοποιητικό πρέπει να αναγράφει αποκλειστικά και μόνο: α) ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και β) σε περίπτωση απαλλαγής, ότι απαλλάχθηκε νόμιμα από αυτές, χωρίς να αναγράφεται και ο συγκεκριμένος λόγος απαλλαγής.

Ταχ. Δ/ση : Ομήρου 8, 6^{ος} όροφος
Ταχ. Κώδ. : 105 64

ΠΡΟΣ
Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

Πληροφ. :Καρβέλη
Τηλ. :33.52.621
Fax :33.52.617

ΚΟΙΝ
1)***
2)**

ΑΠΟΦΑΣΗ

Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 20.11.2000 στο κατάστημα της Ομήρου 8 6^{ος} όροφος αποτελούμενη από τον κύριο Κ. Δαφέρμο Πρόεδρο, Ε. Κιουντούζη, Π. Πάγκαλο, Β. Παπαπετρόπουλο, Ν. Αλιβιζάτο, Α Παπαχρίστου και Κ. Μαυριά σε αναπλήρωση του κ. Σ. Λύτρα που απουσίαζε, μέλη της Αρχής και Κ. Καρβέλη Γραμματέα προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο σκεπτικό και στο διατακτικό

Έλαβε υπόψη

3. Τις διατάξεις του ν. 2472/97 και ειδικότερα των άρθρων 2, 3, 4, 5 και 7
4. Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 779α/6.6.2000 αίτηση του ** με τα επισυναπτόμενα σε αυτή έγγραφα
5. Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 1879/3.11.2000 αίτηση-καταγγελία του *** με τα επισυναπτόμενα σε αυτή έγγραφα

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

4. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 2472/97 παράγραφος 1: Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει :
 - α) Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών.
 - β) Να είναι συναφή, πρόσφορα, και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας.
 - γ) Να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση
- 2 Η έκδοση πιστοποιητικών στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' από τα στρατολογικά γραφεία της χώρας, τα οποία βασίζονται στα δεδομένα καταχωρισμένα από αυτά στα αρχεία τους, πρέπει να περιλαμβάνουν μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό τον οποίο αυτά επιτελούν. Η αναγραφή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου που δεν ανταποκρίνεται στο σκοπό της επεξεργασίας, ήτοι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αναγραφή σε αυτά της

κρίσης σωματικής ικανότητας και του τύπου ικανότητας με τον οποίο κάποιος ολοκλήρωσε τη θητεία του, είναι περιττή και παράνομη.

- 3 Συγκεκριμένα σκοπό του πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' αποτελεί η πιστοποίηση του ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή ότι απηλλάχθηκε νόμιμα από αυτές. Η αναγραφή, επομένως, στο πιστοποιητικό οποιουδήποτε άλλου δεδομένου και, ιδιαίτερα, η αναγραφή προσωπικών στοιχείων που έχουν σχέση ή υποδηλώνουν την ψυχική και σωματική κατάσταση της υγείας προσώπου μετά την ολοκλήρωση της στρατιωτικής του θητείας, αντίκειται στις διατάξεις του νόμου 2472/1997.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Το πιστοποιητικό στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' πρέπει να αναγράφει αποκλειστικά και μόνο τα παρακάτω δεδομένα:

- 1) ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, και
- 2) σε περίπτωση απαλλαγής, ότι απηλλάχθηκε νόμιμα από αυτές, χωρίς να αναγράφεται και ο συγκεκριμένος λόγος απαλλαγής.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

**Καλλιόπη
Καρβέλη**

Κων/νος Δαφέρμος

**Επίτ. Αντιπρόεδρος του
Αρείου Πάγου**

(5) Απόφαση της 25/10/2000 « Απόφαση για τον τρόπο και τους όρους με τους οποίους θα γίνεται ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου του ΣτΕ σε τρίτους »

Συνοπτική περίληψη : Στην από 25-10-2000 απόφασή της, η Αρχή καθόρισε τον τρόπο και τους όρους, με τους οποίους θα γίνεται ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου του ΣτΕ σε τρίτους, όπως είναι ιδίως οι φορείς, που διαθέτουν οργανωμένες βάσεις Νομικών Δεδομένων, στις οποίες πρόσβαση έχει ο νομικός κόσμος της χώρας³. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, τα στοιχεία που περιέχονται στις αποφάσεις του ΣτΕ αποτελούν προσωπικά δεδομένα και μάλιστα ορισμένα από αυτά, όπως είναι τα αναφερόμενα στην κοινωνική πρόνοια και στις ποινικές δίωξεις, αποτελούν ευαίσθητα δεδομένα. Επομένως, κατά τη διαβίβαση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων από το ΣτΕ προς άλλους φορείς πρέπει να πληρούνται οι διατάξεις του ν. 2472/97 που αφορούν τα ευαίσθητα δεδομένα, ήτοι ο τρίτος που θα επεξεργαστεί το αρχείο οφείλει να το γνωστοποιήσει στην Αρχή (άρθρο 6 ν. 242/97) και να έχει σχετική άδεια (άρθρο 7

³ Βλ. την απόφαση στην ιστοσελίδα της Αρχής: <http://www.dpa.gr>.

ν. 2472/97)⁴.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπου το αρχείο των αποφάσεων του ΣτΕ τηρείται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων διότι η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου της επεξεργασίας, δηλ. του ΣτΕ, η οποία επιβάλλεται από το νόμο (άρθρο 5 § 2 εδ. β') - και η διαβίβαση του διενεργείται επίσης χωρίς αυτή, η επεξεργασία επιτρέπεται, σύμφωνα με την ειδικότερη διάταξη του άρθρου 7 § 2 εδ. στ', όταν αυτή πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων προσώπων, στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα. Ακολούθως, η Αρχή έκρινε ότι η ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων του ΣτΕ είναι επιτρεπτή, εφόσον: α) οι αποδέκτες έχουν άδεια αρχείου, β) στην άδεια αναφέρεται ρητά ο όρος ότι για τη δημοσιοποίηση των αποφάσεων απαιτείται προηγούμενη ανωνυμοποίηση των διαδικών και των λοιπών φυσικών προσώπων που αναφέρονται σε αυτές, καθώς και γ) ο αποδέκτης παρέχει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 25-10-2000

Αρ. Πρωτ.

Ταχ. Δ/ση: ΟΜΗΡΟΥ 8 ΟΡΟΦΟΣ 6^{ΟΣ}
Ταχ. Κώδ.: 105 64 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 33.52.604, 605
FAX: 33.52.617

ΠΡΟΣ:
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
Τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης
Αρσάκειο Μέγαρο

Πανεπιστημίου 47

105 64 Αθήνα

Α Π Ο Φ Α Σ Η

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 23.10.2000 στο κατάστημα της Ομήρου 8 6^{ος} όροφος αποτελούμενη από τον κύριο Κ. Δαφέρμο Πρόεδρο, Ε. Κιουντούζη, Ν.Αλιβιζάτο, Π. Πάγκαλο, Β. Παπαπετρόπουλο και Α. Παπαχρίστου μέλη και λόγω κωλύματος του Ν. Λύτρα ο κ. Κ. Μαυριάς αναπληρωματικό μέλος και Καλλιόπη Καρβέλη Γραμματέα προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο σκεπτικό και στο διατακτικό.

Έλαβε υπόψη:

6. Τις διατάξεις του ν. 2472/97 και ειδικότερα των άρθρων 2, 5, 6, 7 και 11.

⁴ Βλ. και την υπ' αριθ. 147/2001 απόφαση της Αρχής, ΠοινΔικ 2002, σελ. 37.

7. Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 1619/29.09.2000 επιστολή του Τμήματος Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Συμβουλίου της Επικρατείας.
8. Την από 23.10.2000 εισήγηση που ανέπτυξε και προφορικά ενώπιον της Αρχής η Ελέγκτρια της Αρχής Κ. Καμπουράκη.

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Με αίτηση του Τμήματος Έρευνας και Τεκμηρίωσης του ΣτΕ, τέθηκε το ερώτημα της σύννομης χορήγησης του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων του ΣτΕ προς τρίτους. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο γίνεται καθημερινά δέκτης αιτημάτων από άλλους φορείς, οι οποίοι ζητούν το σύνολο των αποφάσεων από τη βάση του πληροφοριακού Συστήματος του ΣτΕ, προκειμένου να ενημερώσουν τις δικές τους βάσεις Νομικών Δεδομένων που έχουν οργανώσει και στις οποίες πρόσβαση έχει ο νομικός κόσμος της χώρας.
2. Τα στοιχεία που περιέχονται στις αποφάσεις του ΣτΕ, αποτελούν σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.2472/97 προσωπικά δεδομένα και μάλιστα ορισμένα από αυτά, όπως τα αναφερόμενα στην κοινωνική πρόνοια και στις ποινικές διώξεις αποτελούν ευαίσθητα δεδομένα. Η τήρηση των ως άνω δεδομένων αποτελεί αρχείο σύμφωνα με το άρθρο 2 εδ.ε του Ν.2472/97.
3. Το παραπάνω αρχείο τηρείται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου κατά την εξαίρεση του άρθρου 5 παρ.2 εδ όπου η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας δηλαδή του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο.
4. Κατά το άρθρο 6 το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει γνωστοποιήσει στην Αρχή την σύσταση και λειτουργία του παραπάνω αρχείου και κατά το άρθρο 7 παρ.3 η Αρχή εξετάζει την έκδοση της σχετικής άδειας.
5. Η χορήγηση αποφάσεων από το ΣτΕ προς άλλους φορείς συνιστά νόμιμη επεξεργασία μόνο εφόσον αυτή πραγματοποιείται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του Ν.2472/97.
6. Για την ανακοίνωση των αποφάσεων των φορέων προσωπικών δεδομένων προς τους τρίτους και για τη σύννομη επεξεργασία αυτών έχει εφαρμογή το άρθρο 5 παρ 2 εδ.ε, σύμφωνα με το οποίο η επεξεργασία επιτρέπεται χωρίς την συγκατάθεση των υποκειμένων αφού κρίνεται ότι είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο τρίτος επιδιώκει την παροχή της άμεσης επιστημονικής πληροφόρησης των νομικών υπό την δέσμευση ότι η χρήση των στοιχείων των αποφάσεων δεν προσβάλλει τα προσωπικά δεδομένα των υποκειμένων.

7. Η διαβίβαση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων του ΣτΕ εμπίπτει στις διατάξεις του Ν.2472/97. Σύμφωνα με το άρθρο 6 ο τρίτος που θα επεξεργαστεί το αρχείο για τον σκοπό της πληροφόρησης του νομικού κόσμου, οφείλει να το γνωστοποιήσει στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων και κατά το άρθρο 7 να έχει Άδεια λειτουργίας αρχείου με ευαίσθητα δεδομένα, εφόσον οι αποφάσεις που καταχωρίζονται στο αρχείο έχουν ή είναι δυνατόν να έχουν και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.
8. Η επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων απαγορεύεται χωρίς τη γραπτή συγκατάθεση των υποκειμένων. Επιτρέπεται με την εξαίρεση του άρθρου 7 παρ. 2 εδ. στ., όταν αυτή πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Επομένως, η χορήγηση των αποφάσεων χωρίς προηγούμενη ανωνυμοποίησή τους μπορεί να επιτραπεί με τον όρο ότι ο αποδέκτης θα μορφοποιήσει κατάλληλα τα δεδομένα των αποφάσεων ώστε να καθίστανται ανώνυμα πριν την δημοσιοποίησή τους.

ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ

Η ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας επιτρέπεται εφόσον:

1. Οι αποδέκτες, έχουν άδεια λειτουργίας αρχείου σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν.2472/97 από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων.
2. Στην άδεια πρέπει να αναφέρεται ρητά ο όρος ότι για τη δημοσιοποίηση των αποφάσεων απαιτείται προηγούμενη ανωνυμοποίηση των διαδικών και των λοιπών φυσικών προσώπων που αναφέρονται στην απόφαση.
3. Ο αποδέκτης θα παρέχει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών.

Αθήνα, 25.10.2000

Ο Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Η Γραμματέας

Κωνσταντίνος Δαφέρμος

Κ.Καμπουράκη

Κ. Καρβέλη

Επίτιμος Αντιπρόεδρος του Αρχείου Πάγου

(6)Απόφαση 100/31.1.2000 « Απόφαση για τις εκπομπές Ζούγκλα και κίτρινος τύπος του Alpha TV »

Συνοπτική περίληψη : Σταθμό για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε σχέση με τα ΜΜΕ, καθώς και για την προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής, συνιστά η απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 100/31.1.2000. Στην απόφαση αυτή, η Αρχή έκρινε ότι η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και η τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων γνωστών προσώπων από τηλεοπτικό σταθμό συνιστούν παράνομη επεξεργασία κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 και 7 ν. 2472/97.

Η υπόθεση, την οποία εξέτασε η Αρχή, αφορούσε συγκεκριμένη εκπομπή τηλεοπτικού σταθμού πανεθνική ς εμβέλειας, κατά την οποία προβλήθηκαν σκηνές από βίντεο, όπου παρουσιάζονταν η ερωτική πράξη γνωστού τραγουδιστή με άτομο νεαρής ηλικίας, του οποίου δεν προσδιοριζόταν η εικόνα, ενώ, επίσης, αναγνώστηκαν σελίδες από το προσωπικό ημερολόγιο σχεδιαστή μόδας - με ταυτόχρονη προβολή των σελίδων, με κείμενο και φωτογραφίες ημίγυμνων ανδρών - στο οποίο γινόταν αναφορά σε ερωτικού περιεχομένου πράξεις με άτομα του ίδιου φύλου. Της εκπομπής αυτής είχαν προηγηθεί τρεις άλλες, στις οποίες έγινε αναφορά στις πράξεις που αφορούσαν τα παραπάνω περιστατικά, δίχως όμως να αποκαλυφθεί η εικόνα και η ταυτότητα των προσώπων, στα οποία αυτά αφορούσαν. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι τα προσωπικά αυτά δεδομένα συγκεντρώθηκαν από τον δημοσιογράφο στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας που αφορούσε, κατά δήλωση του δημοσιογράφου, «την ερωτική εκμετάλλευση ατόμων νεαρής ηλικίας (παιδεραστία) από πρόσωπα με σημαντική κοινωνική ισχύ».

Η προβολή των εκπομπών αυτών προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, καθώς αφ' ενός μεν ο δημοσιογράφος επικαλέστηκε ότι πρόθεση του ήταν η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των αρχών, ώστε να επέμβουν και να προχωρήσουν στον ποινικό κολασμό των σχετικών πράξεων, αφ' ετέρου, δε, η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των προσώπων που αφορούσε η δημοσιογραφική έρευνα ήταν ιδιαίτερα έντονη και επικρίθηκε αυστηρότατα

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

Ταχ. Δ/ση : Ομήρου 8 όροφος 6^{ος}

Ταχ. Κώδ. : 105 64

Τηλ. : 33.52.602

Fax : 33.52.617

Αθήνα 31-1-2000

Αρ. Πρωτ.: 100

ΠΡΟΣ

1. ALPHA A.E

2. Ε.Τριανταφυλλόπουλος & ΣΙΑ Ε.Ε

3. Ε. Τριανταφυλλόπουλο

Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Συνήλθε, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, σε έκτακτη συνεδρίαση την 26.1.2000, αποτελούμενη από τους :Κωνσταντίνο Δαφέρμο, Πρόεδρο, Μιχαήλ Σταθόπουλο, Αθανάσιο Παπαχρίστου, Νίκο Αλιβιζάτο, Ευάγγελο Κιουντούζη, Βλάσση Παπαπετρόπουλο, Περικλή Πάγκαλο μέλη και Σωτήρη Λύτρα αναπληρωματικό μέλος- εισηγητή και Γραμματέα την Αικ. Κοσμοπούλου προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο σκεπτικό και στο διατακτικό.

Α. Έλαβε υπόψη:

α. Τις διατάξεις του Συντάγματος και ειδικότερα των άρθρων του 2,5,9,14 και 15.

β. Τις διατάξεις:

αα. Του νόμου 2472/1997 και ειδικότερα των άρθρων του 2,3,4,5,7,15, και 21.

γ. Τις συμβάσεις (ιδιωτικά συμφωνητικά) που έχουν συναφθεί μεταξύ

αα. Των εταιρειών "PROTASIS ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ Α.Ε." εφεξής "PROTASIS" και "Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ", από 15.6.1999.

ββ. Των εταιρειών "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΑΕ", η οποία μετά από διαδοχικές τροποποιήσεις του Καταστατικού της μετονομάστηκε σε "ALPHA ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΑΕ", εφεξής «ALPHA ΑΕ» και "ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ" που μετονομάστηκε σε "PROTASIS ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ Α.Ε." από 28.12.1998.

δ. Το περιεχόμενο των εκπομπών ΖΟΥΓΚΛΑ της 25.11.1999 και 2.12.1999 και ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ της 28.11.1999 και 5.12.1999, όπως προκύπτει από τις κασέτες που προσκόμισε στην ΑΡΧΗ η ALPHA ΑΕ από τον τηλεοπτικό σταθμό της οποίας μεταδόθηκε.

ε. Τις απόψεις που εκφράστηκαν σε σχέση με το περιεχόμενο των εκπομπών αυτών:

αα. Κατά την έκτακτη συνεδρίαση της ΑΡΧΗΣ της 23.12.1999:

1. Από τον δημοσιογράφο Ευθύμιο (Μάκη) Τριανταφυλλόπουλο, νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρείας "Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ".

2. Από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της ALPHA ΑΕ, Χρ. Μπαλή, μετά από έγγραφη πρόσκληση του Προέδρου της ΑΡΧΗΣ.

ββ. Κατά τη έκτακτη συνεδρίαση της ΑΡΧΗΣ της 28.12.1999:

1. Από τον πληρεξούσιο Δικηγόρο της ALPHA ΑΕ Β. Πήττα.

2. Από τον Διευθυντή παραγωγής της εταιρείας "PROTASIS" Παναγιώτη Πετρόπουλο, που παρέστησαν μετά από πρόσκληση της ΑΡΧΗΣ που διατυπώθηκε κατά τη συνεδρίαση της 23.12.1999.

στ. Τη γραπτή Εισήγηση που ανέπτυξε και προφορικά ενώπιον της ΑΡΧΗΣ ο εισηγητής Σωτήρης Λύτρας, με την οποία εισηγήθηκε να κριθούν ως υπεύθυνοι παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων οι αναφερόμενοι σ' αυτήν υπεύθυνοι επεξεργασίας και να επιβληθούν οι δέουσες διοικητικές κυρώσεις.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:

Από το σύνολο του αποδεικτικού υλικού που προσκομίστηκε και την εν γένει συζήτηση της υπόθεσης αποδείχτηκαν τα παρακάτω πραγματικά περιστατικά:

α. Σύμφωνα με τη σύμβαση που συνήψαν μεταξύ τους οι εταιρείες "PROTASIS" και "Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ" η πρώτη ανέθεσε στη δεύτερη για το διάστημα 1.9.1999-31.7.2000 την παραγωγή δύο εβδομαδιαίων τηλεοπτικών εκπομπών που θα μεταδίδονταν από τον Τηλεοπτικό Σταθμό της ALPHA ΑΕ, εφεξής Τηλ/κός Σ/θμός ALPHA.

β. Στο πλαίσιο της πιο πάνω σύμβασής της με την εταιρεία PROTASIS η εταιρεία Ε. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ Ε.Ε. συγκρότησε αρχείο με βάση κασέτα και προσωπικό ημερολόγιο που εστάλησαν, όπως κατέθεσε ο δημοσιογράφος Μ.Τριανταφυλλόπουλος ενώπιον της ΑΡΧΗΣ την 23.12.1999 μέσω του Ταχυδρομείου, στο οποίο αρχείο μεταξύ των άλλων περιλαμβάνονται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα από την ερωτική ζωή του τραγουδιστή Στέφανου Κορκολή και του σχεδιαστή μόδας Μιχαήλ Ασλάνη.

γ. Στην εκπομπή με τον τίτλο "Κίτρινος Τύπος της 5.12.1999 του Τηλ/κού Σ/θμού ALPHA εθνικής εμβέλειας, που παρουσιάζεται από το δημοσιογράφο Μάκη (Ευθύμιο) Τριανταφυλλόπουλο, στο πλαίσιο της σύμβασης μεταξύ Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ και PROTASIS έγινε χρήση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων από το πιο πάνω αρχείο, χρήση που παραδέχθηκε ο δημοσιογράφος Μ.Τριανταφυλλόπουλος κατά την κατάθεσή του ενώπιον της ΑΡΧΗΣ της 23.12.1999.

Συγκεκριμένα :ως προς τον πρώτο -μεταξύ των άλλων- προβλήθηκαν σκηνές στις οποίες τελούσε ερωτική πράξη με άτομο του οποίου δεν προσδιοριζόταν η εικόνα, ενώ ως προς τον δεύτερο αναγνώστηκαν αποσπάσματα προσωπικού ημερολογίου-με ταυτόχρονη προβολή των αντίστοιχων σελίδων, με κείμενο και φωτογραφίες ημίγυμνων ανδρών-στα οποία γινόταν αναφορά σε ερωτικό χαρακτήρα πράξεις υποδηλούμενες με τον όρο "σουσέλ" -με ρητά κατανομαζόμενα με τα μικρά τους ονόματα άτομα του ίδιου φύλου.

γ. Της εκπομπής αυτής είχαν προηγηθεί τρεις-25.11.1999, 28.11.1999 και 2.12.1999 στις οποίες-ιδιαίτερα εκείνη της 2.12.1999 - γινόταν χρήση των ίδιων ευαίσθητων δεδομένων, με τη διαφορά ότι δεν είχαν αποκαλυφθεί η εικόνα ή η ταυτότητα των προσώπων, στα οποία αυτά αφορούσαν.

δ. Ότι των ευαίσθητων αυτών προσωπικών δεδομένων έγινε χρήση χωρίς τη συναίνεση των προσώπων, στα οποία αφορούν και τα οποία πρόσωπα τα είχαν για προσωπική τους χρήση.

ε. Ότι τα δεδομένα αυτά συλλέχθηκαν στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας που αφορούσε-κατά δήλωση του ίδιου δημοσιογράφου ενώπιον της ΑΡΧΗΣ της 23.12.1999-την ερωτική εκμετάλλευση ατόμων νεαρής ηλικίας (παιδραστία), από πρόσωπα με σημαντική κοινωνική ισχύ όπως τα προαναφερόμενα. Στην περίπτωση του Σ. Κορκολή, αναφέρθηκαν ηλικίες 14-16 ετών, σπανιότερα 13, ενώ στην περίπτωση Μ. Ασλάνη δεν υπήρξε συγκεκριμένος καθορισμός ηλικίας. Ενώπιον της ΑΡΧΗΣ κατά την πιο πάνω κατάθεσή του ο δημοσιογράφος Μ. Τριανταφυλλόπουλος ανέφερε ότι η φωτογραφία ενός από τα εικονιζόμενα στο ημερολόγιο Ασλάνη πρόσωπα αφορούσε παιδί ηλικίας 13-14 ετών.

στ. Ότι η ALPHA ΑΕ (δια των εκπροσώπων της), γνώριζε το περιεχόμενο των δεδομένων αυτών προ της 5.12.1999, αφού είχε γίνει χρήση τους κατά τις προηγηθείσες εκπομπές της 2.12.1999, 28.11.1999 και 25.11.1999, ιδιαίτερα δε κατά την εκπομπή της 2.12.1999 υπήρχε δυνατότητα σύνδεσης με πρόσωπο κατά την έννοια του άρθρου 2γ του ν.2472/97.

ζ. Ότι τα ακόλουθα νομικά ή φυσικά πρόσωπα έχουν αρχείο με τα ευαίσθητα δεδομένα των οποίων έγινε χρήση κατά τις επίμαχες εκπομπές και ιδιαίτερα εκείνη της 5.12.1999.

αα. Η ALPHA ΑΕ ,στην οποία τα δεδομένα αυτά -πέραν των άλλων παραμένουν ως αρχείο με βάση τις διατάξεις του ν.2328/95 (άρθρο 3&12) τουλάχιστον ως τρεις μήνες μετά την παρουσίαση της εκπομπή που τα περιείχε.

ββ. Η εταιρεία Ε ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ, όπως προκύπτει από τη σύμβασή της με την εταιρεία PROTASIS και κατέθεσαν ενώπιον της ΑΡΧΗΣ ο δημοσιογράφος Μ.Τριανταφυλλόπουλος και ο εκπρόσωπος της ALPHA ΑΕ δικηγόρος Β.Πήττας.

γγ. Ο ίδιος ο δημοσιογράφος Μ.Τριανταφυλλόπουλος από την κατάθεση του οποίου προκύπτει ότι παρέδωσε στον Εισαγγελέα τις κασέτες με τις βιντεοσκοπημένες ερωτικές σκηνές με πρωταγωνιστή τον τραγουδιστή Στ.Κορκολή, όχι όμως και το προσωπικό ημερολόγιο του Μ. Ασλάνη, του οποίου παρέδωσε στον Εισαγγελέα πιστό αντίγραφο.

η. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν.2472/97 όπου καθορίζεται το περιεχόμενο των όρων που χρησιμοποιεί, "επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (επεξεργασία) -είναι-κάθε εργασία

ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση, η αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση, ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση, ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή".

Κατά συνέπεια η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση εικόνων ερωτικής ζωής, όπως και σελίδων προσωπικού ημερολογίου, εμπίπτουν στην έννοια της επεξεργασίας του νόμου 2472/97, δεδομένου ότι αποτελούν σε κάθε περίπτωση χρήση ή διάδοση προσωπικών δεδομένων πανελληνίας μάλιστα στην υπό κρίση περίπτωση εμβέλειας.

Την εφαρμογή εξάλλου των διατάξεων του ν.2472/97 στον τύπο και τη ραδιοτηλεόραση επιβάλλουν τόσο η ρητή αναφορά του νόμου στην επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων κατά την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος (άρθρ.7 παρ. 2 & ζ),όσο και κυρίως η αδιάστικτη διατύπωση του άρθρου 3&1 του νόμου, σύμφωνα με την οποία "Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο", διάταξη, η οποία ειδικά σε ό,τι αφορά στη ραδιοτηλεόραση θα πρέπει να συνδυασθεί με τη διάταξη του άρθρου 3&12 του ν.2328/95 σύμφωνα με την οποία " ..οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί υποχρεούνται να διατηρούν στο αρχείο τους μαγνητοφωνήσεις και μαγνητοσκοπήσεις όλων των εκπομπών τους, όπως αυτές μεταδίδονται ή αναμεταδίδονται στην τελική τους μορφή με τυχόν διακοπές για μετάδοση ειδήσεων κ.ο.κ και ως τρεις τουλάχιστον μήνες από την ημέρα της μεταδόσεως".

Στη δυνατότητα εφαρμογής των σχετικών διατάξεων στον τύπο και τη ραδιοτηλεόραση κατά την επεξεργασία ήχου και εικόνας στο πλαίσιο δημοσιογραφίας -με συγκεκριμένους περιορισμούς-ρητά αναφέρεται τέλος και η με αριθ.95/46 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Προοίμιο άρ.14, 16, άρθρο 9),που μετέφερε στο ελληνικό δίκαιο ο ν.2472/97.

θ. Σύμφωνα με το άρθρο 15 του ν.2472/97 &1 "Συνιστάται Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Αρχή), με αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής του παρόντος νόμου και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται κάθε φορά".

Κατά συνέπεια η ΑΡΧΗ με βάση το ν.2472/97 ασκεί αφενός σύμφωνα με την γενικού χαρακτήρα διάταξη του άρθρου 15&1 ευρεία εποπτεία στον τομέα της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αφετέρου -μεταξύ των άλλων-τις αρμοδιότητες που απορρέουν από τα άρθρα 19,21 και 22 του νόμου αυτού.

Σύμφωνα :

αα) με το άρθρο 3 του ν.2328/1995 περ.β " Οι κάθε είδους εκπομπές (συμπεριλαμβανομένων και των διαφημίσεων) που μεταδίδουν οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου η εικόνα του οποίου εμφανίζεται στην οθόνη ή το όνομα του οποίου ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του οποίου μεταδίδονται".

ββ) Με το άρθρο 3 περ.2δ του ν.1730/1987,το οποίο έχει ισχύ και για την ιδιωτική τηλεόραση –κατ εφαρμογή του άρθρου 3&1 περ.α του νόμου 2328/1995 " Οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές διέπονται από τις αρχές..... του σεβασμού της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου του ατόμου".

γγ. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 4&1 του ν.2328/95 ,όπως τροποποιήθηκε από την &1 του άρθρου 16 του ν.2644/98:

«1 Σε περίπτωση παραβίασης :

α. Των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας..... που διέπουν άμεσα ή έμμεσα τους ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και γενικότερα τη λειτουργία της ιδιωτικής τηλεόρασης ...το ΕΣΡ αποφασίζει αυτεπαγγέλτως ή μετά από ερώτημα του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ή καταγγελία παντός έχοντος έννομο συμφέρον την επιβολή μίας ή περισσότερων από τις παρακάτω κυρώσεις...".

Από το σύνολο των διατάξεων αυτών προκύπτει σαφής επίσης αρμοδιότητα του ΕΣΡ για την επιβολή κυρώσεως σε περίπτωση προσβολής του ιδιωτικού βίου των πολιτών έννοια, στην οποία γίνεται γενικά δεκτό ότι ανήκει η σφαίρα της ερωτικής τους δραστηριότητας.

Οι διατάξεις αυτές ωστόσο δεν επηρεάζουν την αρμοδιότητα της Αρχής, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ν.2472/97. Και τούτο, γιατί σκοπός του ν.2472/97 είναι να αποτρέψει την παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και όχι να ορίσει κανόνες λειτουργίας των ραδιοτηλεοπτικών μέσων, όπως συμβαίνει με τους νόμους που ρυθμίζουν τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα δημόσια ή ιδιωτικά.

Έτσι το ΕΣΡ δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί για τη νόμιμη ύπαρξη ή όχι αρχείου ευαίσθητων δεδομένων, ενώ και οι κυρώσεις που επιβάλλονται στις δύο περιπτώσεις δεν συμπίπτουν.

Ια. Η συλλογή ευαίσθητων δεδομένων από την Εταιρεία «Ε. Τριανταφυλλόπουλος και ΣΙΑ Α.Ε.» στο πλαίσιο της δημοσιογραφικής έρευνας που προαναφέρθηκε και ιδιαίτερα η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση των δεδομένων αυτών κατά τις επίμαχες εκπομπές και ιδιαίτερα εκείνες της 2.12.1999 και 5.12.1999, από την οποία (χρήση) προκύπτει και η κατοχή των δεδομένων αυτών είναι παράνομη για τους ακόλουθους λόγους:

αα. Από τα άρθρα 5&1, 9&1 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος που ανάγει σε πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας το σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου, απορρέει, ως ιδιαίτερη εκδήλωση του δικαιώματος της προσωπικότητας το δικαίωμα πληροφορικής αυτοδιάθεσης που απαγορεύει τη χρήση προσωπικών δεδομένων από οποιοδήποτε, χωρίς τη συγκατάθεση του προσώπου (υποκειμένου), στο οποίο τα δεδομένα αυτά αναφέρονται.

ββ. Από το Σύνταγμα απορρέει επίσης-σε ευθεία αντιστοίχιση με την αξίωση του κοινού για ενημέρωση (που δεν απορρέει ρητά από το Σύνταγμα, είναι όμως αναγκαία για την ενεργοποίηση του δικαιώματος συμμετοχής καθενός στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5&1 του Συντάγματος) το δικαίωμα του τύπου να ενημερώνει το κοινό. Δικαίωμα που ασκεί ο δημοσιογράφος κατά την παρουσίαση τηλεοπτικής εκπομπής πληροφορώντας το κοινό για σημαντικά ζητήματα που το ενδιαφέρουν.

γγ. Από το Σύνταγμα δεν προκύπτει in abstracto επικράτηση του ενός δικαιώματος πάνω στο άλλο. Κατά συνέπεια η κρίση ποιο από τα συνταγματικά αυτά δικαιώματα επικρατεί και σε ποια έκταση δεν είναι κρίση γενική αλλά κρίση in concreto ενόψει των δεδομένων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.

δδ. Η κρίση εξάλλου, αν η συγκεκριμένη επεξεργασία ασκήθηκε νόμιμα ή αντίθετα παραβιάστηκε κατ' αυτή το δικαίωμα της πληροφορικής αυτοδιάθεσης των συγκεκριμένων προσώπων, και της ιδιωτικής ζωής, υπακούει τόσο στο κριτήριο του κατά πόσο η επεξεργασία αυτή εξυπηρέτησε το συμφέρον πληροφόρησης της κοινής γνώμης που υπερτερεί στη συγκεκριμένη περίπτωση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής, όσο και στο κατά πόσο η συγκεκριμένη προσβολή ήταν-στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας-αναγκαία για την άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης.

εε. Στην υπό κρίση υπόθεση κατά συνέπεια η νομιμότητα της επεξεργασίας με τη μορφή συλλογής, και ιδιαίτερα κατοχής, καταχώρισης σε αρχείο και τηλεοπτικής χρήσης των επίμαχων ερωτικών σκηνών και της ανάγνωσης των σελίδων του προσωπικού ημερολογίου υπόκειται στην κρίση αν το δικαίωμα ενημέρωσης του κοινού απαιτούσε στη συγκεκριμένη περίπτωση και τη χρήση αυτών των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

στ.στ. Με βάση τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν, όπως αυτά εκτέθηκαν πιο πάνω προκύπτει ότι: Ανεξάρτητα από το σύννομο της συλλογής του υλικού τόσο η κατοχή και η καταχώριση σε αρχείο όσο και η τηλεοπτική χρήση ευαίσθητων δεδομένων κατά την παρουσίαση

των επίμαχων εκπομπών και ιδιαίτερα εκείνων της 2.12.1999 και 5.12.1999 αποτελούν επεξεργασία που υπερβαίνει κατά την άσκηση του δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού τα από την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας, που βρίσκεται στο πλαίσιο των διατάξεων του ν.2472/1997 ευθεία κατοχύρωση στο άρθρο 4 & 1β, επιβαλλόμενα όρια, αφού η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού δεν απαιτούσε και την καταχώριση σε αρχείο και την αυτούσια προβολή ερωτικών σκηνών ούτε την αυτούσια ανάγνωση σελίδων προσωπικού ημερολογίου. Και τούτο, γιατί η αξίωση του κοινού για ενημέρωση δεν φτάνει μέχρι του σημείου να απαιτεί να λαμβάνει αυτό γνώση ευαίσθητων δεδομένων, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή της αξίας του ανθρώπου με εξευτελισμό ή διαπόμπευση, έστω και αν αυτά είχαν ή όχι σημασία για την θεμελίωση του αξιόποινου χαρακτήρα συγκεκριμένων πράξεων. Παρόμοιος εξευτελισμός θα συνιστούσε κύρωση που βαίνει πέραν από τις ποινές που προβλέπονται από την έννομη τάξη και δεν είναι ανεκτός από αυτή. Την άποψη αυτή διέπουν άλλωστε και οι αρχές δεοντολογίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος που αποτελούν κώδικες επαγγελματικής ηθικής των δημοσιογράφων της ΕΣΗΕΑ στο άρθρο 2 εδ. β του οποίου επιτάσσεται ότι ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει να σέβεται την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και την ιδιωτική ζωή του ανθρώπου και του πολίτη.

Και επικαλείται μεν ο συγκεκριμένος δημοσιογράφος ότι προέβη στη συγκεκριμένη ενέργεια, επειδή τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας δεν ευαισθητοποιήθηκαν στις καταγγελίες του, παρά το γεγονός ότι είχαν προβληθεί και γίνει γνωστά τα επίμαχα δεδομένα στις εκπομπές του πριν την 5.12.1999. Ανεξάρτητα από την ακρίβεια των ισχυρισμών αυτών, όμως, η τηλεοπτική χρήση δεν ήταν το αναγκαίο ούτε το μόνο μέσο ευαισθητοποίησης των δημόσιων οργάνων, ενώ ούτε η ευαισθητοποίηση των οργάνων αυτών συνιστά νόμιμο λόγο χρήσης των ευαίσθητων δεδομένων, για τα οποία πρόκειται.

Κατά συνέπεια υπήρξε παράνομη επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, τόσο αναφορικά με προσωπικά δεδομένα του τραγουδιστή Στ.Κορκολή, όσο και του σχεδιαστή μόδας Μ.Ασλάνη.

Ιβ. Ότι με βάση τις διατάξεις του ν.2472/97 και συγκεκριμένα:

αα. Του άρθρου 21 & 1 σύμφωνα με το οποίο " Η Αρχή επιβάλλει στους υπεύθυνους επεξεργασίας ή στους τυχόν εκπροσώπους τους τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις για παράβαση των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τον παρόντα νόμο και από κάθε άλλη ρύθμιση που αφορά την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:

α.....β.....γ.....δ.....ε.....»

ββ. Του άρθρου 2 περ.ζ, σύμφωνα με το οποίο: " Υπεύθυνος επεξεργασίας - είναι-οποιοσδήποτε καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ,όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός..."

Με βάση τα πραγματικά περιστατικά που κατά τα άνω αποδείχθηκαν και ειδικότερα:

-Την κατάθεση του πληρεξούσιου Δικηγόρου της ALPHA ΑΕ, ενώπιον της ΑΡΧΗΣ κατά την συνεδρίασή της 28.12.1999, Β.Πήττα, σύμφωνα με την οποία αυτός που καθόρισε τι θα προβληθεί στην επίμαχη εκπομπή δεν είναι η ALPHA Α.Ε. αλλά ο δημοσιογράφος και τη θέση αυτή υποστήριξε ενώπιον της ΑΡΧΗΣ κατά την κατάθεσή του της 23.12.1999 και ο δημοσιογράφος Μ.Τριανταφυλλόπουλος. Το ιδιωτικό συμφωνητικό μεταξύ των εταιρειών PROTASIS και "Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ Ε.Ε», από το οποίο προκύπτει η υποχρέωση της δεύτερης, η οποία χαρακτηρίζεται ως ΕΚΤΕΛΕΣΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ να παραγάγει δύο εβδομαδιαίες τηλεοπτικές εκπομπές μεταδιδόμενες από τον Τηλ/κό Σ/θμό ALPHA, μεταξύ των οποίων και τις επίμαχες εκπομπές, για την οποία ο ΕΚΤΕΛΕΣΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ δηλώνει και εγγυάται ότι έχει εξασφαλίσει τη συμμετοχή ως παρουσιαστή του δημοσιογράφου Μάκη Τριανταφυλλόπουλου και τέλος, Την κατάθεσή επίσης ενώπιον της Αρχής κατά τη συνεδρίαση της 28.12.1999 πληρεξούσιου Δικηγόρου της ALPHA ΑΕ Β.Πήττα, σύμφωνα με την οποία η PROTASIS ως εταιρεία εξασφαλίζει τα δικαιώματα ενώ ως προς τη μετάδοση την ευθύνη έχει η ALPHA ΑΕ. Προκύπτει ότι υπεύθυνοι

επεξεργασίας για τα δεδομένα που συλλέγονται για να χρησιμοποιηθούν τηλεοπτικά και χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο των εκπομπών "ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ" και "ΖΟΥΓΚΛΑ" είναι αθροιστικά η εταιρεία Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ ΕΕ» στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της οποίας καθορίζεται ο σκοπός και το περιεχόμενο της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και η ALPHA ΑΕ, χωρίς την έγκριση της οποίας καμία μετάδοση δηλ. καμία τηλεοπτική χρήση δεδομένων δεν μπορεί να λάβει χώρα.

Με αυτά τα δεδομένα ενόψει της ιδιαίτερης βαρύτητας των πράξεων που αποδείχθηκαν και της προσβολής που επήλθε από αυτές στα υποκείμενα. στων οποίων τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα έγινε η επεξεργασία, η ΑΡΧΗ κρίνει ομόφωνα ότι πρέπει να επιβληθούν στους υπεύθυνους επεξεργασίας και στους εκπροσώπους τους οι κυρώσεις του άρθρου 21 παρ. 1 και 2 που αναφέρονται στο διατακτικό οι οποίες κρίνονται ανάλογες με την ιδιαίτερη βαρύτητα της παράβασης καθενός από τους κρινόμενους ως υπαίτιους και του ρόλου καθενός από αυτούς, όπως αναφέρεται στο σκεπτικό. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι κατά την έννοια του νόμου 2472/97 καταστροφή προσωπικού δεδομένου ή αρχείου συνιστά και η επιστροφή του στο νόμιμο κάτοχο, από τον οποίο αυτά έχουν εκφύγει χωρίς την συγκατάθεσή του.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

- α. Διαπιστώνει ότι η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων του τραγουδιστή Στέφανου Κορκολή και του σχεδιαστή μόδας Μιχαήλ Ασλάνη, συνιστούν παράνομη επεξεργασία κατά τα άρθρα 4 και 7 του ν.2472/97.
- β. Επιβάλλει ως κύρωση στην ΑΕ με τον τίτλο «ΔΟΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ALPHA ΑΕ» την διακοπή της επεξεργασίας και την καταστροφή των ευαίσθητων δεδομένων των οποίων έγινε χρήση κατά τις εκπομπές της 2.12.1999 "ΖΟΥΓΚΛΑ" και 5.12.1999 "ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ" μετά την εκπνοή του τριμήνου ή όποιου άλλου χρονικού διαστήματος καθορισθεί ως χρόνος τήρησής του στο πλαίσιο δικαστικής ή άλλης έρευνας από δημόσια αρχή, και αφορούν τον τραγουδιστή Στέφανο Κορκολή και τον σχεδιαστή μόδας Μιχαήλ Ασλάνη, λόγω της ιδιαίτερα σοβαρής περίπτωσης.
- γ. Επιβάλλει ως κύρωση στην εταιρεία «Ε.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ» τη διακοπή της επεξεργασίας και την καταστροφή των ευαίσθητων δεδομένων των οποίων έγινε χρήση κατά τις ίδιες αυτές εκπομπές της 2.12.1999 και 5.12.1999, για τον ίδιο λόγο.
- δ. Επιβάλλει ως κύρωση στο δημοσιογράφο Ευθύμιο Τριανταφυλλόπουλο την καταστροφή του προσωπικού ημερολογίου Ασλάνη που λειτουργεί ως αρχείο ευαίσθητων δεδομένων με την έννοια ότι τον υποχρεώνει.
 - α) Να το επιστρέψει στον νόμιμο κάτοχό του β) να καταστρέψει κάθε αντίγραφο του προσωπικού ημερολογίου του Μ. Ασλάνη που τυχόν έχει στην κατοχή του, όπως επίσης και αυτό που παρέδωσε στον Εισαγγελέα, ευθύς ως το αναλάβει νόμιμα στην κατοχή του.
- ε. Επιβάλλει τα ακόλουθα πρόστιμα:
 - αα. Πρόστιμο είκοσι πέντε εκατομμυρίων δραχμών (25.000.000) στον δημοσιογράφο Ευθύμιο Τριανταφυλλόπουλο, εκπρόσωπο της εταιρείας Ε ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΟΠΟΥΛΟΣ και ΣΙΑ ΕΕ, για την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που έλαβε χώρα με την κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση ευαίσθητων δεδομένων κατά τις εκπομπές ΖΟΥΓΚΛΑ της 2.12.1999 και ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ της 5.12.99.
 - ββ. Πρόστιμο δέκα εκατομμυρίων δραχμών (10.000.000) στην ΑΕ "ΔΟΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ALPHA ΑΕ" για την παράνομη επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων με τη μορφή τηλεοπτικής χρήσης τους κατά τις ίδιες αυτές εκπομπές.Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 26.1.2000.

Ο Πρόεδρος
Κων/νος Δαφέρμος

Ο Εισηγητής
Σωτ. Λύτρας

Η Γραμματέας
Αικ. Κοσμοπούλου

Ακριβές Αντίγραφο
Η Γραμματέας του Δ.Σ. της Αρχής

Αικ. Κοσμοπούλου

(7) Απόφαση : 510/17/15.5.2000 « Απόφαση για την αναγραφή του θρησκευματος και άλλων πληροφοριών σε δημόσια έγγραφα »

Συνοπτική περίληψη : Η υπ' αριθ. 510/17/15.5.2000 απόφαση της Αρχής, η οποία έχει ως αντικείμενο το ζήτημα της αναγραφής προσωπικών στοιχείων και ιδίως του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες⁵. Εν συνόψει, η Αρχή έκρινε ότι τα δελτία αστυνομικής ταυτότητας είναι δημόσια έγγραφα που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία καταχωρίζονται σε αρχείο των οικείων δημοσίων αρχών και αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας, σκοπός της οποίας είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου. Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι τα παραπάνω στοιχεία και η αναγραφή τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/97. Κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2472/97, η Αρχή έκρινε ότι ορισμένα από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα αστυνομικά δελτία ταυτότητας υπερβαίνουν το σκοπό της επεξεργασίας, ο οποίος συνάγεται από τη διάταξη του άρθρου 4 § 1 εδ. β' του νόμου αυτού.

Τα στοιχεία αυτά, τα οποία είναι μη αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας που είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου, είναι τα εξής:

α) το δακτυλικό αποτύπωμα⁶ το στοιχείο αυτό δεν είναι αναγκαίο για τη βεβαίωση της ταυτότητας του προσώπου, διότι αυτή προκύπτει από την προβλεπόμενη φωτογραφία, επιπλέον δε, το αποτύπωμα συνδέεται με την υποψία ή διαπίστωση εγκληματικής δραστηριότητας, η απόδοση της οποίας έστω και εν δυνάμει στο σύνολο του ελληνικού λαού, υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο και προσβάλλει το συνταγματικό κατοχυρωμένο δικαίωμα της αξίας του ανθρώπου,

β) το ονοματεπώνυμο του/της συζύγου, διότι μετά το ν. 1329/1983, ο γάμος δεν επιφέρει μεταβολή του επωνύμου των συζύγων,

γ) το επάγγελμα, διότι δεν αποτελεί στοιχείο της φυσικής ταυτότητας, υπόκειται σε μεταβολές, δεν απηχεί απαραίτητα την πραγματικότητα και ενέχει κοινωνική διάκριση,

δ) η υπηκοότητα/ιθαγένεια, διότι εκ του νόμου δελτίο αστυνομικής ταυτότητας φέρουν μόνο οι Έλληνες πολίτες,

ε) η κατοικία, ως μη αναγκαίο και πρόσφορο στοιχείο για την εξατομίκευση της ταυτότητας, διότι υπόκειται σε αλλαγές και

στ) το θρήσκευμα, διότι ανάγεται στον εσωτερικό κόσμο του ατόμου.

Οι παραπάνω κατηγορίες πληροφοριών αναφέρονται σε δεδομένα, ορισμένα από τα οποία είναι ευαίσθητα. Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες που αναφέρονται στην ιθαγένεια και στο θρήσκευμα είναι ευαίσθητα δεδομένα, καθώς εμπίπτουν στον ορισμό του άρθρου 2 περ. β' ν. 2472/97. Τα λοιπά είναι κοινά δεδομένα, για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις των άρθρων 4, 5 και 6, όσον αφορά τη νομιμότητα της επεξεργασίας τους.

⁵Βλ. την απόφαση σε: *Καίση Παρασκευόπουλου*, ό.π., σελ. 307 επ. Επίσης *Β. Παυλόπουλου* κ. *Τσάντζαλου*, Σχόλια στην απόφαση της 15/5/2000 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Για τις απόψεις που εκφράστηκαν στο ζήτημα της αναγραφής του θρησκευματος στις ταυτότητες βλ. επίσης τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στην υποσημ. 119, καθώς και *Α. Παπαδοπούλου*, Περί του θρησκευματος των ταυτοτήτων, ΤοΣ 2000, σελ. 675 επ., με περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

**Αθήνα 15.5.2000
Αριθ. Πρωτ.:510/17/15-05-2000**

Ταχ. δ/νση : Ομήρου 8, 6^{ος} όροφος
Ταχ. κώδ. : 105 64
Πληροφ. :
Τηλ. : 33.52.604
Fax : 33.52.617

ΠΡΟΣ
Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως
Κανελλοπούλου 4
ΚΟΙΝ.
Υπουργείο Εσωτερικών
Βασ. Σοφίας 15

Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 15.5.2000 στο κατάστημα της Ομήρου 8 6^{ος} όροφος αποτελούμενη από τον κ. Κ. Δαφέρμο Πρόεδρο, κ.κ. Ε. Κιουντούζη, Π. Πάγκαλο, Β. Παπαπετρόπουλο και Α Παπαχρίστου μέλη και λόγω κωλύματος του κ. Ν. Αλιβιζάτου την κα Ε. Μήτρου αναπληρωματικό μέλος και κα Καλλιόπη Καρβέλλη, Γραμματέα προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο σκεπτικό και στο διατακτικό.

Έλαβε υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Συντάγματος και ειδικότερα των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 9 παρ. 1.
2. Τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 4.11.1950 που κυρώθηκε με το ν.δ. 53 της 19.9.1974
3. Τις διατάξεις της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης με αριθμό 108 της 28.1.1981 που κυρώθηκε με το νόμο 2068/1992 και ειδικότερα τα άρθρα 5 και 6 αυτής
4. Τις διατάξεις της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ειδικότερα των άρθρων 2,3, 6 και 8

5. Τις διατάξεις:

α. του ν. 2472/97 και ειδικότερα των άρθρων 2, 3 παρ. 1, 4, 5, 7, 15, 19 παρ. 1 εδ. α, γ και στ και 21παρ. 1 εδ. α

β. του ν.δ 127/1969 όπως τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως με τους νόμους 1599/1986, 1832/1989 και 1988/1991

γ. Τις αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών 4827/26/13/1 της 20.6/11.7.1959 όπως τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως με αριθμ 8200/06 της 6.6/6.7.1981 (ΦΕΚ Β 392)

5 . Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 1761/15.5.2000 επιστολή του Υπουργού Δικαιοσύνης προς την Αρχή και την από 11.5.2000 επιστολή του Προέδρου των Φιλελευθέρων, ανεξάρτητου Βουλευτή κυρίου Στέφανου Μάνου προς τον κύριο Υπουργό της Δικαιοσύνης

6 . Την από 15.5.2000 εισήγηση που ανέπτυξε προφορικά ενώπιον της Αρχής ο Πρόεδρος της Αρχής κ. Κωνσταντίνος Δαφέρμος

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Τα δελτία ταυτότητας που φέρουν σήμερα οι Έλληνες πολίτες εκδίδονται από την οικεία αστυνομική αρχή βάσει του ν.δ 127/1969 «περί της αποδεικτικής ισχύος των αστυνομικών ταυτοτήτων» (Α 29) και της με αριθμό 8200/0-6 της 6.6/6.7.1981 αποφάσεως του Υπουργού Δημοσίας Τάξεως (Β 392). Πριν από το 1969 εκδίδονταν βάσει της με αριθμό 4897/26/13/1 της 20.6/11.7.1959 αποφάσεως του Υπουργού Εσωτερικών όπως μεταγενεστέρως τροποποιήθηκε.

2. Το άρθρο 2 του ν.δ 127/1969 προβλέπει ότι στο δελτίο ταυτότητας περιλαμβάνονται τα ακόλουθα στοιχεία:

1. φωτογραφία

2. δακτυλικό αποτύπωμα

3. επώνυμο

4. όνομα

5. όνομα πατρός

6. όνομα μητρός

7. όνομα συζύγου και προκειμένου περί εγγάμου γυναικός και το ονοματεπώνυμο του πατρός αυτής

8. ακριβή χρονολογία γεννήσεως

9. τόπο γεννήσεως
10. ανάστημα (δια τους άνω του 25^{ου} έτους)
11. σχήμα προσώπου
12. χρώμα οφθαλμών
13. ομάδα αίματος(συμπληρούμενο προαιρετικώς)
14. ιδιότητα συνταξιούχου
15. τόπο μονίμου ή προσκαίρου κατοικίας
16. διεύθυνση κατοικίας
17. επάγγελμα
18. υπηκοότητα
19. δήμο ή κοινότητα εγγραφής και αριθμό μητρώου
20. θρήσκευμα

Το άρθρο 3 του ίδιου νομοθετικού διατάγματος προβλέπει ότι οι εκδίδουσες τα δελτία ταυτότητας αρχές υποχρεούνται να τηρούν Αρχείο Ταυτοτήτων στο οποίο θα περιέχονται όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την έκδοση των δελτίων αυτών καθώς και τα υποβληθέντα για την έκδοση αυτών δικαιολογητικά

3. Εξάλλου ο ν. 1599/1986 (Α 75) προέβλεψε νέου τύπου δελτίο ταυτότητας που θα εκδίδεται όχι πλέον από την αστυνομική αρχή αλλά από τις οικείες Νομαρχίες Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν 1599/1986 τα νέα δελτία ταυτότητας θα περιλαμβάνουν τα εξής στοιχεία:
 - α. φωτογραφία
 - β. επώνυμο
 - γ. όνομα
 - δ. επώνυμο και όνομα πατρός
 - ε. επώνυμο και όνομα μητρός
 - στ. επώνυμο και όνομα συζύγου
 - ζ. χρονολογία γεννήσεως
 - η. τόπο γεννήσεως
 - θ. δήμο στο δημοτολόγιο στο οποίο είναι γραμμένος και αύξοντα αριθμό αυτού
 - ι. δήμο στο μητρώο αρρένων του ο-οίου είναι γραμμένος
 - ια. εκπλήρωση στρατολογικών υποχρεώσεων
 - ιβ. ομάδα αίματος

ιγ. εκλογική υποδιαίρεση δήμου ή κοινότητας

ιδ. θρήσκευμα (το οποίο δεν αναγράφεται υποχρεωτικά αλλά μόνο εφόσον ζητηθεί)

4. Ο ίδιος νόμος στο άρθρο 2 καθιέρωσε τον ΕΚΑΜ (Ενιαίο Κωδικό Αριθμό Μητρώου)

5. Με το νόμο 1988/1991 άρθρο 6 ο μεν ΕΚΑΜ καταργήθηκε τα δε στοιχεία που θα περιλαμβάνονται στα νέα δελτία ταυτότητας τροποποιήθηκαν με την πρόσθεση του φύλου, ιθαγένειας, Αριθμό δημοτολογίου, διεύθυνση κατοικίας και θρησκευάτος ως υποχρεωτικά αναγραφόμενου, εκλογική εγγραφή και υπογραφή κατόχου
6. Οι διατάξεις των ν. 1599/1986 και 1988/1991 παρέμειναν έως σήμερα ανενεργείς. Οι οικείες αστυνομικές αρχές εξακολουθούν να εκδίδουν τα παλαιού τύπου δελτία ταυτότητας δυνάμει διαδοχικών παρατάσεων της ισχύος του ν.δ 127/1969 σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ 4 του ν. 1599/1986
7. Από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι τόσο τα παλαιού (Αστυνομικά Δελτία Ταυτότητας) όσο και τα νέου τύπου δελτία ταυτότητας που πρόκειται να εκδοθούν είναι δημόσια έγγραφα που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Τα δεδομένα αυτά καταχωρίζονται σε αρχείο των οικείων δημοσίων αρχών και αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας. Σκοπός της εν λόγω επεξεργασίας είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου. Δηλαδή ότι ο εικονιζόμενος στο δελτίο ταυτότητας (ή ο κάτοχος του, εάν το δελτίο δεν περιλαμβάνει φωτογραφία, όπως συμβαίνει σε αρκετές χώρες σήμερα) είναι το άτομο που φέρει τα στοιχεία που το εξατομικεύουν κατά μοναδικό τρόπο. Αυτονόητο είναι ότι ανάλογη ισχύ με το δελτίο ταυτότητας μπορεί ο νομοθέτης να δώσει και σε άλλα δημόσια έγγραφα, όπως για παράδειγμα το διαβατήριο, το δίπλωμα οδήγησης το εκλογικό βιβλιάριο κλπ. Έτσι σε τρεις χώρες μέλη της ΕΕ (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Δανία) δεν προβλέπεται δελτίο ταυτότητας
8. Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα δελτία ταυτότητας καταχωρίζονται σε αρχείο και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας και από άλλες αρχές, υπηρεσίες ή τρίτους προς τους οποίους το υποκείμενο απευθύνεται κάνοντας χρήση του δελτίου ταυτότητας, εκτός από τις αρχές που εκδίδουν τα δελτία
9. Τα ως άνω στοιχεία και η αναγραφή τους στα δελτία ταυτότητας εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν 2472/1997, ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.
10. Ο νόμος 2472/97 ως νεότερος και με διατάξεις οι οποίες εισάγουν στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίσεις του διεθνούς και κοινοτικού δικαίου υπερνομοθετικής ισχύος επιβάλλει την σύμφωνη προς αυτόν και τις αρχές που αυτός ο ίδιος καθιερώνει ερμηνεία και εφαρμογή των

παλαιότερων ρυθμίσεων για τα δελτία ταυτότητας. Συγκεκριμένα, καθ' ο μέτρο οι διατάξεις του ν.δ 127/1969 και του ν 1599/1986 προβλέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η εν λόγω επεξεργασία υπόκειται στους κανόνες και τις αρχές που ο ν. 2472/1997 καθιερώνει, τροποποιώντας κατά τούτο ως νεότερος και ειδικότερος, εν σχέση με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, την προηγούμενη νομοθεσία. Εξάλλου σε κάθε περίπτωση το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει την συμμόρφωση προς την Οδηγία 95/46/EK και τη σύμφωνη με αυτήν ερμηνεία των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

11. Σύμφωνα με το άρθρο 4§1εδ.β του ν. 2472/97 τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας, πρέπει μεταξύ άλλων να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται, εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας. Καθιερώνεται έτσι ως θεμελιώδης προϋπόθεση για την νόμιμη λειτουργία κάθε αρχείου η αρχή του σκοπού της επεξεργασίας και η αρχή της αναγκαιότητας και προσφορότητας των δεδομένων σε σχέση πάντα με το σκοπό επεξεργασίας. Κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που γίνεται πέραν του επιδιωκόμενου σκοπού ή η οποία δεν είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του δεν είναι νόμιμη
12. Στην προκειμένη περίπτωση εν όψει του σκοπού επεξεργασίας που είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου, τα ακόλουθα στοιχεία, που προβλέπει το ν.δ 127/1969 για τα αστυνομικά δελτία ταυτότητας, υπερβαίνουν τον σκοπό της επεξεργασίας:
 - α. Το δακτυλικό αποτύπωμα του υποκειμένου. Το στοιχείο αυτό δεν είναι αναγκαίο για την βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου αφού αυτή καταρχήν προκύπτει από την προβλεπόμενη φωτογραφία. Επιπλέον, κατά την κοινή αντίληψη, το αποτύπωμα (η “σήμανση”) συνδέεται με την υποψία ή διαπίστωση εγκληματικής δραστηριότητας (“σεσημασμένοι”), η απόδοση της οποίας έστω και εν δυνάμει στο σύνολο του ελληνικού λαού, υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο και προσβάλλει την προστατευόμενη από το Σύνταγμα αξία του ανθρώπου.
 - β. Το ονοματεπώνυμο του / της συζύγου δεδομένου ότι ήδη από το 1983 ο γάμος δεν επιφέρει μεταβολή του επωνύμου των συζύγων. Εξάλλου η αναγραφή του δεν εξυπηρετεί τον σκοπό της ταυτότητας
 - γ. Το επάγγελμα διότι δεν αποτελεί στοιχείο της φυσικής ταυτότητας, υπόκειται σε μεταβολές και δεν απηχεί απαραίτητα την πραγματικότητα σε χρόνο μεταγενέστερο αυτού της έκδοσης του δελτίου. Επιπλέον, ενέχει κοινωνική διάκριση που δεν είναι σκόπιμο να αποτελεί στοιχείο επεξεργασίας του πιο πάνω Αρχείου.

δ. Η υπηκοότητα / ιθαγένεια, διότι εκ του νόμου δελτίο αστυνομικής ταυτότητας φέρουν μόνο οι Έλληνες πολίτες.

ε. Η κατοικία, ως μη αναγκαίο και πρόσφορο (διότι υπόκειται σε αλλαγές) για την εξατομίκευση της ταυτότητας

στ. Το θρήσκευμα διότι ανάγεται στον εσωτερικό κόσμο του ατόμου και ως εκ τούτου είναι απρόσφορο και μη αναγκαίο για την εξατομίκευση της ταυτότητας του.

13. Η επεξεργασία όλων των ως άνω δεδομένων δεν είναι θεμιτή και όταν ακόμη το υποκείμενο παρέχει προς τούτο τη ρητή συγκατάθεση του σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ.1 και 7§2 εδ.α του ν. 2472/97, διότι η συγκατάθεση του υποκειμένου δεν επιτρέπει καθ' εαυτήν την διεξαγωγή κάθε είδους επεξεργασίας όταν αυτή είναι αθέμιτη ή όταν αντίκειται στην αρχή του σκοπού και της αναγκαιότητας. Το περιεχόμενο και η άσκηση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού που εκδηλώνεται μεταξύ των άλλων με την παροχή συγκατάθεσης του υποκειμένου για την επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν δεν προσδιορίζονται αφηρημένα αλλά στο πλαίσιο και σε άμεση συνάρτηση με τον σκοπό τον οποίο εξυπηρετεί το αρχείο ή η επεξεργασία. Δεν μπορεί δηλ. η άσκηση αυτού του δικαιώματος να οδηγεί στην καταχώριση στοιχείων άσχετων με τον σκοπό του εκάστοτε αρχείου / επεξεργασίας.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 2, 15 παρ. 1, 19 παρ. 1 εδ. α και γ και 21 παρ. 1 α του Ν. 2472/1997

Η ΑΡΧΗ

α) Έως ότου καθιερωθεί το νέου τύπου δελτίο ταυτότητας του ν 1599/1986, απευθύνει σύσταση, προειδοποιεί και καλεί τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και κάθε άλλο συναρμόδιο, εντός ευλόγου χρόνου και πάντως όχι περισσότερου απ' όσο είναι απολύτως αναγκαίος για την προσαρμογή των σχετικών διαδικασιών, να συμμορφωθούν προς το περιεχόμενο της παρούσας απόφασης, εκδίδοντας τις αναγκαίες οδηγίες προς τις οικείες αρχές και υπηρεσίες και εφεξής κατά την έκδοση των νέων δελτίων αστυνομικής ταυτότητας ή τυχόν

αντικατάσταση των παλαιών να μη συλλέγουν (δηλαδή να μην ερωτούν, ούτε να επιτρέπουν την αναγραφή) και να μην επεξεργάζονται τα ακόλουθα στοιχεία:

1. δακτυλικό αποτύπωμα
2. όνομα και επώνυμο συζύγου
3. γένος
4. επάγγελμα
5. διεύθυνση κατοικίας
6. υπηκοότητα
7. θρήσκευμα

Η Αρχή σε περίπτωση μη συμμόρφωσης εντός του κατά τα ανωτέρω αναγκαίου εύλογου χρόνου θα επανέλθει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 21 και 22 που προβλέπει ο Ν, 2472/97.

β) Με την καθιέρωση των νέου τύπου δελτίων ταυτότητας (ν 1599/86 όπως τροποποιηθείς ισχύει) να μη συλλέγουν (δηλαδή να μην ερωτούν, ούτε να επιτρέπουν την αναγραφή) και να μην επεξεργάζονται τα ακόλουθα στοιχεία

1. Επώνυμο και όνομα συζύγου,
2. Ιθαγένεια
3. Θρήσκευμα.

Ο Πρόεδρος της Αρχής
Κων/νος Δαφέρμος

Η Γραμματέας
Καλλιόπη Καρβέλλη

(8) Απόφαση 77Α/2002 « Απόφαση για τη αναγραφή του θρησκειώματος των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου »

Συνοπτική περίληψη : Στην εν λόγω απόφαση κρίθηκε αφ' ενός το ζήτημα της μη αναγραφής του θρησκειώματος των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου και αφ' ετέρου, το ζήτημα του τρόπου απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών των μαθητών που οι γονείς τους δεν επιθυμούν να το παρακολουθήσουν ούτε να εξετασθούν σε αυτό. Η Αρχή, ακολουθώντας την προηγούμενη «νομολογία» της στο ζήτημα των αστυνομικών ταυτοτήτων έκρινε ότι η αναγραφή του θρησκειώματος στους απολυτήριους τίτλους των μαθητών στοιχειώδους και

μέσης εκπαίδευσης προσβάλλει την αρχή της αναγκαιότητας (άρθρο 4 § 1 β' ν. 2472/97) και τούτο, διότι σκοπός της σχετικής επεξεργασίας είναι αποκλειστικά και μόνο η επίσημη βεβαίωση ότι ο κάτοχος του απολυτηρίου περάτωσε επιτυχώς τον αντίστοιχο εκπαιδευτικό κύκλο, επιτυγχάνοντας τη σημειούμενη επίδοση (βαθμό) σε κάθε ένα από τα μαθήματα του υποχρεωτικού προγράμματος διδασκαλίας συνεπώς, η αναγραφή του θρησκειώματος του μαθητή σε ξεχωριστό πεδίο επί του τίτλου και η καταχώρισή του στο αντίστοιχο αρχείο που τηρεί το σχολείο (αρχείο τίτλων) υπερβαίνει το σκοπό της επεξεργασίας, εφόσον το θρήσκευμα δεν έχει καμία σχέση με την επίδοση του μαθητή και τη διαγωγή του και άρα, δεν είναι νόμιμη. Κατά την Αρχή, η αναγραφή του θρησκειώματος θα μπορούσε να εκθέσει τον κάτοχο του απολυτηρίου σε διακρίσεις με βάση τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και συνεπώς, το ενδεχόμενο αυτό αντιβαίνει στο άρθρο 13 Συντ.

Επίσης, η Αρχή έκρινε ότι η υποχρεωτική δήλωση του θρησκειώματος ως αναγκαία προϋπόθεση για την απαλλαγή μαθητή από τα θρησκευτικά, η οποία καταχωρίζεται σε σχετικό αρχείο, αντιβαίνει προς την αρνητική θρησκευτική ελευθερία τόσο των μαθητών όσο και των γονέων και κηδεμόνων τους και προσκρούει προς το ειδικότερο δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν τη μόρφωση και εκπαίδευση των παιδιών τους σύμφωνα με τις δικές τους θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις (άρθρο 2 Πρώτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ).

Α Π Ο Φ Α Σ Η Α Ρ . 77Α / 2002

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την Δευτέρα 04 Μαρτίου 2002 και ώρα 10:00 π.μ. και την Δευτέρα 17 Ιουνίου 2002 και ώρα 12:00 μεσημβρινή στο κατάστημά της στην οδό Ομήρου 8, 6^{ος} όροφος αποτελούμενη από τον κ. Κ. Δαφέρμο, Πρόεδρο, και τους κ.κ. Σ. Λύτρα, Ν. Αλιβιζάτο, Ε. Κιουντούζη, Α. Παπαχρίστου και Β. Παπαετρόπουλο, μέλη, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Εισηγητής επί του θέματος είχε ορισθεί μετά από εντολή Προέδρου ο καθηγητής κ. Ν. Αλιβιζάτος, παρούσα χωρίς δικαίωμα ψήφου ήταν και η κ. Κ. Καρβέλη ως γραμματέας. Κατά την πρώτη από τις ως άνω συνεδριάσεις (04/03/2002) παρίστατο και ο Περικλής Πάγκαλος, τακτικό μέλος της Αρχής, ο οποίος απεβίωσε στις 25/05/2002.

Με τις από _____, _____ και _____ αιτήσεις τους προς την Αρχή, οι _____, _____ και _____, αντιστοίχως έθεσαν αφ' ενός μεν το ζήτημα της μη αναγραφής του θρησκειώματος των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου, και αφ' ετέρου, το ζήτημα του τρόπου απαλλαγής

από το μάθημα των θρησκευτικών των μαθητών που οι γονείς τους δεν επιθυμούν να το παρακολουθήσουν, ούτε να εξετασθούν σε αυτό. Εκ μέρους του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, προς τον οποίο ο Πρόεδρος είχε αποστείλει σχετική πρόσκληση, προσήλθε κατά την συνεδρίαση της 04/03/2002 και απάντησε σε ερωτήσεις των μελών της Αρχής ο _____, δικηγόρος δ.ν., ειδικός σύμβουλος του Υπουργού. Ο κ. Ν. Αλιβιζάτος ανέπτυξε προφορικά και συμπλήρωσε την από 12/03/2001 εισήγησή του.

Η ΑΡΧΗ ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Η ισχύουσα εκπαιδευτική νομοθεσία, έτσι όπως εφαρμόζεται από τις οικείες αρχές, προβλέπει την υποχρεωτική καταχώριση του θρησκευόμενου στους απολυτήριους τίτλους που χορηγούν τα σχολεία στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης (δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια βλ. άρθρο 10§2 π.δ. 104/1979 (Α' 23), άρθρο 6 περ. Α' π.δ. 201/1998 (Α' 161), απόφαση 43275/29-04-1977 του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων,, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 233.1/20/57615/22.5-5.6.1978 (Β' 515) του αυτού Υπουργού, και την εγκύκλιο Γ2/5821/31-10-2001 του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων).
2. Εξάλλου, για την απαλλαγή των μαθητών τόσο από την διδασκαλία όσο και από την εξέταση στο μάθημα των θρησκευτικών, η ισχύουσα ερμηνευτική εγκύκλιος προβλέπει ότι οι γονείς, θα πρέπει να καταθέσουν κοινή δήλωση στο σχολείο, « από την οποία να προκύπτει ότι ο μαθητής είναι άθρησκος, ή ετερόδοξος, ή ετερόθρησκος » (ΥΠΕΠΘ – Γ2/8904/29-11-1995). Ειδικά για τους μαθητές – Μάρτυρες του Ιεχωβά, άλλη ερμηνευτική εγκύκλιος ορίζει ότι οι γονείς οφείλουν να καταθέτουν κοινή υπεύθυνη δήλωση όπου να δηλώνουν ότι τόσο οι ίδιοι όσο και τα παιδιά τους ακολουθούν το εν λόγω δόγμα (ΥΠΕΠΘ – Γ1/1/1/2-1-1990).
3. Σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. α' και β' ν.2472/1997 (Α' 50), το θρήσκευμα αποτελεί δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα και μάλιστα ευαίσθητο. Ως εκ τούτου, η καταχώρησή του σε αρχείο και η εν γένει επεξεργασία του υπόκεινται στις ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου και εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Αρχής. Ως νεότερος νόμος εξάλλου, ο οποίος εισάγει στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίσεις του διεθνούς και του κοινοτικού δικαίου, ο ν.2472/1997 επιβάλλει την σύμφωνη προς αυτό ερμηνεία και εφαρμογή των παλαιότερων ρυθμίσεων για την συλλογή και επεξεργασία στοιχείων, τα οποία εμπίπτουν πλέον στο προστατευτικό καθεστώς που ο νόμος αυτός καθιερώνει (απόφαση 510/17/15-05-200 της Αρχής, ΣΤΕ(Ολομ.) 2879-2886/2001).
4. Το άρθρο 4§1 ν.2472/1997 εξαγγέλλει τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είτε το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει προς τούτο την συγκατάθεσή του είτε όχι. Σύμφωνα με την θεμελιώδη αρχή της νομιμότητας, ο σκοπός της

επεξεργασίας θα πρέπει να είναι νόμιμος και τα δεδομένα που συλλέγονται θα πρέπει να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει του σκοπού αυτού (άρθρο 4§1 α' ν.2472/1997). Εξάλλου, σύμφωνα με την θεμελιώδη αρχή της αναγκαιότητας, για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας, θα πρέπει τα δεδομένα να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται για τον σκοπό που επιδιώκεται (άρθρο 1 β' ν.2472/1997).

5. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις σχετικές ρυθμίσεις, το θρήσκευμα στα σχολεία καταχωρίζεται, μεταξύ άλλων, α) στους απολυτήριους τίτλους των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης, και β) στο αρχείο που περιλαμβάνει τις δηλώσεις των γονέων και κηδεμόνων των μαθητών οι οποίοι, με βάση την προαναφερθείσα δήλωση, απαλλάσσονται από το μάθημα των θρησκευτικών. Ειδικότερα :

α) Η αναγραφή του θρησκευόμενου στους απολυτήριους τίτλους των μαθητών στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης προσβάλλει την αρχή της αναγκαιότητας. Διότι σκοπός της σχετικής επεξεργασίας είναι αποκλειστικά και μόνον η επίσημη βεβαίωση ότι ο κάτοχος του απολυτηρίου περάτωσε επιτυχώς τον αντίστοιχο εκπαιδευτικό κύκλο, επιτυγχάνοντας την σημειούμενη επίδοση (βαθμό) σε καθένα από τα μαθήματα του υποχρεωτικού προγράμματος διδασκαλίας. Ενόψει του σκοπού αυτού, η αναγραφή του θρησκευόμενου του μαθητή σε ξεχωριστό πεδίο επί του τίτλου – αλλά και η καταχώρισή του στο αντίστοιχο αρχείο που τηρεί το σχολείο (αρχείο τίτλων) – υπερβαίνει τον σκοπό της επεξεργασίας και, ως εκ τούτου, δεν είναι νόμιμη. Γιατί το θρήσκευμα δεν έχει καμία απολύτως σχέση με την επίδοση του μαθητή, ούτε με την διαγωγή του, που και αυτή βεβαιώνεται στον τίτλο. Πολύ περισσότερο που, στο τίτλο του απολυτηρίου σημειώνεται ο βαθμός που πήρε ο μαθητής στο μάθημα των θρησκευτικών (εάν το παρακολούθησε και εξετάστηκε σε αυτό) και που, ο απολυτήριος τίτλος χρησιμοποιείται από τον κάτοχό του ως τυπικό προσόν για ποικίλες χρήσεις εκτός σχολείου (π.χ. για συμμετοχή σε εξετάσεις και διαγωνισμούς, και για εξεύρεση εργασίας). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η αναγραφή του θρησκευόμενου στο απολυτήριο – όπως άλλωστε και η μη συμπλήρωση του σχετικού πεδίου εάν υπάρχει – θα μπορούσε επιπλέον να εκθέσει τον κάτοχο του απολυτηρίου σε διακρίσεις με βάση τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, ενδεχόμενο το οποίο, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 13 του Συντάγματος, η έννομη τάξη καλείται πάση θυσία να αποτρέψει. Το συμπέρασμα που προκύπτει από τα ανωτέρω είναι ότι τόσο ως προαιρετική, όσο και πολύ περισσότερο ως υποχρεωτική, η αναγραφή του θρησκευόμενου στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δεν είναι νόμιμη, διότι αντιβαίνει προς την θεμελιώδη αρχή της αναγκαιότητας της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 4§1 β' ν.2472/1997). Το σχετικό πεδίο (ένδειξη) θα πρέπει συνεπώς να διαγραφεί.

b) Το αυτό συμβαίνει και με την υποχρεωτική δήλωση του θρησκευάτος που προβλέπεται ως αναγκαία προϋπόθεση για την απαλλαγή μαθητή από τα θρησκευτικά. Διότι τούτο, αφενός μεν θα αντέβαινε προς την αρνητική θρησκευτική ελευθερία τόσο των ενδιαφερόμενων μαθητών όσο και των γονέων και κηδεμόνων τους, αφετέρου θα προσέκρουε προς το ειδικότερο δικαίωμα των γονέων « όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν [των παιδιών τους], συμφώνως προς τα ίδιας αυτών θρησκευτικάς και φιλοσοφικάς πεποιθήσεις » (άρθρο 2 Πρώτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ). Πράγματι, όπως παγίως ερμηνεύεται από τα δικαιοδοτικά όργανα του Στρασβούργου, το δικαίωμα αυτό αναφέρεται και στις γενικότερες κοσμοθεωρητικές αντιλήψεις τις οποίες, πέραν των αμιγώς θρησκευτικών, οι γονείς ενδεχομένως ακολουθούν και, βάσει των οποίων, επιθυμούν να διαπαιδαγωγήσουν τα παιδιά τους. Δεν είναι συνεπώς απαραίτητο να είναι άθεοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, για να ζητήσουν την απαλλαγή των παιδιών τους από τα μαθήματα των θρησκευτικών.

Σημειώνεται εδώ :

1. Ότι με βάση την συλλογιστική αυτή η παρακολούθηση ή μη του μαθήματος των θρησκευτικών και η αναγραφή του σχετικού βαθμού στον τίτλο δεν υποδηλώνει απαραίτητα το θρήσκευμα του κατόχου, αφού και ο άθεος ή ο αλλόθρησκος που επιθυμεί, μπορεί να παρακολουθήσει το μάθημα των θρησκευτικών, αν δεν προβεί σε σχετική δήλωση και
2. Ότι η διοίκηση (ο υπεύθυνος επεξεργασίας διευθυντής του σχολείου) δικαιούται να ελέγχει τη σοβαρότητα των σχετικών δηλώσεων.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Σύμφωνα με τα άρθρα 19§1 γ' και 21§1 ν.2472/1997,

Η ΑΡΧΗ

Απευθύνει σύσταση, προειδοποιεί και καλεί τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσα σε εύλογο χρόνο – και πάντως όχι περισσότερο απ' όσο είναι αναγκαίος για την τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων και την προσαρμογή των σχετικών πρακτικών – να συμμορφωθεί προς το περιεχόμενο της παρούσας απόφασης και, ειδικότερα :

1. Να μεριμνήσει για την άμεση τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων και να λάβει και κάθε άλλο αναγκαίο μέτρο προκειμένου να μην αναγράφεται, ούτε να επιτρέπεται η αναγραφή του θρησκευάτος στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης.
2. Να εκδώσει κάθε αναγκαία οδηγία προς τις οικείες εκπαιδευτικές αρχές και τους διευθυντές των σχολείων ώστε, εφεξής, από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να μην ζητείται να δηλώνουν, αν είναι άθρησκοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, αλλά να ασκούν το δικαίωμα τους αυτό, κατ' επίκληση των πεποιθήσεών τους και χωρίς να προβαίνουν σε καμία περαιτέρω διευκρίνιση.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Κωνσταντίνος Δαφέρμος
Επιτ. Αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου

Καλλιόπη Καρβέλη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρ1 .ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

1.Επικοινωνία⁶ είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα με την οποία ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή, σε συνεννόηση με τους άλλους ανθρώπους. Είναι η συνάφεια, σχέση μεταξύ των ατόμων ή των ομάδων. Είναι η μεταβίβαση ή ανταλλαγή μηνυμάτων, **πληροφοριών** ή ένα σύστημα διακινήσεως εντολών, αναφορών, επικοινωνιών σε έναν οργανισμό.⁷

α) Η επικοινωνία αποτελεί ανθρώπινη δραστηριότητα ειδικά προστατευόμενη από το Σύνταγμα. Η σπουδαιότητά της προκύπτει απ' την ίδια την κοινωνική φύση του ανθρώπου.

β) Με την δραστηριότητά του αυτή ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή, σε συνεννόηση με τους άλλους ανθρώπους, απευθυνόμενος για οποιοδήποτε λόγο προς αυτούς. Η επαφή με τους άλλους ανθρώπους, η μη απομόνωση, αποτελεί βασική ιδιότητα του ανθρώπου και θεμελιώδες δικαίωμα.

γ) η επικοινωνία διακρίνεται σε άμεση ή προσωπική και σε έμμεση επικοινωνία ή ανταπόκριση. Στην άμεση επικοινωνία υπάρχει προσωπική επαφή των επικοινωνούντων και δε μεσολαβεί καταρχήν κανένα μεταξύ τους μέσο. Στην έμμεση επικοινωνία, τα επικοινωνούντα μέρη δε βρίσκονται « αντιμέτωπα », παρόντα, αλλά σε ικανή απόσταση, ώστε η δια ζώσης επικοινωνία δεν είναι δυνατή. Χρησιμοποιούνται έτσι διάφορα επικοινωνιακά μέσα, όπως η αλληλογραφία, το τηλέφωνο, το τηλεγράφημα, το fax κλπ.

δ) Το κατά παράδοση προστατευτικό περιεχόμενο του άρθρου 19 αναφέρεται στην έμμεση επικοινωνία ή ανταπόκριση, η οποία ξεκίνησε με τη μορφή των επιστολών και πραγματοποιείται σήμερα και με πολλούς άλλους τρόπους. Όμως από το αντικειμενικό νόημα και τη λεκτική διατύπωση της διάταξης(...με οποιονδήποτε άλλο τρόπο..) προκύπτει ότι στο άρθρο 19 θεμελιώνεται ένα ευρύτερο δικαίωμα επικοινωνίας και όχι μόνο το δικαίωμα **του απορρήτου της επικοινωνίας**. Η επικοινωνία αποτελεί άλλωστε ιδιαίτερης σημασίας ειδικότερη μορφή της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος.

Πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος της πολιτικής επικοινωνίας ως επιστήμης στο δημοκρατικό πολίτευμα καθώς ως η επιστήμη που εξετάζει τους διαφόρους διαύλους (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, έντυπα, αφίσες, διαπροσωπικές επαφές) μέσα από τους οποίους εκφράζονται και μεταφέρονται τα αιτήματα και οι απαντήσεις ως

⁶ Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Α. Δημητράκου, Θ' έκδοση, Αθήνα 2004

⁷ Ελληνικό Λεξικό, Τεγόπουλος -Φυτράκης

πολιτικά μηνύματα. Ερευνά τους τρόπους με τους οποίους τόσο τα πρώτα όσο και οι δεύτερες προσπαθούν να πείσουν για την ορθότητα, τη δικαιοσύνη ή τη νομιμότητά τους.⁸

Η « αυτονόμηση » αυτή ενός γενικότερου δικαιώματος επικοινωνίας, το οποίο περιλαμβάνει όχι μόνο την έμμεση, αλλά και την άμεση προσωπική επικοινωνία, είναι στη σύγχρονη εποχή χρήσιμη. Έτσι παραδείγματος χάριν το δικαίωμα επικοινωνίας του κρατούμενου δεν περιορίζεται στην αποστολή επιστολής και στην διαφύλαξη του απορρήτου, αλλ' εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονο και ως δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας. Ιδιαίτερη σημασία επίσης έχει το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των συγγενών μεταξύ τους, (γονέα ή πάππου και τέκνου) κυρίως σε περιπτώσεις διαζυγίου, του οποίου η θεμελίωση ανάγεται στη συνταγματική προστασία της οικογένειας.

Σε αυτό το πλαίσιο τοποθετείται και η δημοσίευση των ιδιωτικών πληροφοριών από τον οποιονδήποτε. Ιδιαίτερη πρακτική αλλά και θεωρητική σημασία έχει η θεσμική εφαρμογή της αρχής του απαραβίαστου του απορρήτου στις μερικότερες έννοιες σχέσεις και θεσμούς, « δημοσίου » ή « ιδιωτικού » δικαίου.

II. Η απόρρητη επικοινωνία

Το Σύνταγμα στο άρθρο 19 προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας⁹, προστατεύει δηλαδή ιδιαίτερα ένα συγκεκριμένο τρόπο επικοινωνίας. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιοδήποτε άλλο τρόπο είναι απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις κάτω από τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Η επικοινωνία αποτελεί μορφή συμπεριφοράς, με την οποία έρχονται σε επαφή τουλάχιστον δύο (2) άτομα. Προϋποθέτει η επικοινωνία επομένως δύο μέρη, τα οποία επικοινωνούν μεταξύ τους με μηνύματα, αποστέλλουν ή ανταλλάσσουν,. Χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα, πληροφορίες, σκέψεις, απόψεις κ.λ.π. Τα στοιχεία επικοινωνίας είναι :

- α) τα μέρη,
- β) το μήνυμα, δηλαδή το περιεχόμενο
- γ) τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να επέλθει το αποτέλεσμα της επικοινωνίας, δηλαδή τα μέσα επικοινωνίας
- δ) η μορφή επικοινωνίας ως απόρρητη.

Το Σύνταγμα προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας, ότι δηλαδή δε θα λάβει κανείς γνώση του περιεχομένου της επικοινωνίας.

I) Τα δύο μέρη, τους δύο πόλους της επικοινωνίας, αποτελούν ο αποστολέας και ο παραλήπτης. Η έννοια της συνταγματικά προστατευόμενης επικοινωνίας προσδιορίζεται από τις ενέργειες των προσώπων που μετέχουν στην επικοινωνιακή διαδικασία. Η επικοινωνία αρχίζει από τη στιγμή που το μήνυμα έχει διατυπωθεί από τον αποστολέα και τελειώνει την στιγμή που έλαβε γνώση ο παραλήπτης.

II) Με το απόρρητο της επικοινωνίας δεν προστατεύεται αυτό το ίδιο μήνυμα (το οποίο προστατεύεται με το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος) αλλά ο απόρρητος χαρακτήρας του μηνύματος. Το περιεχόμενο του μηνύματος είναι

⁸ Πολιτική Επιστήμη, « Σύγχρονοι κλάδοι και περιεχόμενο », Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

⁹ Το άρθρο 14 του Σ.1844, επηρεασμένο από το άρθρο 22 του βελγικού Συντάγματος του 1831, όριζε : « Το απόρρητον των επιστολών είναι απαραβίαστον ». Οι συντάκτες του Σ.1864, έχοντας τις εμπειρίες της Οθωνικής περιόδου, όρισαν στο άρθρο 20 :» Το απόρρητον των επιστολών είναι απολύτως απαραβίαστον ». Η αναθεώρηση του 1911 δεν έθιξε το άρθρο 20. Το Σ 1927 όρισε στο άρθρ. 18 τα εξής : « Το απόρρητον των επιστολών, τηλεγραφημάτων και τηλεφωνημάτων είναι απολύτως απαραβίαστον ». Κατά το άρθρο 20 του Σ. 1952 « Το απόρρητον των επιστολών και της καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπον ανταποκρίσεως είναι απολύτως απαραβίαστον ».

καταρχήν αδιάφορο. Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας αφορά οποιοδήποτε θέμα, προσωπικού ή επαγγελματικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από το αν το θέμα αφορά τους ίδιους τους επικοινωνούντες ή άλλους κλπ.

III) Το Σύνταγμα προστατεύει την επικοινωνία με οποιοδήποτε τρόπο και αν γίνεται, ανεξάρτητα δηλαδή από το μέσο που χρησιμοποιείται. Το επικοινωνιακό μέσο είναι αδιάφορο για την προστασία της επικοινωνίας. Το απόρρητο της επικοινωνίας αφορά είτε γραπτά είτε προφορικά μηνύματα, επιστολές, τηλεφωνήματα, τηλεγραφήματα, τέλεξ, φάξ κλπ. Το μέσο επικοινωνίας θα πρέπει κατά τη συνήθη χρήση του να εξασφαλίζει το απόρρητο, θα πρέπει δηλαδή να μην επιτρέπει στους άλλους την γνώση του περιεχομένου του μηνύματος.

Παρ2.Η Εθνική ασφάλεια ως λόγος περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων

I. Εθνική ασφάλεια και ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα

Το δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας οριοθετείται από το Σύνταγμα και το κοινό δίκαιο. Το γενικό περιεχόμενο του δικαιώματος επικοινωνίας είναι ευρύτατο. Η επικοινωνία προστατεύεται καταρχήν πάντοτε ανεξάρτητα από το περιεχόμενό της. Προστατεύεται ως τρόπος ανθρώπινης συμπεριφοράς και όχι σε συνάρτηση με το περιεχόμενό της, με το « είδος του μηνύματος ». Όμως το γενικό περιεχόμενο του δικαιώματος επικοινωνίας σταματά εκεί όπου υπάρχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας ή αναγκαιότητα διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Εθνική ασφάλεια και ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, αποτελούν τα ειδικά συνταγματικά όρια του δικαιώματος επικοινωνίας. Δεν πρόκειται για περιορισμούς του γενικού αμυντικού περιεχομένου, αλλά για τον καθορισμό του. Ο συντακτικός νομοθέτης εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να ορίζει τις εγγυήσεις κάτω από τις οποίες η δικαστική αρχή δε δεσμεύεται από το απόρρητο σε αυτές τις δύο περιπτώσεις. Πρόκειται για δεσμευμένη εξουσιοδότηση νόμου. Ο κοινός νομοθέτης- και εφόσον η αναφορά του συντακτικού νομοθέτη θεωρηθεί περιοριστική (*numerus clausus*)- δεν μπορεί να θεσπίσει άλλους λόγους από εκείνους που ορίζονται στο Σύνταγμα. Η εξουσιοδότηση αφορά τις εγγυήσεις κάτω από τις οποίες δεν δεσμεύεται η δικαστική εξουσία και μπορεί επομένως να προβεί στην άρση του απορρήτου. Πρόκειται για συνταγματική δέσμευση που αφορά την αυτοπροστασία του κοινωνικού συνόλου, έτσι ώστε το δικαίωμα του απορρήτου να μην χρησιμοποιείται εις βάρος του.

II. Αναστολή

Περιορισμό του δικαιώματος, απόκλιση από την τακτική του εφαρμογή εισάγει το άρθρο 48 παρ.1, το οποίο επιτρέπει την αναστολή του.

Παρ3. Φορείς, ενέργεια και προστασία του δικαιώματος και ο νόμος 2225/94

I. Φορείς

Φορέας του δικαιώματος απόρρητης επικοινωνίας είναι κάθε φυσικό πρόσωπο, όχι μόνον έλληνες πολίτες, αλλά και αλλοδαποί και ανιθαγενείς. Φορείς επίσης είναι και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού αλλά και δημοσίου

δικαίου.¹⁰ Το Σύνταγμα στο άρθρο 19 καθιερώνει αντικειμενική αρχή, το απόρρητο της επικοινωνίας, από την οποία απορρέουν τα υποκειμενικά δίκαια (δικαιώματα) των επιμέρους φορέων, ανεξάρτητα από την νομική μορφή με την οποία εμφανίζονται. Ναι μεν σύμφωνα με την παραδοσιακή νομική θεωρία πρόκειται για « δημόσιο δικαίωμα στρεφόμενο κατά της κρατικής εξουσίας », πλην όμως στη σύγχρονη έννομη τάξη πρόκειται για αντικειμενική αρχή δικαίου, που ρυθμίζει την συνολική νομική ζωή. Στην περίπτωση του απορρήτου είναι περισσότερο εμφανής η αναγκαιότητα προστασίας με τους κανόνες που περιέχονται στις διατάξεις των συνταγματικών δικαιωμάτων, όχι μόνο των ιδιωτών, αλλά και των δημοσίων φορέων.

II. Απόλυτη ενέργεια

Κατά το Σύνταγμα το απόρρητο της επικοινωνίας είναι απόλυτα απαραβίαστο. Η προστασία του είναι απόλυτη, προστατεύεται δηλαδή όχι μόνον απέναντι στην κρατική εξουσία, αλλά και στη ιδιωτική. Το απόρρητο των επιστολών και της με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ανταπόκρισης ή ελεύθερης επικοινωνίας, οφείλουν να σέβονται όχι μόνον τα κρατικά όργανα αλλά και όλοι οι πολίτες. α) Το απόρρητο δεσμεύει την δημόσια εξουσία, όπως εμφανίζεται με τις παραδοσιακές της μορφές, του νομικού προσώπου του κράτους και του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. β) Το άρθρο 19 δεσμεύει τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Από το απόρρητο δεσμεύονται όλα τα κρατικά νομικά πρόσωπα ανεξάρτητα από την ειδικότερη νομική μορφή, με την οποία εμφανίζονται, ως νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Είναι επομένως αδιάφορο αν κρατική εταιρεία επικοινωνιών (ΟΤΕ, ΕΛΤΑ) εμφανίζεται ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ως Ανώνυμη Εταιρεία ή αν μεταβάλλει νομική μορφή. Η μεταβολή της νομικής μορφής δεν έχει καμία επίδραση στην παρεχόμενη από το Σύνταγμα προστασία¹¹. Η συνταγματική προστασία δεν αίρεται ούτε με την μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Η ισχύς του άρθρου 19 δεν εξαρτάται από την ιδιωτικοποίηση (ή κρατικοποίηση) του φορέα των επικοινωνιακών υπηρεσιών¹². γ) Η διαπροσωπική ενέργεια (τριτενέργεια) του απορρήτου της ανταπόκρισης προκύπτει από το ίδιο το συνταγματικό κείμενο (απόλυτα)¹³, ανεξάρτητα και περὶ από την γενική της θεμελίωση. Η σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη διηύρηνε τους τρόπους επικοινωνίας προσφέροντας έτσι περισσότερες ευκαιρίες στους ανθρώπους να επικοινωνούν μεταξύ τους. Ταυτόχρονα όμως παρέχει και τα μέσα για την παραβίαση του απορρήτου, το οποίο κινδυνεύει, όχι μόνον από το κράτος, αλλ' εξίσου ή και πολύ περισσότερο από τους ιδιώτες. Η παραβίαση του απορρήτου για λόγους προσωπικούς, επαγγελματικούς ή εμπορικού ανταγωνισμού κλπ. ανήκει δυστυχώς στην καθημερινή πραγματικότητα. Η προστασία του απορρήτου από την « ιδιωτική εξουσία » εμφανίζει, στη σύγχρονη εποχή, μεγαλύτερη ένταση και επικαιρότητα, από εκείνη που εμφανίζει η προστασία του ίδιου δικαιώματος από την κρατική εξουσία. Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας έχει μεγάλη πρακτική σημασία για τους μερικότερους δικαιοϋκούς κλάδους, όπως το εργατικό, το οικογενειακό δίκαιο κλπ.

¹⁰ Με αιτιολογία αναφερόμενη στη « φύση του νομικού προσώπου », δέχεται τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ως φορείς του δικαιώματος της ελεύθερης επικοινωνίας ο Μάνσης, Ατομικές Ελευθερίες δ' 1982, σ. 235-Αντίθετα Δαγτόγλου, Ατομικές Ελευθερίες Α', σ. 353.-

¹¹ Βλ. Δαγτόγλου, Ατομικές Ελευθερίες, Α', σ. 349

¹² Αντίθετα Δαγτόγλου, Ατομικές Ελευθερίες, Α', σ. 349

¹³ Η απόλυτη αμυντική ενέργεια του άρθρου 19 προκύπτει κατ' αντικειμενική ερμηνεία της λεκτικής του διατύπωσης (απόλυτα απαραβίαστο). Η υποκειμενική ιστορική ερμηνεία δεν προσθέτει κάτι προς την κατεύθυνση αυτή. Η λέξη « απολύτως » προστέθηκε στο Σ.1864 ως αντίδραση κατά αυθαιρεσιών της κρατικής εξουσίας της οθωνικής περιόδου.

III. Ποινική προστασία απορρήτου

Ο κοινός ποινικός νομοθέτης εξειδικεύοντας την συνταγματική διάταξη τιμωρεί την παραβίαση των απορρήτων.¹⁴ Κατά τον ΠΚ τιμωρείται η παραβίαση του απορρήτου των επιστολών¹⁵. Τιμωρείται επίσης η παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας¹⁶. Απαγορεύεται η μαγνητοφώνηση και γενικότερα η παγίδευση των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των άλλων. Απαγορεύεται επίσης η μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας και από έναν από τους συνομιλητές χωρίς τη συναίνεση του άλλου. Η χρησιμοποίηση μαγνητοταινίας που είναι προϊόν υποκλοπής απαγορεύεται και στον ίδιο τον δράστη και σε οποιονδήποτε άλλον. Επομένως δεν είναι καταρχήν δυνατή η χρησιμοποίηση μαγνητοταινίας που είναι προϊόν υποκλοπής, ως νόμιμου αποδεικτικού μέσου. Η χρήση μαγνητοταινιών κλπ δεν είναι άδικη αν έγινε ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, ανακριτικής ή άλλης δημόσιας αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχτεί διαφορετικά και ιδίως σε ποινικό δικαστήριο για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και γενικά αν η χρήση έγινε για την εκπλήρωση του καθήκοντος του κατηγορουμένου ή για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχτεί διαφορετικά και ιδίως σε ποινικό δικαστήριο για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και γενικά αν η χρήση έγινε για την εκπλήρωση του καθήκοντος του κατηγορουμένου ή για τη διαφύλαξη εννόμου ή άλλου δικαιολογημένου συμφέροντος.¹⁷

IV. Ο νόμος 2225/1994

Με τον νόμο 2225/1994¹⁸ ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή Προστασίας του Απορρήτου των Επικοινωνιών, στην οποία προεδρεύει ένας αντιπρόεδρος της Βουλής και μετέχουν βουλευτές, εκπρόσωποι των κομμάτων και ένα μέλος « εγνωσμένου κύρους σε θέματα επικοινωνιών » ο οποίος ορίζεται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Αποστολή της Επιτροπής είναι :

α) η προστασία του απορρήτου των επιστολών και της τηλεφωνικής και κάθε άλλης μορφής τηλεπικοινωνιακής ανταπόκρισης ή επικοινωνίας κατά το άρθρο 19 του Συντάγματος,

β) ο έλεγχος της τήρησης των όρων άρσης του απορρήτου που έθεσε η δικαστική αρχή. Ο νομοθέτης ορίζει με λεπτομέρειες ζητήματα σχετικά με την άσκηση των καθηκόντων της Επιτροπής και την άρση του απορρήτου για λόγους εθνικής ασφάλειας και για διακρίβωση εγκλημάτων.

V. Η επικοινωνία στον οικογενειακό χώρο

Δεν δικαιούται ο πατέρας να παραβιάζει το απόρρητο της ανταπόκρισης των παιδιών. Δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας υπάρχει μεταξύ συγγενών.. Δεν δικαιούται ο πατέρας να αποκλείει την επικοινωνία της μητέρας και πρώην συζύγου του με το παιδί τους, για το λόγο ότι η μητέρα είναι ελευθέρων ηθών. Η ποιότητα της ιδιωτικής ζωής και το επάγγελμα της μητέρας, δεν αποτελούν στοιχεία της διαπροσωπικής σχέσης μητέρας-παιδιού, δηλαδή της σχέσης

¹⁴ ΠΚ κεφ. 22°, Παραβίαση απορρήτων, άρθρ. 370 επ.

¹⁵ ΠΚ άρθρ. 370.

¹⁶ ΠΚ άρθρ. 370^Α.

¹⁷ Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου , Α. Δημητρόπουλος Θ' έκδοση ,2004

¹⁸ ΦΕΚ Α' 121 20/7/94.

μητρότητας, η οποία αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα. Η γενικότερη συμπεριφορά της μητέρας επηρεάζει την συχνότητα, τις συνθήκες, το είδος της επικοινωνίας προς το παιδί της, όχι όμως την επικοινωνία καθεαυτήν.¹⁹ Δεν δικαιούται η σύζυγος να αποκλείσει την επικοινωνία του ανήλικου παιδιού της με τους γονείς του αποβιάσαντος συζύγου της και φυσικού πατέρα του παιδιού. Το ίδιο ισχύει και για το σύζυγο. Το Σύνταγμα αναγνωρίζοντας το θεσμό της οικογένειας²⁰ - με την ευρύτερη έννοια του όρου - αναγνωρίζει και δικαίωμα των μελών της οικογένειας να επικοινωνούν μεταξύ τους, δικαίωμα σύμφυτο προς το φυσικό ή νομικό περιεχόμενο της οικογενειακής σχέσης, ως σχέσης που βασίζεται στο δεσμό αίματος. Δυνατή είναι η θεσμική προσαρμογή του δικαιώματος στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε συγκεκριμένης συγγενικής σχέσης, προσαρμογή επηρεαζόμενη από αντικειμενικά στοιχεία, όπως είναι ο βαθμός της συγγένειας. Πάντως η θεσμική προσαρμογή αναφέρεται κατά κανόνα στην συχνότητα και στις συνθήκες επικοινωνίας, όχι όμως και στην επικοινωνία καθεαυτήν. Ο αποκλεισμός της επικοινωνίας του ανήλικου με τους εξ αίματος κατ' ευθεία γραμμή ανιόντες, προσβάλλει το αμυντικό περιεχόμενο του δικαιώματος επικοινωνίας και του ανήλικου και των ανιόντων.²¹

Το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ των συζύγων

Ειδικότερη περίπτωση διαπροσωπικής ενέργειας συνιστά η εφαρμογή του απορρήτου της επικοινωνίας μεταξύ των συζύγων. Την νομολογία ιδιαίτερα έχει απασχολήσει το ζήτημα του απορρήτου της επικοινωνίας- και ειδικότερα της τηλεφωνικής- μεταξύ των συζύγων. Το θέμα που γεννάται είναι αν θα πρέπει νομίμως να ληφθεί υπόψη ως αποδεικτικό μέσο μαγνητοταινία από την οποία προκύπτει ότι σύζυγος δεν τήρησε την συζυγική πίστη. Παλαιότερα γινόταν δεκτό ότι η συνταγματική διάταξη είχε εφαρμογή μόνο στις σχέσεις κράτους-πολιτών και κατά συνέπεια δεν εφαρμοζόταν στις συζυγικές σχέσεις.²² Δεν μπορούσε επομένως ο « άπιστος » σύζυγος να επικαλεστεί τη συνταγματική διάταξη, η οποία του παρείχε προστασία μόνο από την κρατική εξουσία και όχι από εκείνη του συζύγου.

¹⁹ Σχετικό το άρθρο 1520 ΑΚ εδ α' : « Ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί διακαίω μα της προσωπικής επικοινωνίας με αυτό ». Συγκεκριμένα στο τρίτο εδάφιο αναφέρεται «...τα σχετικά με την επικοινωνία κανονίζονται ειδικότερα από το δικαστήριο ».

²⁰ Σύνταγμα 2001, Άρθρο 21 παρ. 1

²¹ Στα αποτελέσματα αυτά καταλήγει η 2749/1975 απόφαση του Εφετείου Αθηνών. Αντίθετη είναι για την ίδια υπόθεση η 1179/78, ΝοΒ 1979, σ. 911, απόφαση του Γ' τμήματος του Αρείου Πάγου. Προς το τελικό περιεχόμενο της απόφασης αυτής αντιτάχθηκε η γνώμη 10 μελών του δικαστηρίου, κατά την οποία « το δικαίωμα της μάμμης να επικοινωνεί με τον εγγονό, είναι συμφυές με την εξ' αίματος κατ' ευθείαν γραμμής συγγένειαν των ανιόντων, την οποία αναγνωρίζει ο Αστικός Κώδικας στο άρθρο 1463. Το δικαίωμα αυτό της επικοινωνίας απορρέει επίσης « και από αυτή τη φύση και το περιεχόμενο του επί της γεννήσεως θεμελιουμένου τούτου σεσμού, έτι δε και εκ της όλης εν γένει εννοίας της οικογένειας, ην και το σύνταγμα προστατεύει στο άρθρο 21 ». Το δικαίωμα της επικοινωνίας των γονέων του θανάτου και εγγονή των εναγόντων δέχεται επίσης η 1263/79 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, βλ. ΝοΒ 1979, σ. 1662. Βλ. επίσης άρθρο 1520 ΑΚ εδ β' « Οι γονείς δεν έχουν το δικαίωμα να εμποδίζουν την επικοινωνία του τέκνου με τους ανώτερους ανιόντες του, εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος ». Στο τρίτο εδάφιο αναφέρεται «...Τα σχετικά με την επικοινωνία κανονίζονται ειδικότερα από το δικαστήριο »

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρά. Το αντικείμενο της προστασίας προσωπικών δεδομένων

Τα προβλήματα που προέκυψαν από την τεχνολογική εξέλιξη στη σύγχρονη εποχή, τα χαρακτηριστικά της οποίας περιγράφηκαν στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης, αντιμετωπίστηκαν από τους εθνικούς νομοθέτες με ειδικές ρυθμίσεις, οι οποίες συγκροτούν το δίκαιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων. Παρ' όλο που σημείο αναφοράς των ρυθμίσεων του δικαίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι οι πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα, οι κίνδυνοι, στους οποίους αναφέρονται οι νομικές ρυθμίσεις, αφορούν ουσιαστικά την προστασία της προσωπικότητας του ατόμου και ειδικότερα, το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, τη σφαίρα του απορρήτου και το γενικότερο δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας του, ενώ επηρεάζονται την άσκηση και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων του²³.

Σύμφωνα με έναν γενικό ορισμό, το δίκαιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων έχει ως στόχο την προστασία του ατόμου από τους κινδύνους που προκαλούνται από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που το αφορούν²⁴.

1. Βλ. *Μαυριά*, ό.π., σελ. 168 επ.' *Γέροντα*, Πληροφορική και Δίκαιο, 1991, σελ. 55, 64, 110 επ.' *Μήτρου*, Ιδιωτικός βίος: η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, σε: Τα Εικοσάχρονα του Συντ/τος 1975, 1998, σελ. 34 επ.' *Α. Παπαδόπουλο*, ό.π., σελ. 64 επ.' *Σταθόπουλο*, ό.π., σελ. 4 επ.

2. *W. Kiliap*, *Europaisches Wirtschaftsrecht*, 1996, σελ. 302. Εισαγωγικά για το δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων και το δίκαιο της πληροφορικής βλ. *H.P. Bull*, *Datenschutz als Informationsrecht und Gefahrenabwehr*, NJW 1979, σελ. 1177 επ.' *τον ίδιο*, *Was ist Informationsrecht?*, *Informatik und Recht*, 7-8/1986, σελ. 287 επ. (289)' *H. Fiedler*, *Vom Datenschutz - zum Informationsrecht*, DuD 1981, σελ. 10 επ.' *R. Schomerus*, *Datenschutz oder Datenverkehrsordnung?*, ZRP 1981, σελ. 291 επ.' *W. Steinmiiller*, *Objektbereich «Verwaltungsautomation» und Prinzipien des Datenschutzes*, ό.π., σελ. 51' *U. Sieber*, *Informationsrecht und Recht der Informationstechnik*, NJW 1989, σελ. 2569 επ. Για τη σχέση του δικαίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων με το δίκαιο της πληροφορικής βλ. *Ι. Ιγγλεζάκη*, *Πληροφορική και Δημόσιο Δίκαιο*, ό.π., σελ. 35 επ.' *Fiedler*, ό.π., σελ. ΙΙ.

Ειδικότερα, το αντικείμενο του κλάδου αυτού του δικαίου είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες αποβλέπουν στην προστασία των συνταγματικών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής²⁵, ενώ σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση, αφορά την κατανομή εξουσιών διάθεσης των προσωπικών δεδομένων²⁶.

Κορμός της προστασίας δεδομένων στη χώρα μας είναι ο ν. 2472/97. Ο νόμος αυτός μετά τη θέση σε ισχύ του αναθεωρημένου Συντάγματος και τη νέα διάταξη του άρθρου 9Α, αποτελεί εκτελεστικού Συντάγματος νόμο, γεγονός που έχει ιδιαίτερη σημασία, καθ' όσον ενδεχόμενη κατάργηση ή ελάττωση της προστασίας που παρέχεται ήδη από την κοινή νομοθεσία, δηλ. τον παραπάνω νόμο, θα αντέβαινε στο άρθρο 2 § 1 Συντ. και θα ήταν ανίσχυρη ως αντισυνταγματική. Όπως ορθά επισημαίνεται, με το ν. 2472/97 θεσμοθετείται ένα σαφές κανονιστικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, το οποίο περιέχει κανόνες ουσιαστικούς, οργανωτικούς, διαδικαστικούς και κυρωτικούς. Αυτοί, δε, οι κανόνες χρησιμεύουν ουσιαστικά στην οριοθέτηση της συνταγματικά ανεκτής επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και κατ' αυτόν τον τρόπο αυτό, συμβάλλουν στη ρύθμιση της ροής και της κατανομής των πληροφοριών στο πλαίσιο του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας²⁷.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ5. Το συνταγματικό πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων

I. Το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου

Στόχος του νομοθέτη του ν. 2472/97, όπως προαναφέρθηκε, δεν είναι μόνο η προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, αλλά και η προστασία του δικαιώματος προστασίας της προσωπικότητας, όπως συγκεκριμενοποιείται στις διατάξεις του νόμου, από τις οποίες προκύπτει η γενική καταρχήν απαγόρευση της επεξεργασίας, οι λόγοι νομιμοποίησης της και η αναγκαιότητα συγκατάθεσης του υποκειμένου²⁸. Καθίσταται, έτσι, σαφές ότι η προστασία προσωπικών δεδομένων δεν εξαντλείται στην προστασία του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 9 § 1 εδ. β' Συντ.) και στο δικαίωμα του ατόμου στη μόνωση, δηλ. στο δικαίωμα του να μένει μόνος (right to be let alone)²⁹, αλλά αποτελεί και εκδήλωση του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Το δικαίωμα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής (του ιδιωτικού βίου) είναι, βεβαίως, ένα κατά βάση αμυντικό συνταγματικό δικαίωμα. Κλασικός είναι ο ορισμός του ιδιωτικού βίου από τον Thomas Cooley (1888), κατά τον οποίο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να μην ενοχλείται από τους άλλους και να αφήνεται μόνος στην ηρεμία του (privacy is the right to be let alone). Το δικαίωμα αυτό (privacy), για το οποίο μίλησαν πρώτοι οι *Warren και Brandeis*³⁰, αποτελεί τον βασικό πυρήνα της προστασίας του ιδιωτικού βίου και αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως το «δικαίωμα στη μόνωση»

²⁵ Βλ. άρθρο I ν. 2472/97. Παρόμοια διατύπωση έχει και το άρθρο I § I της οδηγίας 95/46/EΚ.

²⁶ Βλ. *Kilian*, ό.π., ο οποίος τονίζει την οικονομική αξία της πληροφορίας στη σύγχρονη κοινωνία, την προϊούσα εμπορευματοποίηση των προσωπικών δεδομένων, καθώς και το γεγονός ότι τα προσωπικά δεδομένα είναι απαραίτητα για τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, όπως λ.χ. στις τηλεαγορές, τις ηλεκτρονικές τραπεζικές συναλλαγές και τη ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων.

²⁷ *Μήτρον*, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 14.

²⁸ *Γέροντας*, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, 2002, σελ. 180. Βλ. ακόμα, *Κ. Ανθίμου*, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφανση του δικαιώματος της προσωπικότητας, ΚριτΕ 1998/1, ιδίως σελ. 166, 174 επ.' *Σταθόπουλο*, ό.π., σελ. 3, 5 επ.' *Χ Γιαννούλη*, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών και συνταγματικά δικαιώματα, ΕφαρμΔημΔικ, 1988, 350 επ.' *Α. Γέροντα*, Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, ΤοΣ 1997, σελ. 849 **ΕΠ**.

²⁹ Βλ. *Μαυριά*, ό.π., σελ. 40

8. Βλ. *Warren/Brandeis*, The Right of Privacy, Harvard Law Review 4 (1890), σελ.

(*droit a la solitude*)³¹ ή, άλλως, ως το «δικαίωμα της εις εαυτόν συγκεντρώσεως του ατόμου (*droit a l' intimité - droit a l' isolement*)»³².

Στο ελληνικό Σύνταγμα, η ιδιωτική ζωή προστατεύεται με βάση τη διάταξη του άρθρου 9 § 1 εδαφ. β' Συντ., η οποία ορίζει ότι «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη». Η διάταξη αυτή καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας, εκτός από το άσυλο της κατοικίας, την ελευθερία της επικοινωνίας και την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης που κατοχυρώνονται από ειδικές διατάξεις³³. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής αναφέρεται σε επεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα που υπερβαίνουν την κλασική προστασία του ασύλου της κατοικίας, δηλ σε πιο σύγχρονες μορφές προσβολής της, όπως είναι Π.χ. η οπτικοακουστική παρακολούθηση ή η απαίτηση παροχής πληροφοριών που αφορούν την ιδιωτική σφαίρα.

Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής στη διάταξη αυτή του Συντάγματος αναφέρεται στο δικαίωμα κάθε ανθρώπου να διατηρεί έναν πυρήνα στη ζωή του, στον οποίο κυριαρχεί αυτός μόνος και στον οποίο δεν μπορεί να διεισδύσει το κράτος πιο συγκεκριμένα, η διακήρυξη του απαραβίαστου σημαίνει την απαγόρευση της δημοσιοποίησης των πληροφοριών που αφορούν τον πυρήνα αυτόν της ιδιωτικής του ζωής³⁴.

Σήμερα, γίνεται πλέον δεκτό ότι η προστασία προσωπικών δεδομένων ως επέκταση της προστασίας του ιδιωτικού βίου και ειδικότερα, του απαραβίαστου της ιδιωτικής σφαίρας στον τομέα της επεξεργασίας δεδομένων, δεν μπορεί να αποτελεί αυτοσκοπό της συνταγματικής ρύθμισης, καθώς στη σύγχρονη τεχνολογική πραγματικότητα δεν διακυβεύεται μόνο το απαραβίαστο της ιδιωτικής πληροφοριακής σφαίρας, αλλά η εν γένει ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας³⁵.

II. Το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού

Το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού (*informationelles Selbstbestimmungsrecht*), σύμφωνα με την απόφαση της 15.12.1983 του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου, *συνίσταται στη δυνατότητα του ατόμου να αποφασίζει και να συμποροιορίζει* *ιπότε και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατή η επεξεργασία των πληροφοριών που το αφορούν*³⁶. Στο δικαίωμα αυτό αναφέρεται η νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου και σε προηγούμενες αποφάσεις, όπως είναι η απόφαση της 16.7.1969 (απόφαση *Mikrozensus*)³⁷ και οι αποφάσεις *Lebach* και *Gegendarstellungsrecht*³⁸.

Στην απόφαση *Mikrozensus*, ειδικότερα, το Συνταγματικό Δικαστήριο αναφέρεται στα όρια των κρατικών δυνατοτήτων σχετικά με τη συλλογή πληροφοριών για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων και τονίζει ότι η υποχρεωτική συλλογή στοιχείων, με τα οποία το κράτος επιδιώκει να καταγράψει και να καταχωρίσει το σύνολο των ατομικών πληροφοριών, ακόμα και αν αυτό γίνεται ανώνυμα, αντίκειται στη αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, διότι με τον τρόπο αυτό επιφυλάσσεται στο άτομο μεταχείριση *πράγματος*, το οποίο υφίσταται *έλεγχο* από κάθε άποψη.

Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, το κράτος δεν πρέπει να επεμβαίνει με τέτοιους είδους λεπτομερή έλεγχο στον προσωπικό ατομικό χώρο, διότι το άτομο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει ελεύθερα και με ευθύνη του την προσωπικότητα του μέσα σε έναν «εσώτερο χώρο», στον οποίο μπορεί να αποσυρθεί και όπου δεν επιτρέπεται να έχει καμία πρόσβαση ο κοινωνικός περίγυρος και μπορεί κανείς να είναι ανενόχλητος. Κάθε συλλογή στατιστικών στοιχείων δεν προσβάλλει, βεβαίως, την προσωπικότητα' τούτο συμβαίνει, όταν οι πληροφορίες καλύπτουν εκείνο τον χώρο της ανθρώπινης δραστηριότητας που έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα και τον μετατρέπουν έτσι σε στατιστικά καταγραφόμενο υλικό.

9. Βλ. *Γ Μιχαηλίδη-Νουάρου*, *Ιδιωτικός βίος και ελευθερία του τύπου*, ΤοΣ 1983, σελ. 375 επ.' *Κ. Μαυριά*, Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου, σελ. 40.

³². Βλ. *Σβώλο-Βλάχο*, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τομ. Β' (1955), σελ. 311

³³ Βλ. Π. Δαγτόγλου, "Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα Α", σελ. 324

³⁴ Βλ. *Δαγτόγλου*, ό.π., σελ. 325

13. Βλ. *Π. Δόνα*, Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος προστασίας του πολίτη από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και της αντίστοιχης ανεξάρτητης αρχής, σε: Γ. Παπαδημητρίου (επιμ.), *Αναθεώρηση του Συντάγματος και εκσυγχρονισμός των θεσμών*, 2000, σελ. 109 επ.

³⁶ BVerfGE 65, 1/43. Βλ. τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στην εισαγωγή, υποσημ. 44. 13. BVerfGE 27, 1

15. BVerfGE 2021220, BVerfGE 63, 131/142. Για τη σχετική νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου βλ. *H.P. Βι/Π*, *Verfassungsrechtlicher Datenschutz*, σε: *Bieber/BleckInannl Cappotorti (Hrsg.)*, *Das Europa der zweiten Generation*, GS fUr Sasse, BdIII, 1981, σελ. 869 επ.

³⁸ Βλ. τη απόδοση της απόφασης στα ελληνικά από την *1. ΚριάΡη-Κατράνη*, *Γενετική Τεχνολογία και θεμελιώδη δικαιώματα*, σελ. 30.

Συνακόλουθα, στην απόφαση της 15.12.1983, με την οποία κρίθηκε η συνταγματικότητα του νόμου του 1983 για την απογραφή του πληθυσμού (Volkszählungsgesetz), το Συνταγματικό Δικαστήριο αναφέρεται στο δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, όπως είδαμε παραπάνω, ως τη δυνατότητα του πολίτη να αποφασίζει μόνος του σχετικά με την αποκάλυψη και τη χρήση των προσωπικών πληροφοριών που τον αφορούν. Το δικαίωμα αυτό συνάγεται από το γενικότερο δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας σε συνδυασμό με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας³⁹. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια βρίσκεται στο επίκεντρο της συνταγματικής τάξης και αναφέρεται στη δυνατότητα του ατόμου να ενεργεί αυτόνομα ως μέλος μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας. Το γενικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας σε συνδυασμό με την κατοχύρωση της αξιοπρέπειας, σύμφωνα με το Συνταγματικό Δικαστήριο, εγγυάται την προστασία του ατόμου από τους κινδύνους που συνεπάγεται η σύγχρονη εξέλιξη της τεχνολογίας.

Ο αυτοκαθορισμός και η αυτονομία του ατόμου προϋποθέτουν την ελευθερία του να αποφασίζει για το τι θα πράξει και τι θα παραλείψει σε συνδυασμό με την πραγματική δυνατότητα του να ενεργεί σύμφωνα με την απόφαση του αυτή. Όποιος δεν γνωρίζει και δεν είναι σε θέση να υπολογίζει ποιες πληροφορίες που τον αφορούν είναι γνωστές στον κοινωνικό του περίγυρο, είναι δυνατόν να περιορίζεται σημαντικά στην ελευθερία του να προγραμματίζει και να αποφασίζει αυτόνομα. Δεν συμβιβάζεται, έτσι, με το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, η έννομη τάξη και κατά συνέπεια, η κοινωνία, στην οποία οι πολίτες δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν ποιες, τότε, τι και με ποια ευκαιρία γνωρίζει για αυτούς.

Εξάλλου, η απεριόριστη δυνατότητα συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών δεν προσβάλλει μόνο τις δυνατότητες ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου, αλλά και το γενικό συμφέρον, διότι η αυτονομία του ατόμου αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση λειτουργίας μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας που στηρίζεται στη δυνατότητα δράσης και συμμετοχής των μελών της. Όποιος δεν είναι, έτσι, σε θέση να γνωρίζει εάν αποκλίνουσες συμπεριφορές καταγράφονται και καταχωρούνται μόνιμα ως πληροφορίες, θα επιδιώξει να αποψύγει κάθε δραστηριότητα, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως αποκλίνουσα συμπεριφορά. Αν δηλ. κάποιος πιθανολογεί ότι η συμμετοχή του σε μια συνάντηση, διαδήλωση κλπ. καταγράφεται από κάποια κρατική υπηρεσία και ανησυχεί για ενδεχόμενες συνέπειες είναι δυνατό να παραιτηθεί από την άσκηση των αντίστοιχων θεμελιωδών δικαιωμάτων του⁴⁰.

Το περιεχόμενο του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν περιορίζεται μόνο στη διασφάλιση ενός συγκεκριμένου χώρου, στα πλαίσια του οποίου το άτομο θα έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει την προσωπικότητα του. Αντιθέτως, για τη εξασφάλιση της λειτουργίας μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας είναι αναγκαία η διευρύνση του δικαιώματος προς την κατεύθυνση της συμμετοχής του πολίτη, ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα επικοινωνίας του με άλλους ανθρώπους. Υπό αυτή την έννοια, το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού αποκτά έντονη κοινωνική διάσταση και δεν περιορίζεται στο status ενός αμυντικού δικαιώματος.

Ειδικότερα, με την αναγνώριση του παραπάνω δικαιώματος γίνεται σαφές ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν εξαντλείται στην προστασία ενός κλασικού status negativus ενός οριοθετημένου ιδιωτικού χώρου, μιας ιδιωτικής σφαίρας. Η «αμυντική» αυτή πλευρά του δικαιώματος πρέπει να συνοδεύεται από μια θετική όψη, από ένα status activus, που αποτελεί θεσμική εγγύηση για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας, αλλά και προϋπόθεση για τη δημοκρατική και επικοινωνιακή συγκρότηση μιας σύγχρονης πολιτείας⁴¹. Θα πρέπει, βεβαίως, να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της σύγχρονης νομικής πραγματικότητας, τα ατομικά δικαιώματα αποκτούν μια αντικειμενική διάσταση, πέρα από την αμυντική λειτουργία τους, ενώ, αντίστοιχα και τα κοινωνικά δικαιώματα προσλαμβάνουν αμυντικές όψεις. Γενικότερα, δε, όπως επισημαίνεται στη θεωρία του συνταγματικού δικαίου, κάθε δικαίωμα, ατομικό, πολιτικό ή κοινωνικό έχει ταυτόχρονα αμυντικές, θετικές και συμμετοχικές διαστάσεις και αναπτύσσει τρεις λειτουργίες: α) υποχρέωση σεβασμού του δικαιώματος, β) υποχρέωση προστασίας και γ) υποχρέωση διασφάλισης της άσκησης του.

Το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν σημαίνει την απόλυτη και απεριόριστη κυριαρχία του ατόμου στις προσωπικές του πληροφορίες, διότι οι πληροφορίες και όταν ακόμα αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο άτομο απεικονίζουν την κοινωνική πραγματικότητα. Συνεπώς, το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού μπορεί να περιοριστεί για λόγους υπέρτερου γενικού συμφέροντος που πρέπει να προβλέπονται στη σχετική νομοθετική

17. Επισημαίνεται ότι στο Σύνταγμα της Γερμανίας δεν θεσπίζεται αυτοτελές δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου, όπως στη χώρα μας, όπου η σχετική διάταξη του άρθρου 9 § 1 Συντ. εισήχθη το πρώτον στο Σύνταγμα του 1975.

18. BVerfGE 65, 1/44. βλ. παραπάνω, εισαγωγή, υποσημ. 44.

⁴¹. Βλ. Π. Λόνο, ό.π., σελ. 107 επ., 110 επ.

ρύθμιση, η οποία πρέπει να ανταποκρίνεται στην επιταγή της σαφήνειας των κανονιστικών ρυθμίσεων. Επιπλέον, ο νομοθέτης οφείλει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας και να προβλέπει τα αναγκαία - εξασφαλιστικά του δικαιώματος - οργανωτικά και διαδικαστικά μέτρα.

Το δικαίωμα αυτό δεν είναι συνεπώς, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν, ένα απόλυτο δικαίωμα, το οποίο απαγορεύει ή περιορίζει την επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών, αλλά ένα δικαίωμα, το οποίο λειτουργεί ανασχετικά στην τάση μετατροπής του ατόμου σε «απλό πληροφοριακό αντικείμενο», για την οποία έγινε ήδη λόγος. Όπως επισημαίνει, δε, ο *Σπύρος Σημίτης*, το εν λόγω δικαίωμα συνιστά ουσιαστικά ένα μέσο ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητο δικαίωμα, κατά το ελληνικό δίκαιο⁴², αλλά ουσιαστικά συνιστά μια πτυχή του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής (right of privacy)⁴³. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής υπό την έννοια αυτή περιλαμβάνει τόσο το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 9 § 1 εδ. β' Συντ., όσο και το δικαίωμα του ατόμου να γνωρίζει, να παρακολουθεί και να ελέγχει ποιος και γιατί συλλέγει και διατηρεί πληροφορίες που το αφορούν.

Πριν από την πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση και λόγω του ότι η διάταξη του άρθρου 9 § 1 εδ. β' Συντ. δεν προσέφερε ένα επαρκές συνταγματικό θεμέλιο, παρά μόνο ένα minimum προστασίας του ατόμου από την πληροφορική, στις περιπτώσεις όπου η συλλογή προσωπικών πληροφοριών θίγει τη σφαίρα του απορρήτου του ιδιωτικού βίου, όπως προαναφέρθηκε, η συνταγματική θεμελίωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων αναζητήθηκε σε άλλες διατάξεις και συγκεκριμένα, στη διάταξη του άρθρου 5 § 1 Συντ., τη διάταξη του άρθρου 2 § 1 Συντ. και αυτή του άρθρου 19 Συντ. Ο συνδυασμός των διατάξεων των άρθρων 5 § 1, 2 § 1 και 19 Συντ. και επικουρικά του άρθρου 9 § 1 εδ. β' Συντ. θεωρήθηκε ότι διασφάλιζε και οργάνωνε ένα συνεκτικό πλαίσιο διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας⁴⁴.

III. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο άρθρο 9Α Συντ.

Στο νέο Σύνταγμα (1975/1986/2001), η διάταξη του άρθρου 9 § 1 συμπληρώνεται από τη διάταξη του άρθρου 9 Α, η οποία ορίζει ότι καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Κατ' αυτόν τον τρόπο επισφραγίζεται η θεσμική πορεία της ελληνικής έννομης τάξης που ακολουθήθηκε με την υπογραφή της Σύμβ. 108/1981, η οποία κυρώθηκε με το ν. 2068/92, όπως και με την εναρμόνιση προς την κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ με τη ψήφιση του ν. 2472/97, αλλά και με τη ψήφιση του ν. 2774/99 (προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα)⁴⁵.

Η διάταξη του άρθρου 9Α του Συντάγματος κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα προστασίας απέναντι στη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, με συμβατικό ή ηλεκτρονικό τρόπο των προσωπικών δεδομένων⁴⁶. Η νέα αυτή διάταξη του Συντάγματος δεν αναφέρεται στο έννομο αγαθό, το οποίο αποτελεί αντικείμενο προστασίας, ερμηνευτικά όμως συνάγεται, ιδίως ενόψει του ότι με τη διάταξη πραγματοποιείται η συνταγματική επισφράγιση των θεσμικών βημάτων που έχει κάνει η ελληνική έννομη τάξη, ότι αντικείμενο προστασίας είναι εν γένει τα θεμελιώδη δικαιώματα και το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής⁴⁷. Επίσης, θα πρέπει να τονισθεί ότι η διάταξη αυτή, όπως και η διάταξη του άρθρου 9 § 1 Συντ., περιλαμβάνεται στις διατάξεις που εξειδικεύουν το περιεχόμενο της § 1 του άρθρου 5 Συντ., το οποίο παρέχει γενική προστασία στην προσωπικότητα⁴⁸.

Το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι ένα αμυντικό δικαίωμα που διαφοροποιείται από το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού. Κατά πρώτον, η γεινίαση της διάταξης του άρθρου 9Α με τη διάταξη του άρθρου 9 Συντ. υποδηλώνει ότι το δικαίωμα του άρθρου 9Α είναι κατά βάση ένα ατομικό-αμυντικό δικαίωμα, όπως

⁴² . *Ανθίμου*, ό.π. 177. Για το γερμανικό δίκαιο βλ. *Goltschoner*, § I, αριθ. περιθ. 13, σελ. 79, με παραπέρα παραπομπές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η αναγνώριση ενός δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν παρέχει σαφήνεια αναφορικά με το προστατευόμενο ένομο αγαθό και ότι το δικαίωμα αυτό δεν συνιστά ένα ανεξάρτητο συνταγματικό δικαίωμα.

⁴³ Τούτο δέχεται, όπως φαίνεται και η *Κριάπη-Κατράνη*, βλ. ό.π., σελ. 33 επ.

⁴⁴ Βλ. *Μήτρον*, Προστασία προσωπικών δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα;, σε: Δ.Θ. Τσάτσο/Ευ. Β. Βενιζέλο/Ε. Ι. Κονιάδη (επιμ.), Το Νέο Σύνταγμα. Πρακτικά Συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1975/1986/2001, σελ. 85 επ., 88.

⁴⁵ Για τις αντιρρήσεις αναφορικά με την εισαγωγή των διατάξεων 9Α και 5Α βλ. *ΣΚουτσουπίνα*, *Ανεξάρτητες αρχές και ατομικά δικαιώματα*, ΔτΑ Ι 0/200 Ι, σελ. 377 επ. (380).

⁴⁶). Βλ. *Ευ. Βενιζέλο*, Σύνταγμα της Ελλάδας 200], σχόλιο στο άρθρο 9Α.

⁴⁷ . Βλ. έτσι το άρθρο] του ν. 2472/97, στο οποίο καθορίζεται το αντικείμενο του νόμου

⁴⁸ Βλ. *Κ. Μαυριά*, Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου, σελ. 195.

και το άρθρο 931. Κατά δεύτερον, από την ερμηνεία της διάταξης συνάγεται, όπως προαναφέρθηκε, ότι το άρθρο 9Α καθιερώνει ένααμυντικό δικαίωμα κατά των επεμβάσεων στις θεμελιώδεις ελευθερίεςκαι ιδίως στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής. Συνεπώς, το δικαίωμα αυτόδιαφοροποιείται από το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, το οποίο έχει τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω⁴⁹.

Ωστόσο, η διάταξη του άρθρου 9Α Συντ. έχει σαφώς ευρύτερη ρυθμιστική εμβέλεια από τη διάταξη του άρθρου 9 Συντ., καθ' όσον δεν περιορίζεται στην προστασία του απορρήτου του ιδιωτικού βίου, αλλά αναφέρεται στην εν γένει συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων και έτσι, αποδεσμεύει τη συνταγματική προστασία απότην αναζήτηση του περιεχομένου του ιδιωτικού βίου και τη συζήτησησχετικά με την οριοθέτηση του απορρήτου της ιδιωτικής σφαίρας⁵⁰.

Υποκείμενα του δικαιώματος του άρθρου 9Α είναι όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται στην Ελλάδα και όχι μόνο οι Έλληνες. Παρόμοια και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ) κατοχυρώνει το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής υπέρ όλων των ατόμων, στο άρθρο 8 § 1, το οποίο ορίζει ότι: «Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του...», όπως και ο Χάρτης ΘεμελιωδώνΔικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 8). Φορείς του δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9Α είναι τόσο οι Έλληνες πολίτες όσο και οι αλλοδαποίκαι ανιθαγενείς, αφού το Σύνταγμα δεν κάνει καμία διάκριση. Εναρμονισμένες με τη διατάξη αυτή του Συντάγματος είναι και οι διατάξεις τηςκοινής νομοθεσίας (ν. 2472/97 και ν. 2774/99).

Αντίστοιχα, αποδέκτες του δικαιώματος είναι όλοι οι φορείς δημόσιας εξουσίας και συγκεκριμένα, το Κράτος και τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, αλλά και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα οποία ασκούν δημόσια εξουσία και στα οποία αποκλειστικός ήκύριος μέτοχος είναι το Κράτος. Όσον αφορά το ζήτημα αν το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων αναπτύσσει τριτενέργεια, το οποίο είχε συζητηθεί ιδίως σε σχέση με το άρθρο 9 Συντ.⁵¹, αυτό επιλύεται καταφατικά, καθ' όσον ορίζεται πλέον, στη διάταξη του άρθρου 25 § 1 εδαφ. γ' Συντ., ότι «τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου ισχύουν και στις σχέσειςμεταξύ ιδιωτών, στις οποίες προσιδιάζουν»⁵². Το δικαίωμα προστασίαςτων προσωπικών δεδομένων ανήκει σαφώς στα δικαιώματα αυτά καιέχει συνεπώς άμεση τριτενέργεια και ισχύει στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Έτσι, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 9Α και 25 §1 εδαφ. γ' Συντ. συνάγεται ότι ο συνταγματικός νομοθέτης δεν απευθύνει απλώς επιταγή προς τον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει τα κατάλληλα νομοθετικά μέτρα για την αποτροπή των παραβιάσεων του δικαιώματος προστασίας του ατόμου απέναντι στη συλλογή, αποθήκευση καιεπεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, αλλά καθορίζει ρητά ότι ηδιάταξη αυτή αναπτύσσει ισχύ και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

Όσον αφορά το περιεχόμενο του δικαιώματος θα πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως ήδη σημειώθηκε, το άρθρο 9Α προστατεύει το άτομοαπό τις επεμβάσεις στην ιδιωτική ζωή, οι οποίες συνίστανται στη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, με συμβατικό ή ηλεκτρονικό τρόπο τωνπροσωπικών δεδομένων που το αφορούν. Βεβαίως, η διάταξη του άρθρου 9Α Συντ. έχει ειδικό χαρακτήρα σε σχέση με τις άλλες διατάξειςπου κατοχυρώνουν ατομικά δικαιώματα και επικρατεί απέναντι τους, ιδίως έναντι των διατάξεων των άρθρων 9 § 1 β' και 5 § 1 Συντ. Επιπλέον, όπως ορθά επισημαίνεται, η προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά το άρθρο 9Α εδαφ. α' Συντ. δεν σημαίνει ότι απαγορεύεταιγενικά η συλλογή, επεξεργασία και χρήση τους, ούτε δίνει τη δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να καθιερώσει τέτοια απόλυτη απαγόρευση. Αντιθέτως, δε, η έννοια της εν λόγω διατάξεως είναι ότι υποχρεώνει τον νομοθέτη να διαμορφώσει ένα περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο καθίσταται θεμιτή η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων⁵³.

Περαιτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τη νέα συνταγματική διάταξη κατοχυρώνεται ένα πεδίο διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, στα πλαίσια του οποίου καθίσταται δυνατή η εξέλιξή του και ειδικότερα, η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Η συνταγματική κατοχύρωση ενός αυτοτελούς δικαιώματος προστασίας τωνπροσωπικών δεδομένων δηλώνει την προσαρμογή της έννομης τάξηςστις εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας⁵⁴ Με

⁴⁹ Βλ. αντίθετα *Χρυσόγονο*, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, σελ. 197, ο οποίος εκτιμά ότι στο νέο άρθρο 9 Α του Συντάγματος βρίσκει ρητή κατοχύρωση το δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης.

⁵⁰ Βλ. *Μήτρου*, ό.π..

⁵¹ Βλ. *Μαυριά*, ό.π., σελ. 196. *Καλαντζή*, ό.π., σελ. 315.

⁵² Βλ. *Χ Ανθόπουλου*, Όψεις της συνταγματικής δημοκρατίας - στο παράδειγμα του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος, σε: Δ.Θ. Τσάτσο/Ευ. Β. Βενιζέλο/Ξ. Ι. Κοντιάδη (επιμ.), ό.π., σελ. 166 επ.

⁵³ Βλ. *Κ. Χρυσόγονο*, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, σελ. 199.

⁵⁴ *Γέροντας*, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, 2002, σελ. 98. βλ. αντίθετα *Α. Δημόπουλου*, Σχόλιο στην απόφαση ΒVerf 1471/99 της 14.12.2000 του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου, ΕφαρμΔημΔικ 11/2001, σελ. 553 επ., ο οποίος υποστηρίζει, με ασαφή όμως επιχειρηματολογία, ότι η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της πληροφοριακής αυτοδιάθεσηςθα πρέπει

αυτήν καθίσταται πληρέστερη η προστασία του ατόμου ενόψει των κινδύνων που συνεπάγεται η - αυτοματοποιημένη, αλλά και η δια χειρός - επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που το αφορούν, προστασία η οποία στο πλαίσιο μιας κοινωνίας που βασίζεται στην ανταλλαγή και επεξεργασία πληροφοριών, αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση και των άλλων συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων⁵⁵. Βεβαίως, όπως προαναφέρθηκε, με το άρθρο 9Α δεν εισάγεται ένα «νέο δικαίωμα», διότι η διάταξη αυτή, όπως και το σύνολο σχεδόν των νέων διατάξεων, ουσιαστικά τυποποιεί σε συνταγματικό επίπεδο προγενέστερες ρυθμίσεις διεθνών νομικών κειμένων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως είναι η Σύμβ. 108/1981 και η οδηγία 95/46/ΕΚ, αλλά και της κοινής νομοθεσίας (κυρίως το ν. 2472/97)⁵⁶.

Επιδίωξη του αναθεωρητικού νομοθέτη με τη γενική διατύπωση του άρθρου 9Α ήταν η διεύρυνση της κανονιστικής εμβέλειας της συνταγματικής διάταξης προστασίας του ιδιωτικού βίου⁵⁷ και η θέσπιση της υποχρέωσης του κοινού νομοθέτη να παρακολουθεί τις εξελίξεις, ώστε να είναι εφικτή η λήψη πρόσθετων μέτρων για την αποτελεσματικότερη προστασία του εν λόγω δικαιώματος. Ο κοινός νομοθέτης δεσμεύεται πλέον όσον αφορά το επίπεδο προστασίας, το οποίο δεν μπορεί παρά να είναι υψηλό.

Ασφαλώς, η διατύπωση του συνταγματικού κειμένου δεν είναι λεπτομερής, όπως είναι αντιστοίχως, η διάταξη του άρθρου 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, το οποίο περιέχει εξειδικευμένη αναφορά στο δικαίωμα της προστασίας προσωπικών δεδομένων και ορίζει ότι: « 1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. 2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους. 3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής. [...]».

Για το λόγο αυτό υποστηρίζεται ότι το περιεχόμενο του δικαιώματος που θεσπίζεται στη διάταξη του άρθρου 9Α Συντ. συνίσταται στην κατοχύρωση των βασικών αρχών που έχουν αποτυπωθεί σε διεθνή κείμενα (Σύμβαση αρ. 108/1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης, κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ), οι οποίες συνιστούν τον σκληρό πυρήνα του δικαιούτης προστασίας προσωπικών δεδομένων⁵⁸. Κατά την άποψη μας, όμως, αυτή η συρρίκνωση του περιεχομένου του άρθρου 9Α Συντ. δεν είναι δικαιολογημένη και τούτο, διότι οι συνταγματικές διατάξεις, εν γένει, χαρακτηρίζονται από το λιτό χαρακτήρα τους, ενώ μια πιο λεπτομερής διατύπωση θα ήταν κατ' ανάγκη περιπτώσιολογική. Αντίθετα από ό,τι υποστηρίζει η προαναφερθείσα άποψη, τα ίδια τα διεθνή αυτά κείμενα, των οποίων τις ρυθμίσεις τυποποιεί σε συνταγματικό επίπεδο η διάταξη του άρθρου 9Α, όπως και οι λοιπές διατάξεις του νέου Συντάγματος, παρέχουν τη βάση για μια διασταλτική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 9Α Συντ., ενώ και από την ερμηνεία της εν λόγω διάταξης δεν συνάγεται ένας τέτοιος ερμηνευτικός περιορισμός.

Δεν θα ήταν, έτσι, σύμφωνη με τη Σύνταγμα και τη διάταξη του άρθρου 9Α, η θέσπιση ενός νόμου, το πεδίο εφαρμογής του οποίου θα περιοριζόταν στην ηλεκτρονική μόνο επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, με αποκλεισμό της δια χειρός επεξεργασίας - όπως προβλέπεται άρθρο 3 § 1 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης υπ' αριθ. 108/1981 - ή ενός νόμου που δεν θα έβρισκε εφαρμογή σε ορισμένες κατηγορίες αυτοματοποιημένης επεξεργασίας (άρθρο 3 § 2 α' της ίδιας Σύμβασης), καθ' όσον τόσο από την οδηγία 95/46/ΕΚ (άρθρο 3 § 1) όσο και από τη διάταξη του άρθρου 9Α «<καθένας έχει δικαίωμα προστασίας ... ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων ...» προκύπτει ότι η συνταγματική προστασία εκτείνεται σε κάθε μορφή επεξεργασίας δεδομένων, με τη βοήθεια ηλεκτρονικών μέσων ή και συμβατικών και δεν νοείται η εξαίρεση ορισμένων κατηγοριών πληροφοριών (θεωρούμενων ως «ασήμαντων») από το πεδίο εφαρμογής του νόμου. Επίσης, δεν θα ήταν επαρκής η θέσπιση ενός συστήματος προστασίας βάσει ορισμένων γενικών αρχών που να καθορίζουν σεαφηρημένο επίπεδο τους κανόνες της θεμιτής και νόμιμης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων' αντίθετα, επιβάλλεται η πρόβλεψη ειδικών κανόνων, με τους οποίους ρυθμίζεται η συλλογή, επεξεργασία και χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και εξασφαλίζεται, έτσι, αποτελεσματική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής⁵⁹. Για το σκοπό αυτό μπορεί να κρίνεται σκόπιμη η θέσπιση εξειδικευμένων διατάξεων, όπως λ.χ. ρυθμίσεων σχετικά με την επεξεργασία γενετικών

να αναζητηθεί στη ρύθμιση του άρθρου 5 Α § 1 Συντ.

⁵⁵ Βλ. Π. Δόνο, ό.π., σελ. 107 επ.' Ε. Βενιζέλο, Το αναθεωρητικό κείμενο, 2002, σελ. 148 επ.

34. Βλ. Γ. Κατρούγκαλο, Αναθεώρηση των κλασικών δικαιωμάτων και εγγυήσεων, σε: Δ.Θ. Τσάτσο/Ευ. Β. Βενιζέλο/Ξ. Ι. Κοντιάδη (επιμ.), Το Νέο Σύνταγμα, ό.π., σελ. 56 επ. (72).

⁵⁷ Πρβλ. Τ. Βιδάλη, Νέα δικαιώματα στο Σύνταγμα: Ένας απολογισμός, σε: Δ.Θ. Τσάτσο/Ευ. Β. Βενιζέλο/Ξ. Ι. Κοντιάδη (επιμ.), ό.π., σελ. 76 και επ.

⁵⁸ Βλ. Μήτρον, Προστασία προσωπικών δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα, ό.π., σελ. 100. Γέροντα, ό.π., σελ. 99

⁵⁹ Βλ. έτσι το κεφάλαιο ιι της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικές προϋποθέσεις σχετικά με τη θεμιτή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα).

δεδομένων ή τη νομιμότητα της χρήσης σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, όπως είναι Π.χ. οι έξυπνες κάρτες ή ακόμα και η εισαγωγή ειδικής νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων σε τομείς, όπως είναι οι τηλεπικοινωνίες ή η εργασία κοκ.

Παράρ. Οι επιμέρους ρυθμίσεις του ν. 2472/97

I. Αντικείμενο

Το άρθρο 1 του ν. 2472/97 προσδιορίζει το αντικείμενο του νόμου, το οποίο συνίσταται στη θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και της ιδιωτικής ζωής. Το πεδίο και η παρεχόμενη έκταση προστασίας εξειδικεύεται στις επιμέρους διατάξεις του νόμου, οι οποίες συνιστούν ένα σύστημα ουσιαστικών προϋποθέσεων, κυρώσεων και ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

II. Ορισμοί

Οι ορισμοί των βασικών όρων που χρησιμοποιούνται στο ν. 2472/97 περιλαμβάνονται στο άρθρο 2. Η διατύπωση των ορισμών αυτών έγινε με βάση τους αντίστοιχους της κοινοτικής οδηγίας, με εξαίρεση τον ευρύ ορισμό των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τον ορισμό της έννοιας του αρχείου. Οι ορισμοί αυτοί έχουν ως εξής:

Κατ' αρχήν, ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα νοείται οποιαδήποτε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων, ενώ στην έννοια αυτή δεν εμπίπτουν τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία. Μια ιδιαίτερη κατηγορία προσωπικών δεδομένων είναι τα «ευαίσθητα δεδομένα», στα οποία συμπεριλαμβάνονται όσα αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τυχθησκεινικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με ποινικές δίωξεις ή καταδίκες (περ. β'). Ο ορισμός αυτός συμπληρώνεται, όπως είδαμε, και από άλλες διατάξεις νόμων.

Υποκείμενο των δεδομένων θεωρείται το φυσικό πρόσωπο, στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλ. μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή με έμμεσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόσταση του (περ. 1').

Ως επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νοείται κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων που πραγματοποιείται σε προσωπικά δεδομένα. Εξειδικευμένη αναφορά γίνεται στη διασύνδεση, η οποία αποτελεί μορφή επεξεργασίας που συνίσταται στη δυνατότητα συσχέτισης των δεδομένων ενός αρχείου με δεδομένα αρχείου ή αρχείων που τηρούνται από άλλον ή άλλους υπεύθυνους επεξεργασίας ή που τηρούνται από τον ίδιο υπεύθυνο για άλλον σκοπό (περ. στ').

Συναφής είναι και η έννοια του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο νοείται ως το σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας (περ. ε').

Ο κύκλος των προσώπων, στα οποία αναφέρονται οι ρυθμίσεις του νόμου, περιλαμβάνει: α) τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ήτοι οποιονδήποτε καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας δεδομένων (περ. ζ'), β) τον εκτελούντα την επεξεργασία, ήτοι οποιονδήποτε επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα για λογαριασμό υπευθύνου επεξεργασίας (περ. η'), γ) τον τρίτο, ήτοι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή δημόσια αρχή ή οργανισμός - εκτός από το υποκείμενο των δεδομένων και τα προηγούμενα πρόσωπα - που ενεργεί υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας (περ. θ') και τέλος, δ) τον αποδέκτη, ήτοι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή δημόσια αρχή ή οργανισμό, στον οποίο ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για τρίτο ή όχι⁶⁰.

Η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, η οποία αποτελεί αυτοτελή όρο νομιμότητας της επεξεργασίας, ακόμα και ευαίσθητων δεδομένων, προσλαμβάνει ιδιαίτερη αξία και για το λόγο αυτό ο ορισμός της δίδεται λεπτομερώς στη διάταξη του άρθρου 2 περ. ια'⁶¹. Κατά τη διάταξη αυτή, ως συγκατάθεση νοείται «κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή, και εν πλήρη επιγνώσει, και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για τον σκοπό

⁶⁰ Πρβλ. και Αραβαντινό, Η προστασία των στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία τους με ηλεκτρονικό υπολογιστή, σελ. 46 επ.

⁶¹ ΕισΕκθ ν. 2472/97, ό.Π.

της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του».

III. Πεδίο εφαρμογής

Ο ν. 2472/97, όπως και η κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ, περιέχει κοινές ρυθμίσεις για την επεξεργασία δεδομένων τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Σε αντίθεση, δηλ., με άλλες νομοθεσίες, όπως είναι λχ. ο γερμανικός ομοσπονδιακός νόμος περί προστασίας δεδομένων (BDSG)⁶², ο ν. 2472/97 δεν προβλέπει διαφοροποιημένους κανόνες για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Ο νομοθέτης έλαβε σχετικά υπόψη του το γεγονός ότι «στις σύγχρονες κοινωνίες η ηλεκτρονική επεξεργασία διεξάγεται με διαρκώς εντεινόμενους ρυθμούς από ιδιωτικές επιχειρήσεις για εμπορικούς και διαφημιστικούς σκοπούς και στηρίζεται στην πεποίθηση ότι στα αυτά κατ' αρχήν ζητήματα αρμόζουν ενιαίες λύσεις»⁶³.

Σε αυτές τις διαπιστώσεις του νομοθέτη πρέπει να προστεθεί και το ότι η επέκταση της πληροφορικής τεχνολογίας στον ιδιωτικό τομέα και η συνεπακόλουθη αύξηση της πληροφοριακής ισχύος των ιδιωτών έχει ως συνέπεια η επεξεργασία δεδομένων στον ιδιωτικό τομέα να θεωρείται ως μια ισοδύναμη με την επεξεργασία στον δημόσιο τομέα πηγή διακινδύνευσης. Ακόμα, η ιδιωτικοποίηση ενός μεγάλου μέρους των δημόσιων επιχειρήσεων και επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, όπως και η αλλαγή της οργανωτικής μορφής τους, καθιστά δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα⁶⁴.

Αντικείμενο ρύθμισης αποτελούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως προαναφέρθηκε' εκτός πεδίου εφαρμογής του ν. 2472/97 τίθενται, συνεπώς, οι πληροφορίες που δεν αναφέρονται σε πρόσωπα.

Οι ρυθμίσεις του νόμου αφορούν τα φυσικά πρόσωπα (άρθρο 1 και 2 περ. 1'), με συνέπεια να εξαιρούνται τα νομικά πρόσωπα από το πεδίο εφαρμογής του. Η εξαίρεση αυτή αποτελεί τον κανόνα στις περισσότερες διεθνείς και εθνικές ρυθμίσεις της προστασίας προσωπικών δεδομένων, εκτός από ορισμένες νομοθεσίες ευρωπαϊκών χωρών (Νορβηγία, Δανία, Λουξεμβούργο, Αυστρία και Ισλανδία) και τη Σύμβ. 108/1981, η οποία προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών του ΣτΕυρ να εφαρμόσουν τη σύμβαση και σε πληροφορίες συναφείς με νομικά πρόσωπα (άρθρο 3 § 2 β.)⁶⁵.

Ο λόγος, για τον οποίο δεν εντάσσονται τα νομικά πρόσωπα στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/97 είναι, σύμφωνα με την ασαφή διατύπωση της εισηγητικής έκθεσης, ότι η ρύθμιση της επεξεργασίας δεδομένων που τα αφορούν πρέπει να γίνεται με βάση εντελώς διαφορετικές αρχές και κριτήρια.⁶⁶ Πάντως, πρέπει να αναφερθεί και η άποψη, κατά την οποία θα έπρεπε να εξετασθεί η επέκταση της προστασίας και στα νομικά πρόσωπα, διότι υπάρχουν άξια προστασίας προσωπικά δεδομένα που δεν προϋποθέτουν ιδιότητες φυσικού προσώπου (άρθρο 62 ΑΚ), αλλά και διότι, εν γένει, υποκείμενα των ατομικών δικαιωμάτων θεωρούνται και τα νομικά πρόσωπα, εκτός αν τα δικαιώματα προϋποθέτουν ιδιότητες φυσικού προσώπου⁶⁷. Ακόμα, επισημαίνεται ότι οι διατάξεις για την προστασία δεδομένων στις τηλεπικοινωνίες, σε αντίθεση με το ν. 2462/97, εφαρμόζονται και στα νομικά πρόσωπα (άρθρα 8 § 3, 9 § 3 ν. 2774/99)⁶⁸.

Περαιτέρω, ο νόμος ρυθμίζει την επεξεργασία δεδομένων τόσο με ηλεκτρονικά όσο και με συμβατικά μέσα, δηλ. ρυθμίζει και τη μη αυτοματοποιημένη, δια χειρός επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 3 § 1). Σε αυτή την περίπτωση λήφθηκε υπόψη ότι σημαντικός αριθμός αρχείων στη χώρα μας, ιδίως στον δημόσιο τομέα, εξακολουθεί να τηρείται με παραδοσιακές μεθόδους⁶⁹.

Ο νόμος προβλέπει, ακόμα, στην ίδια διάταξη, ότι τα προσωπικά δεδομένα περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο. Η προϋπόθεση αυτή αφορά μόνο τη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων. Τούτο

⁶² Δεν είναι όμως ακριβές ότι ο γερμανικός νόμος ισχύει μόνο έναντι του κράτους και των φορέων δημόσιας εξουσίας και όχι έναντι των ιδιωτικών οργανισμών που ασχολούνται με την επεξεργασία δεδομένων, όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία' βλ. *KPiaPh Katráníh*, ό.π., σελ. 55.

⁶³ Βλ. ΕισΕκθ ν. 2472/97, ό.π.

⁶⁴ Βλ. για τα παραπάνω *Gounalakis/Mandl*, Die neue EG-Datenschutzrichtlinie Grundlagen einer Umsetzung in nationales Recht (I), CR 1997, σελ. 433.

⁶⁵ Βλ. *P. Hustinx*, ό.π., σελ. 224. *Μ. Αυγουστρινάκης*, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΔτΑ 11/2001, σελ. 685 επ. Τη δυνατότητα επέκτασης της κοινοτικής οδηγίας 95/46/ΕΚ και στα νομικά πρόσωπα εξετάζει σχετικά μελέτη που διενεργήθηκε για λογαριασμό της ΕΕ. βλ. Study on the protection of the rights and interests of legal persons with regard to the processing of personal data relating to such persons, h ttp://europa.eu.int/comm/justice-legal-affairs/infoc/inf01111.htm.

⁶⁶ ΕισΕκθ επί άρθρου I, ΚΝοΒ 1997, σελ. 504.

⁶⁷ Βλ. *Αυγουστρινάκης*, ό.π., σελ. 686, 687. *Σταθόπουλο*, ό.π., σελ. 16.

⁶⁸ Βλ. ειδικότερα *Τουντόπουλο*, ΔΕΕ 2000, ό.π., σελ. 478.

⁶⁹ Εισηγητική έκθεση, ό.π.' *Μήτρον*, Η Αρχή Προστασίας, σελ. 14.

προκύπτει από τη σύμφωνη με την οδηγία ερμηνεία του κειμένου του νόμου, καθ' όσον στην αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας (άρθρο 3 § 1) προκύπτει σαφώς ότι μόνο στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων πρέπει τα δεδομένα να περιλαμβάνονται ή να πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.

Το «αρχείο» χαρακτηρίζεται από ορισμένη οργάνωση και ιδίως εκ του ότι το περιεχόμενο του είναι διαρθρωμένο σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια, υπό την έννοια της οδηγίας 95/46/ΕΚ⁷⁰. Έτσι, οριοθετείται η έννοια της επεξεργασίας σε σχέση με απλές χρήσεις εγγράφων που δεν περιλαμβάνονται σε αρχεία, αλλά τηρούνται δίχως να υπάρχει πρόθεση επεξεργασίας δεδομένων. Αντιθέτως, στη διάταξη του άρθρου 2 περ. ε' ν. 2472/97 η έννοια του αρχείου είναι ευρύτερη από την αντίστοιχη έννοια της οδηγίας, καθ' όσον δεν περιλαμβάνεται ως προϋπόθεση να είναι διαρθρωμένο το αρχείο. Το ότι η ρύθμιση αυτή αντιβαίνει προς τις διατάξεις της κοινοτικής οδηγίας είναι, συνεπώς, σαφές, όπως είναι σαφές, επίσης, και το ότι η ρύθμιση δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα, τα οποία μόνο με μια ερμηνεία, η οποία θα είναι σύμφωνη με την οδηγία, μπορεί να λυθούν⁷¹.

Αντιθέτως, στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων δεν ενδιαφέρει η οργάνωση των δεδομένων, γεγονός που σημαίνει ότι σε αυτήν περιλαμβάνονται τόσο αρχεία βάσεων δεδομένων όσο και μη διαρθρωμένα σύνολα δεδομένων, όπως λ.χ. αρχεία κειμένου, αρχεία ήχου και εικόνων⁷².

Ο ν. 2472/97 δεν εξαιρεί από την εφαρμογή του δεδομένα που εν πρώτοις όντως φαίνονται ως ασήμαντα ή μη ευαίσθητα' αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι στις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ προβλέπεται ότι μπορεί να εξαιρεθούν από την προστασία του νόμου τα προσωπικά δεδομένα, τα οποία δεν συνεπάγονται προφανώς κινδύνους για την ιδιωτική σφαίρα και τις βασικές ελευθερίες (αριθ. 3, περ. α'). Η διάταξη αυτή διακρίνεται από την ασάφεια της, καθώς δεν προσδιορίζει σε ποιες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων αναφέρεται και για αυτό δεν κρίνεται πρόσφορη η θέσπιση της σε ένα κείμενο νόμου. Η μόνη σχετική εξαίρεση που προβλέπεται στο ν. 2472/97 είναι αυτή που αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών, όπως Π.χ. για την τήρηση αρχείουφυσικών ή ηλεκτρονικών (e-mail) διευθύνσεων κλπ⁷³.

Ουσιαδώς χαρακτηριστικό του ν. 2472/97, όπως και της οδηγίας 95/46/ΕΚ, είναι ότι η βάση του συστήματος της προστασίας δεδομένων μετατίθεται από το αρχείο στην επεξεργασία δεδομένων, όπως προκύπτει ιδίως από τη διάταξη του άρθρου 3 § 1 ν. 2472/97⁷⁴. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια του αρχείου είχε κεντρική σημασία στα σχεδιασμού που προηγήθηκαν του ν. 2472/97, όπως είναι η πρόταση νόμου «για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών» του 1990 και το παλαιότερο σχέδιο του 1985, αλλά αυτή η προσέγγιση δεν ακολουθήθηκε από το νομοθέτη του ν. 2472/97.

Επίσης, κεντρική θέση στο σύστημα του νόμου έχει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, ο οποίος είναι ο αποδέκτης των επιταγών του νόμου και όχι πλέον ο υπεύθυνος του αρχείου, όπως στις εθνικές νομοθεσίες που προηγήθηκαν της κοινοτικής οδηγίας.⁷⁵

Η έννοια του αρχείου διατηρεί τη σημασία της, πάντως, στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία, όπως ήδη αναφέρθηκε, αλλά και στην ειδικότερη περίπτωση της διασύνδεσης, περίπτωση η οποία - κατά παρέκκλιση από την κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ - ρυθμίζεται ξεχωριστά, στο άρθρο 8 του ν. 2472/97.

Η έννοια της επεξεργασίας, όπως και η αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας 95/46/ΕΚ, ορίζεται ευρέως στο ν. 2472/97 (άρθρο 2 περ. δ'), περιλαμβάνει δηλ. όλες τις φάσεις της επεξεργασίας δεδομένων. Χαρακτηριστικό της ρύθμισης της επεξεργασίας στο ν. 2472/97 είναι ότι η έννοια της επεξεργασίας εξετάζεται ενιαία και δεν προβλέπεται ξεχωριστή ρύθμιση για τη συλλογή ή άλλες φάσεις της επεξεργασίας, όπως συμβαίνει λ.χ. στον αντίστοιχο γερμανικό νόμο (BDSG).

Το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 3 § 3 ν. 2472/97, με κριτήριο τον τόπο εγκατάστασης

⁷⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη 27 και άρθρο 2 περ. γ' οδηγίας 95/46/ΕΚ.

⁷¹ Βλ. Φ. Μίτλετον, Προβλήματα εφαρμογής της ευρωπαϊκής οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔτΑ 11/2001, σελ. 753 επ. Σε ερμηνεία σύμφωνα με την οδηγία προβαίνει ο Γ. Αποστολάκης, ο οποίος για την αποσαφήνιση της έννοιας του αρχείου ανατρέπει στην οδηγία 95/46/ΕΚ, με βάση την οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα βιβλία που τηρούνται από ιερές μονές - στο βαθμό που δεν τα επεξεργάζονται με αυτόματες μεθόδους, αλλά δια χειρός - δεν καταλαμβάνονται από τις διατάξεις του ν. 2472/97, διότι δεν είναι αρχεία κατά την έννοια του νόμου αυτού, αλλά «μη διαρθρωμένα βιβλία και φάκελοι», τηρούμενα σε εκπλήρωση νομικής υποχρέωσης, χωρίς μάλιστα πρόθεση περαιτέρω επεξεργασίας βλ. Αποστολάκη, Τα αρχεία των ιερών μονών και το άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 2472/97, Αρμ 2000, σελ. 869 επ. (871).

⁷² Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 14 έως 17 οδηγίας 95/46/ΕΚ. Dammann/Simitis, EG Datenschutzrichtlinie Kommentar, άρθρο 3, αριθ. 3, σελ. 120.

⁷³ Βλ. σχετικά Polllet, ό.π., σελ. 307.

⁷⁴ Για την οδηγία 95/46/ΕΚ βλ. Gouna/akis/Mandl, ό.π., σελ. 434. Brihann/Zerdick, Umsetzung der EG-Datenschutzrichtlinie, CR 1996, σελ. 430

⁷⁵ Βλ. άρθρα 2 περ. ζ', 6,11,21 ν. 2472/97.

του υπεύθυνου της επεξεργασίας. Ειδικότερα, ορίζεται ότι ο νόμος βρίσκει εφαρμογή σε κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εφόσον αυτή εκτελείται είτε από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα επεξεργασία, εγκατεστημένη στην Ελληνική Επικράτεια ή σε τόπο, όπου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο είτε από υπεύθυνο επεξεργασίας μη εγκατεστημένο στην Ελλάδα, όταν η επεξεργασία αφορά πρόσωπα με εγκατάσταση στην Ελλάδα είτε, τέλος, από υπεύθυνο επεξεργασίας με εγκατάσταση σε χώρα εκτός ΕΕ, όταν ο τελευταίος προσφεύγει σε μέσα ευρισκόμενα στην Ελληνική Επικράτεια, εκτός εάν τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται μόνο με σκοπό τη διέλευση από την Ελλάδα.

IV. Οι προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων

Ο ν. 2472/97 προβλέπει στα άρθρα 4 έως και 8 τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες είναι θεμιτή η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι ρυθμίσεις αυτές αντιστοιχούν στα άρθρα 6 έως 9 της οδηγίας 95/46/EK, οι διατάξεις των οποίων προδιαγράφουν το πλαίσιο των προϋποθέσεων για τη θεμιτή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁷⁶.

Κατ' αρχήν, το άρθρο 4 περιέχει μια σειρά γενικές αρχές που αφορούν τα χαρακτηριστικά των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – η αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας (άρθρο 6) αναφέρεται στην ποιότητα των δεδομένων. Οι βασικές αρχές για την «ποιότητα των δεδομένων» έχουν υιοθετηθεί από τη Σύμβαση αρ. 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και συγκεκριμένα από τη διάταξη του άρθρου 5 που περιλαμβάνει τις εξής πέντε αρχές: α) την αρχή της θεμιτής και νόμιμης επεξεργασίας, β) την αρχή του σκοπού, γ) την αρχή της αντιστοιχίας σκοπού και δεδομένων, δ) την αρχή της ακρίβειας των δεδομένων και ε) την αρχή της πεπερασμένης διατήρησης των δεδομένων⁷⁷.

Με τη διάταξη του άρθρου 4 § 1 περ. α' ν. 2472/97 καθίσταται σαφές ότι οι επιδιωκόμενοι με την επεξεργασία στόχοι πρέπει να καθορίζονται ήδη κατά τη συλλογή των προσωπικών δεδομένων, προκειμένου να παρασχεθεί στη συνέχεια η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να παραιτηθεί τη συγκατάθεση του⁷⁸. Επίσης, σύμφωνα με την ίδια διάταξη, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών. Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρου 11, η οποία ορίζει ότι κατά το στάδιο της συλλογής δεδομένων πρέπει να ενημερώνεται το υποκείμενο των δεδομένων για τα χαρακτηριστικά της επεξεργασίας.

Η διάταξη του άρθρου 4 ορίζει, επιπλέον, ότι τα δεδομένα πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε απαιτείται σε σχέση με τον σκοπό της επεξεργασίας (περ. β'). Καθιερώνεται, έτσι, η αρχή της απαγόρευσης της σάρωσης πληροφοριών για μελλοντικές ανάγκες. Η πολύ σημαντική αυτή αρχή ισχύει και στην περίπτωση ακόμα που οι σκοποί της επεξεργασίας είναι καθορισμένοι εκ των προτέρων⁷⁹.

Περαιτέρω, τα δεδομένα πρέπει να είναι ακριβή και, εν ανάγκη, επικαιροποιημένα (περ. γ'), ενώ πρέπει να διατηρούνται σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας τους μόνο όσο απαιτείται για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και επεξεργασίας τους (περ. δ'). Όταν εκλείπει ο σκοπός της συλλογής ή επεξεργασίας, τότε τα δεδομένα πρέπει είτε να διαγράφονται είτε να γίνονται ανώνυμα.

Ακολούθως, στο άρθρο 5 διαγράφονται οι ειδικές προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Η βασική αρχή του νόμου είναι ότι η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων είναι κατ' αρχήν παράνομες, διότι συνιστούν επέμβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα και καθίστανται νόμιμες μόνο εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου⁸⁰. Η αρχή αυτή είναι γνωστή - ιδίως στο γερμανικό δίκαιο - ως αρχή της απαγόρευσης με την επιφύλαξη αδείας (Verbot mit Erlaubnisvorbehalt)⁸¹.

Ο νόμος καθιερώνει ένα σύστημα, κατά βάση, κατασταλτικού ελέγχου. Προληπτικός έλεγχος καθιερώνεται, κατ' εξαίρεση, στις περιπτώσεις όπου απαιτείται η άδεια της Αρχής για τη νομιμότητα της επεξεργασίας, ήτοι κατά την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, τη διασύνδεση αρχείων και τη διασυννοριακή ροή δεδομένων- ασφαλώς, όμως, η προστασία του νόμου προσανατολίζεται βασικά στην προληπτική λειτουργία, δηλ. στην εκ των προτέρων νομιμοποίηση της συλλογής, επεξεργασίας και χρήσης προσωπικών δεδομένων και όχι στον προληπτικό έλεγχο της εν λόγω νομιμότητας⁸².

⁷⁶ Βλ. *H.-H. Schild*, Die EG-Datenschutzrichtlinie, EuZW 1996, σελ. 551.

⁷⁷ Βλ. *Ανγούστιανακη*, ό.π., σελ. 692.

⁷⁸ Βλ. αιτιολ. σκέψη 28 Οδηγίας 95/46/EK. *Schild*, ό.π.

⁷⁹ Βλ. *Schild*, ό.π., σελ. 552.

⁸⁰ Βλ. *A. Kaissis*, Datenschutz in Griechenland? FS Fenge, 1996, σελ. 266. *Ανθίμου*, ό.π., σελ. 166, υποσημ. 32. *Μήτρου*, Η Αρχή Προστασίας, σελ. 16 επ.

⁸¹ Βλ. σχετικά *Γ. Κασιμάτη*, Η αντισυνταγματικότητα της απαγορεύσεως των αφισοκολλήσεων, ΤοΣ 1977, σελ. 37 επ. (39).

⁸² Βλ. όμως, αντίθετα, *Γέροντα*, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, 2002, σελ. 184.

Ως κανόνας ορίζεται ότι η επεξεργασία επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του (άρθρο 5 § 1), ενώ οι λοιπές προϋποθέσεις νομιμότητας τίθενται ως εξαιρέσεις (άρθρο 5 § 2 περ. α' έως ε'). Η σχετική διάταξη του νόμου διαφέρει νομοτεχνικά από την αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας (άρθρο 7), κατά την οποία η συγκατάθεση αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις που παρατίθενται διαζευκτικά. Η διαφορά αυτή δεν είναι, βεβαίως, ουσιαστική, καθ' όσον η επεξεργασία δεδομένων καθίσταται νόμιμη, άνευ ετέρου εφόσον συντρέχουν μία από τις προϋποθέσεις που αναφέρονται ως εξαιρέσεις.

V. Γνωστοποίηση της επεξεργασίας στην Αρχή

Πέρα από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας, ο ν. 2472/97 προβλέπει ορισμένη διαδικασία εποπτείας και ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όπως και οπερισσότερες αλλοδαπές νομοθεσίες. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στη γνωστοποίηση της επεξεργασίας ως τυπικής προϋπόθεσης της επεξεργασίας. Ο έλεγχος αυτός δεν είναι προληπτικός ειδικότερα, δεν απαιτείται η χορήγηση άδειας για τη δημιουργία ενός αρχείου, αλλά επιβάλλεται η υποχρέωση του υπεύθυνου της επεξεργασίας να γνωστοποιήσει εγγράφως στην Αρχή τη σύσταση και λειτουργία αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας (άρθρο 6 § 1). Άδεια απαιτείται, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μόνο για τις ειδικές κατηγορίες επεξεργασίας (άρθρο 7 § 2). Στόχος της γνωστοποίησης είναι η δημιουργία ενός μητρώου Αρχείων και Επεξεργασίας που τηρείται από την Αρχή, το οποίο θα είναι προσιτό σε κάθε έναν ενδιαφερόμενο (άρθρα 6 § 3, 19 § 5).

Η ρύθμιση αυτή, η οποία απηχεί την αντίστοιχη ρύθμιση της οδηγίας 95/46/Εκ⁸³, θεσπίστηκε σε μια φάση όπου κυριαρχεί η τάση κατάργησης ή περιορισμού των μοντέλων γνωστοποίησης, καθώς και ενγένει, αποφυγής των περιττών γραφειοκρατικών διατυπώσεων⁸⁴. Η θέσπιση του μέτρου αυτού - πέρα από την αναγκαιότητα προσαρμογής προς την κοινοτική οδηγία - προκρίθηκε από τον έλληνα νομοθέτη, διότι θεωρήθηκε ότι σε ένα περιβάλλον όπου η προστασία προσωπικών πληροφοριών ήταν *teua incognita*, η γνωστοποίηση αποτελεί μέσο διαπαιδαγώγησης, καθώς και κίνητρο προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, προκειμένου να πληροφορηθεί το νέο καθεστώς της προστασίας δεδομένων.⁸⁵ Πάντως, η τήρηση της υποχρέωσης αυτής δεν αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη της επεξεργασίας ή για τη σύσταση του αρχείου, αλλά έχει απλώς δηλωτικό χαρακτήρα⁸⁶.

Με την τροποποίηση του ν. 2472/97 από το ν. 2819/2000 και στη συνέχεια από το άρθρο 34 ν. 2915/2001, προστέθηκε η διάταξη του άρθρου 7 Α, με την οποία προβλέπεται η απαλλαγή από την υποχρέωση γνωστοποίησης του άρθρου 6 και της λήψης άδειας του άρθρου 7 σε ορισμένες περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις, οι οποίες έχουν ως κοινό στοιχείο ότι τα προσωπικά δεδομένα που υπόκεινται σε επεξεργασία δεν κοινοποιούνται σε τρίτους ή ότι οι υπεύθυνοι για την επεξεργασία δεσμεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο.

Επισημαίνεται, πάντως, ότι ο νόμος αποκλίνει από την κοινοτική οδηγία, η οποία θεσπίζει την υποχρέωση γνωστοποίησης όσον αφορά την εκτέλεση μιας επεξεργασίας ή ενός συνόλου επεξεργασιών, αυτοματοποιημένων εν όλω ή εν μέρει (άρθρο 18 § 1 οδηγίας 95/46/ΕΚ). Ον. 2492/97 συναρτά την παραπάνω υποχρέωση όχι μόνο με την έναρξη της επεξεργασίας, αλλά την επεκτείνει και στη σύσταση και τη λειτουργία αρχείου (άρθρο 6), γεγονός που σημαίνει ότι η διάταξη αυτή βρίσκει εφαρμογή και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων, την οποία η οδηγία εξαιρεί από την υποχρέωση γνωστοποίησης.

VI. Ειδικές μορφές επεξεργασίας

Ο ν. 2472/97 προβλέπει ειδική ρύθμιση για δύο ειδικές μορφές επεξεργασίας, τη διασύνδεση αρχείων και τη διασυννοριακή ροή δεδομένων.

Η διασύνδεση αρχείων, η οποία αποτελεί μια εξειδικευμένη μορφή επεξεργασίας δεδομένων, υπάγεται σε ειδικές ρυθμίσεις⁸⁷. Εδώ, ο έλληνας νομοθέτης πρωτοτυπεί, καθώς στην κοινοτική οδηγία η διασύνδεση δεν ρυθμίζεται ειδικά, μάλλον, δε, δεν αναφέρεται καν ρητά στο κείμενο της, αλλά εμπίπτει στην ευρύτερη έννοια της επεξεργασίας⁸⁸. Τα

⁸³ Βλ. άρθρα 18-21 της οδηγίας

⁸⁴ Βλ. *Dammann*, σε: *Simitis/Dammann*, EG-Datenschutzrichtlinie Kommentar, άρθρο 18, αριθ. 1, σελ. 239. *Hustin.x*, ό.π., σελ. 227 και επ.' *Μήτρον*, ό.π., σελ. 24.

⁸⁵ Βλ. *Μίτρον*, ό.π., σελ. 25.

⁸⁶ Βλ. *Danlmann*, ό.π., άρθρο 18, αριθ. περιθ. 3

⁸⁷ Βλ. *Β. Τουντόπουλου*, Η διασύνδεση αρχείων στο ν. 2472/97, ΝοΒ 1999, σελ. 1242 επ.

⁸⁸ Σχετικοί είναι οι όροι *εναρμόνιση* και *συνδυασμός*, οι οποίοι περιλαμβάνονται στην έννοια της επεξεργασίας (άρθρο 2 περ. β' οδηγίας). Στην εισηγητική έκθεση της τροποποιημένης πρότασης οδηγίας αναφέρεται ότι ο όρος «*εναρμόνιση*» προτάχθηκε του όρου «*συνδυασμός*», έτσι ώστε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας τόσο η αυτοματοποιημένη επεξεργασία όσο και τα αρχεία που τηρούνται δια χειρός.

κύρια σημεία της ρύθμισης του ν. 2472/97 είναι, κατά πρώτον, ότι καθίσταται απαραίτητη η γνωστοποίηση της διασύνδεσης στην Αρχή και, κατά δεύτερον, ότι στην περίπτωση που τα αρχεία, τα οποία πρόκειται να διασυνδεθούν, περιέχουν ευαίσθητα δεδομένα, ή εάν η διασύνδεση έχει ως συνέπεια την αποκάλυψη ευαίσθητων δεδομένων ή πρόκειται να γίνει χρήση ενιαίου κωδικού αριθμού, επιτρέπεται μόνον ύστερα από άδεια της Αρχής.

Όσον αφορά τη διασυνοριακή ροή δεδομένων⁸⁹, ο ν. 2472/97 υλοποιεί την επιταγή της οδηγίας, η οποία στο άρθρο 1 § 2 ορίζει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, στο άρθρο 9 § 1 ν. 2472/97 ορίζεται ότι η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη.

Η δεύτερη περίπτωση, η οποία ρυθμίζεται στο άρθρο 9 § 1, είναι πιο ενδιαφέρουσα και αφορά συγκεκριμένα, τη διαβίβαση προς χώρα που δεν ανήκει στην Ε.Ε. Τότε, όπως και στην περίπτωση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, η διαβίβαση είναι δυνατή μόνο ύστερα από άδεια της Αρχής (άρθρο 9 § 1 εδαφ. β'). Η τελευταία χορηγεί την άδεια μόνο εάν κρίνει ότι η εν λόγω χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, τα κριτήρια, δε, τα οποία λαμβάνει υπόψη της η Αρχή για να κρίνει αν πληρούται η προϋπόθεση αυτή, είναι η φύση των δεδομένων, οι σκοποί της επεξεργασίας, οι σχετικοί γενικοί και ειδικοί κανόνες δικαίου, ενδεχομένως οι υφιστάμενοι κώδικες δεοντολογίας, τα μέτρα ασφαλείας για την προστασία δεδομένων, καθώς και το επίπεδο προστασίας των χωρών προέλευσης, διέλευσης και τελικού προορισμού των δεδομένων (άρθρο 9 § 1 εδαφ. γ' και δ'). Αξίζει να αναφερθεί ότι η Επιτροπή, βάσει της αρμοδιότητας που της χορηγείται από το άρθρο 25 σε συνδυασμό με το άρθρο 31 της οδηγίας 95/46/ΕΚ, έχει κρίνει ως ικανοποιητικό το επίπεδο προστασίας κρατών, όπως είναι η Ουγγαρία, η Ελβετία, ο Καναδάς κ.ο.κ.⁹⁰

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η διαβίβαση δεδομένων προς χώρα, η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, κατά τη διάταξη του άρθρου 9 § 2: α) όταν το υποκείμενο των δεδομένων έδωσε τη συγκατάθεση του, β) όταν η διασφάλιση είναι απαραίτητη: i) για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εφόσον αυτό τελείσε αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεση του ή ii) για τη συνολική αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης ή iii) για την εκτέλεση δημοσίων συμφέροντος, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, δ) η διαβίβαση είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον του δικαστηρίου ή ε) ή μετάδοση πραγματοποιείται από δημόσιο μητρώο, προσιτόστο κοινό ή σε κάθε πρόσωπο που αποδεικνύει έννομο συμφέρον.

Η παραπάνω ρύθμιση καθιερώνει προληπτικό έλεγχο της διαβίβασης προσωπικών δεδομένων και αποτελεί έτσι εξαίρεση από τον κανόνα της απαγόρευσης με την επιφύλαξη αδειας που διέπει το σύστημα προστασίας του ν. 2472/97 και της οδηγίας 95/46/Εκ. Αντίστοιχα, στην κοινοτική οδηγία δεν προβλέπεται διαδικασία προληπτικού ελέγχου' γεγονός είναι ότι η διαδικασία αυτή επιβαρύνει υπέρμετρα τους εμπλεκόμενους στη διαβίβαση, όπως και την Αρχή, η οποία εκδίδει τισχετικές άδειες. Για την εξυπηρέτηση της διαφάνειας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων θα έπρεπε, κατά την άποψη μας, να αρκεί η γνωστοποίηση της διαβίβασης προς την τελευταία⁹¹.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στο ν. 2472/97 δεν προβλέπεται η εξαίρεση που αφορά την περίπτωση, κατά την οποία η διαβίβαση σε χώρα δίχως ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας καθίσταται νόμιμη, εφόσον ο υπεύθυνος της επεξεργασίας παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία δεδομένων, οι οποίες μπορούν να απορρέουν από κατάλληλες συμβατικές ρητρες, κατά τη διάταξη του άρθρου 26 § 2 της οδηγίας 95/46/Εκ⁹². Βάσει αυτής της ρύθμισης, η Επιτροπή κατέληξε σε συμφωνία με τις ΗΠΑ, οι οποίες αποτελούν και τον βασικότερο εμπορικό εταίρο της Ε.Ε., με την οποία καθορίζονται οι αρχές «ασφαλούς λιμένας» (safe harbor Principles)⁹³, ήτοι μια σειρά κανόνες που δεσμεύονται να τηρούν οι εισαγωγείς δεδομένων και οι οποίοι (κανόνες) θεωρείται ότι συνιστούν επαρκείς εγγυήσεις, υπό την ως άνω έννοια.

VII. Απόρρητο και ασφάλεια της επεξεργασίας

Ανάμεσα στις προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνονται και οι υποχρεώσεις τήρησης του απόρρητου της επεξεργασίας και λήψης μέτρων ασφαλείας των πληροφοριών. Σύμφωνα με

⁸⁹ Για ορισμένα παραδείγματα της διασυνοριακής ροής δεδομένων βλ. Γ. Γιαννόπουλο, Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυνοριακή ροή πληροφοριών, ΔτΑΙ 1/200 I, σελ. 734 επ., ιδίως υποσημ. 2.

⁹⁰ Βλ. http://europa.eu.int/commlintema1_market/en!mediaJ dataprot/.

⁹¹ Βλ. έτσι και Γιαννόπουλο, ΔτΑ 11/2001, ό.π., σελ. 747

⁹² Απόφαση της Επιτροπής της 15ης Ιουνίου 2001 [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2001)1539], 2001/497/ΕΚ.

⁹³ Βλ. αντί ό.λων R. Ellger, Vertragslosungen als Ersatz für ein angemessenes Schutzniveau bei Datenübermittlungen in Drittstaaten nach dem neuen Europäischen Datenschutzrecht, RabelsZ 1996, σελ. 738 επ.

τη διάταξη του άρθρου 10 § 1, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι απόρρητη και διεξάγεται αποκλειστικά και μόνο από πρόσωπα που τελούν υπό τον έλεγχο του υπεύθυνου της επεξεργασίας, ενώ κατά την § 2, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να επιλέγει πρόσωπα με αντίστοιχα επαγγελματικά προσόντα που να παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις από πλευράς τεχνικής γνώσεως και προσωπικής ακεραιότητας για την τήρηση του απορρήτου.

Περαιτέρω, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας (άρθρο 10 § 3).

Η υποχρέωση για λήψη μέτρων ασφάλειας της επεξεργασίας συνδέεται στενά και με την αρχή της αποφυγής (*Datenvermeidung*) και τη ναρχή της οικονομίας της επεξεργασίας δεδομένων (*Datensparsamkeit*). Οι αρχές αυτές αναφέρονται στη δομή των συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων, τα οποία πρέπει να είναι έτσι κατασκευασμένα, ώστε να λαμβάνει χώρα κατά το δυνατόν ελάχιστη ή καθόλου επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και στο βαθμό που είναι δυνατό, να γίνεται χρήση τεχνικών με τις οποίες καθίστανται ανώνυμα τα προσωπικά δεδομένα ή να χρησιμοποιούνται ψευδώνυμα (λ.χ. με τη χρήση τεχνικών φιλικών με την προστασία της ιδιωτικής ζωής, Privacy-Enhancing Technologies)⁹⁴.

Ανάλογη πρόβλεψη στο πλαίσιο της ελληνικής νομοθεσίας υπάρχει στο ν. 2774/99, ο οποίος αφορά την προστασία προσωπικών δεδομένων στις τηλεπικοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 § 5 του ν. 2774/99, ορίζεται ότι ο σχεδιασμός και η επιλογή των τεχνικών μέσων, καθώς και ο εξοπλισμός για την παροχή διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών πρέπει να γίνεται με κριτήριο και σκοπό την επεξεργασία όσο το δυνατόν λιγότερων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενώ στο άρθρο 4 § 6 του ίδιου νόμου προβλέπεται η δυνατότητα χρήσης και πληρωμής των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ανωνύμως ή με ψευδώνυμο, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό.

VIII. Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων

Οι διατάξεις που κατοχυρώνουν τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων είναι από τις διατάξεις που συγκροτούν τον «σκληρό πυρήνα» του δικαίου της προστασίας προσωπικών δεδομένων⁹⁵. Τα δικαιώματα αυτά είναι εκδηλώσεις του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, διότι προϋπόθεση της ελευθερίας του ατόμου να προσδιορίζει το ίδιο ποιες πληροφορίες που το αφορούν θα γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας, είναι να έχει στοιχειώδη γνώση σχετικά με την επεξεργασία και να έχει πρόσβαση σε αυτήν.

Ο ν. 2472/97 ρυθμίζει λεπτομερώς τα δικαιώματα του υποκειμένου στο κεφ. Γ, στα άρθρα 11 έως 14. Τα δικαιώματα αυτά θεσπίζονται προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, αλλά και με στόχο την εξασφάλιση του πληρέστερου ελέγχου, της διαφάνειας και της νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων' υπό την έννοια αυτή συνιστούν πέρα από υποκειμενικά δικαιώματα και θεσμικές εγγυήσεις⁹⁶.

Συγκεκριμένα, τα δικαιώματα που προβλέπει ο ν. 2472/97 είναι τα δικαιώματα ενημέρωσης, πρόσβασης, αντίρρησης και προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Τα δύο πρώτα έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό ότι αφορούν την πληροφόρηση του υποκειμένου των δεδομένων. Το δικαίωμα που προτάσσεται πρώτο είναι αυτό της ενημέρωσης, καθ' όσον αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των λοιπών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος⁹⁷. Το δικαίωμα ενημέρωσης έχει ως αποδέκτη τον υπεύθυνο της επεξεργασίας, ο οποίος οφείλει, κατά το στάδιο της συλλογής των δεδομένων, να ενημερώνει κατά τρόπο πρόσφορο και σαφή το υποκείμενο για τα βασικά στοιχεία της επεξεργασίας (άρθρο 11 § 1). Την ιδιαιτερότητα έχει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας και όταν τα δεδομένα ανακοινώνονται σε τρίτους (άρθρο 11 § 3).

Το δικαίωμα πρόσβασης είναι το δικαίωμα του υποκειμένου να γνωρίζει εάν δεδομένα που το αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας (άρθρο 12 § 1). Ειδικότερα, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να

⁹⁴ Βλ. έτσι το άρθρο 3α του νέου γερμανικού νόμου (2001), το οποίο ορίζει ότι: «Gestaltung und Auswahl von Datenverarbeitungssystemen haben sich an dem Ziel auszurichten, keine oder so wenig personenbezogene Daten wie möglich zu erheben, zu verarbeiten oder zu nutzen. Insbesondere ist von den Möglichkeiten der Anonymisierung und Pseudonymisierung Gebrauch zu machen, soweit dies möglich ist und der Aufwand in einem angemessenen Verhältnis zu dem angestrebten Schutzzweck steht.» Βλ. επίσης το άρθρο 13 του ολλανδικού νόμου για την προστασία δεδομένων, το οποίο ορίζει μεταξύ των άλλων ότι: «...The measures should also avoid unnecessary collection and the further processing of personal data». Για τις τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας βλ. *J. Borkillg*, Privacy-Enhancing Technologies (PET), DuD 2001, σελ. 607 επ.' *τον ίδιο*, Einsatz datenschutzfreundlicher Technologien in der Praxis, DuD 1998, σελ. 636 επ.' *τον ίδιο*, Laws, PETs and Other technologies for Privacy Protection, JILT 2001 (I), <http://elj.warwick.ac.uk/jilt/01-1/borking.html>

⁹⁵ Βλ. *Μήτρου*, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 29, η οποία χαρακτηρίζει τις σχετικές ρυθμίσεις ως τον δεύτερο πυλώνα του ρυθμιστικού πλαισίου του ν. 2472/97.

⁹⁶ Βλ. *Αυγουστιανήκη*, ό.π., σελ. 703. *Μήτρου*, σελ. 29 επ.

⁹⁷ *Β. Τουντόπουλος*, Το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων, ΔΕΕ 1999, σελ. 576.

πληροφορείται με αίτηση του σχετικά με: α) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευση τους, β) τους σκοπούς της επεξεργασίας, γ) την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρηση του και δ) τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας (άρθρο 12 § 2).

Τα παραπάνω δικαιώματα μπορούν να περιορισθούν, εφόσον η επεξεργασία γίνεται για λόγους εθνικής ασφαλείας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων (άρθρα 11 § 4, 12 § 5 ν. 2472/97 και 19 Συντ.). Οι εξαιρέσεις αυτές είναι περιορισμένες σε σχέση με τις προβλεπόμενες στη διάταξη του άρθρου 13 της οδηγίας, καθ' όσον ο έλληνας νομοθέτης δεν έκανε ευρεία χρήση της δυνατότητας εισαγωγής εξαιρέσεων που του παρέχεται από τη διάταξη αυτή⁹⁸.

Ο ν. 2472/97 προβλέπει, ακόμα, το δικαίωμα αντίρρησης, με το οποίο το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν (άρθρο

13). Συγκεκριμένα, μπορεί να ζητήσει, απευθυνόμενο εγγράφως προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τη διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή των δεδομένων. Προϋπόθεση, βεβαίως για να γίνει δεκτό το αίτημα του ενδιαφερόμενου προσώπου, είναι να είναι βάσιμοι οι λόγοι, οι οποίοι θεμελιώνουν το συγκεκριμένο αίτημα. Στην περίπτωση μη εμπρόθεσμης απάντησης ή μη ικανοποίησης του δικαιώματος του υποκειμένου, παρεμβαίνει η Αρχή, η οποία εάν πιθανολογεί ότι οι αντιρρήσεις του είναι εύλογες, μπορεί να επιβάλλει προσωρινή αναστολή της επεξεργασίας μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί των αντιρρήσεων (άρθρο 13 § 2). Αξίζει να αναφερθεί και η άποψη, κατά την οποία το δικαίωμα αντίρρησης έχει κεντρική θέση μεταξύ των δικαιωμάτων του υποκειμένου και μπορεί να χαρακτηριστεί ως η νομική πανοπλία έναντι των συνεπειών από την επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών⁹⁹, η οποία, όμως, δεν μπορεί να γίνει δεκτή, διότι παρά τη βαρύνουσα σημασία του δικαιώματος αντίρρησης, δεν έχει μεγαλύτερη σπουδαιότητα απ' ό,τι το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου' το δικαίωμα αυτό αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος αντίρρησης, όπως και των λοιπών δικαιωμάτων.

Το σχετικό κεφάλαιο του νόμου ολοκληρώνεται με το δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας, το οποίο θεωρείται ως εξειδίκευση του δικαιώματος αντίρρησης¹⁰⁰. Με βάση αυτό, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να ζητήσει από το αρμόδιο κάθε φορά δικαστήριο την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξης ή απόφασης που το θίγει, η οποία έχει ληφθεί αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητας του και ιδίως της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του (άρθρο 14 § 1). Το δικαίωμα αυτό μπορεί να ικανοποιηθεί όταν δεν συντρέχουν οι λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις της προσωρινής δικαστικής προστασίας, όπως προβλέπονται κάθε φορά (άρθρο 14 § 2), όπως λ.χ., να μην συντρέχει λόγος κατεπείγοντος για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κ.ο.κ.

Πάντως, ο τίτλος του άρθρου είναι παραπλανητικός, καθ' όσον το δικαίωμα αυτό δεν περιορίζεται στην προσωρινή προστασία, αφού με την αναστολή ή τη μη εφαρμογή της πράξης, στην οποία αναφέρεται η διάταξη, ικανοποιείται το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου προσώπου¹⁰¹. Ακόμα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η διάταξη αυτή δεν αποδίδει πλήρως το κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 15 της οδηγίας, η οποία ρυθμίζει το δικαίωμα αυτό ως ένα γενικό δικαίωμα μη συμμόρφωσης με απόφαση που παράγει νομικά αποτελέσματα έναντι αυτού ή το θίγει σημαντικά και εφόσον, βεβαίως, βασίζεται σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία που αξιολογεί ορισμένες πτυχές της προσωπικότητας του.

ΙΧ. Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Ο έλεγχος εφαρμογής του ν. 2472/97 ανατίθεται σε έναν κεντρικό φορέα, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Αρχή), η οποία αποτελεί ανεξάρτητη διοικητική αρχή, κατά το πρότυπο της αντίστοιχης γαλλικής αρχής, της CNIL¹⁰². Η Αρχή είναι το θεμέλιο του ελληνικού συστήματος προστασίας προσωπικών δεδομένων, στη βάση του οποίου δομείται το σύστημα ελέγχου και ο μηχανισμός της εφαρμογής, της τήρησης και της εξέλιξης των ρυθμίσεων του νόμου (άρθρο 15 § 1)¹⁰³.

⁹⁸ Βλ. *Ανγουστιανάκη*, ό.π., σελ. 704 και επ., υποσημ. 80' *Μήτρου*, ό.π., σελ. 30.

⁹⁹ Βλ. *Τουντόπουλο*, Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων, ΤοΣ 1999, σελ. 21 επ.

¹⁰⁰ *Ανγουστιανάκης*, ό.π., σελ. 705. Βλ. αντίθετα *Μήτρου*, ό.π., σελ. 31, η οποία θεωρεί ότι πρόκειται για ένα αυτοτελές δικαίωμα

¹⁰¹ Βλ. έτσι και *Μήτρου*, ό.π., σελ. 31.

¹⁰² Commission Nationale de l'Informatique et des libertés. Για το θεσμό της CNIL βλ. *Σ. Κτιστάκη*, Η αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Η δομή και η λειτουργία της στη Γαλλία και στην Ελλάδα, ΔτΑ 3/1999, σελ. 558 επ. Για τα δύο βασικά μοντέλα θεσμικού ελέγχου της επεξεργασίας πληροφοριών βλ. *Α. Μήτρου*, Ο θεσμικός έλεγχος της προστασίας προσωπικών πληροφοριών. Εξέλιξη και προβλήματα, σε: ΕΠΥ, Ασφάλεια πληροφοριών, σελ. 341 επ.

¹⁰³ *Μήτρου*, ό.π., σελ. 34.

Η Αρχή απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας και δεν υπόκειται σε έλεγχο από κυβερνητικά όργανα ή άλλες διοικητικές αρχές (άρθρο 2 §

1 ν. 3051/2002), ενώ τα μέλη της απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας (άρθρο 101Α Συντ., άρθρο 15 § 2 ν. 2472/97). Η Ανεξαρτησία της Αρχής θεμελιώνεται, πέρα από την θέσπιση της ως ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, στη συμμετοχή του Κοινοβουλίου κατά τη διαδικασία της επιλογής των μελών της (άρθρα 16 ν. 2472/97 και 101Α § 2 εδαφ. γ' Συντ.)¹⁰⁴. Επίσης, όπως και οι άλλες ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο, σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής (άρθρο 2 § 1 εδαφ. β' ν. 3051/2002).

Οι αρμοδιότητες της Αρχής είναι ευρείες. Η Αρχή είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή διοικητικών ελέγχων σε κάθε αρχείο αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν παραγγελίας, προς τούτο δε έχει δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα και συλλογής κάθε πληροφορίας (άρθρο 19 § 1 περ. η' ν. 2472/97), όπως και δικαίωμα επιβολής κυρώσεων (άρθρο 21). Επίσης, έχει αρμοδιότητα έκδοσης κανονιστικών πράξεων και γνωμοδοτήσεων, όπως και έκδοσης οδηγιών και συστάσεων (άρθρο 19 § 1). Ακόμα, ανακοινώνει στη Βουλή παραβάσεις των ρυθμίσεων της προστασίας προσωπικών δεδομένων, συντάσσει και υποβάλλει ετήσια έκθεση στον Πρωθυπουργό και τον Πρόεδρο της Βουλής, εκδίδει άδειες, όπου αυτό προβλέπεται, τηρεί μητρώο αρχείων και επεξεργασιών κ.ο.κ.¹⁰⁵.

Χ. Κυρώσεις

Οι ρυθμίσεις του ν. 2472/97 ολοκληρώνονται με την πρόβλεψη διοικητικών και ποινικών κυρώσεων, οι οποίες επιβάλλονται στους υπεύθυνους επεξεργασίας ή στους τυχόν εκπροσώπους τους, σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων τους, καθώς και σχετικά με την αστική ευθύνη του υπαίτιου για κάθε ζημία, περιουσιακής ή μη περιουσιακής φύσεως¹⁰⁶.

Ειδικότερα, τα παραπάνω πρόσωπα απειλούνται με διοικητικές κυρώσεις, οι οποίες εκτείνονται από προειδοποίηση, με αποκλειστική προθεσμία για άρση της παράβασης, πρόστιμο από 300.000 έως 50.000.000 δρχ. έως και ανάκληση αδείας και καταστροφή αρχείου ή διακοπή επεξεργασίας (άρθρο 21). Ποινικές κυρώσεις προβλέπονται κυρίως για την περίπτωση της μη ενημέρωσης της Αρχής και για τη μη συμμόρφωση με αποφάσεις της Αρχής και αυτές κυμαίνονται από φυλάκιση έως τριών ετών και χρηματική ποινή ή φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους (άρθρο 22). Ως επιβαρυντικές διαμορφώνονται οι περιπτώσεις: α) όταν ο υπαίτιος είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος και β) όταν προκλήθηκε κίνδυνος για το δημοκρατικό πολίτευμα, οπότε επιβάλλεται κάθειρξη.

Ακόμα, προβλέπεται ότι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο κατά παράβαση του νόμου προκαλεί περιουσιακή βλάβη, υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση, ενώ αν προκάλεσε ηθική βλάβη, η οποία είναι και η πιο πιθανό να έχει συμβεί, υποχρεούται σε χρηματική ικανοποίηση (άρθρο 23 § 1). Ο υπαίτιος ευθύνεται και όταν όφειλε να γνωρίζει την πιθανότητα να επέλθει βλάβη σε άλλον, ενώ *a contrario* συνάγεται ότι απαλλάσσεται αν δεν γνώριζε ούτε όφειλε να γνωρίζει την πιθανότητα αυτή¹⁰⁷.

Ως προς το ύψος της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, ως ελάχιστο όριο ορίζεται το ποσό των 2.000.000 δρχ., εκτός εάν ζητήθηκε από τον ενάγοντα μικρότερο ποσό ή η παράβαση οφείλεται σε αμέλεια. Τέλος, η αστική ευθύνη του δημοσίου, των ν.Π.δ.δ. και τωνοργάνων τους δεν ρυθμίζεται στον ν. 2472/97 και, συνεπώς, διέπεται από τις γενικές διατάξεις (ΕισΝΑΚ 105 επ.)¹⁰⁸.

¹⁰⁴ ΕισΕκθ ν. 24672/97, άρθρο 15, 16. *Αυγουστιανάκης*, ό.π., σελ. 707' *Μήτρον*, ό.π., σελ. 34. Για τις εν γένει ανεξάρτητες διοικητικές αρχές βλ. *Μ Αντωνόπουλου*, *Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές*, 1995, *passim*.

¹⁰⁵ Για τις αρμοδιότητες της Αρχής βλ. *Κτιστάκη*, ό.π., σελ. 569 επ. *Μήτρον*, ό.π., 36 επ.

¹⁰⁶ Βλ. ειδικότερα, *Κατραμάδου*, ό.π., σελ. 606 και επ.' *Αυγουστιανάκη*, ό.π., σελ. 707 επ.

¹⁰⁷ Βλ. *Αυγουστιανάκη*, ό.π., σελ. 709

¹⁰⁸ ΕισΕκθ Υ. 2472/97, άρθρο 23.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

Παρ7. Οι αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

I. Γενικά

Ζητήματα σε σχέση με την προστασία των ευαίσθητων δεδομένων απασχόλησαν σε αρκετές περιπτώσεις την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (εφεξής: Αρχή), ορισμένα από τα οποία έλαβαν ευρεία δημοσιότητα και τούτο λόγω της καίριας σημασίας τους για την προστασία του ιδιωτικού βίου¹⁰⁹, της διαπλοκής τους με γενι-

¹⁰⁹ Βλ. Απόφαση της Αρχής υπ αριθ. 100/2000 [απόφαση για το περιεχόμενο εκπομπών του Alpha TV, «Κίτρινος Τύπος» και «Ζούγκλα»], σε: Καΐση/Παρασκευόπουλου, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων, σελ. 291 επ.

κότερους προβληματισμούς, όπως λ.χ. αναφορικά με τη θρησκευτικήελευθερία¹¹⁰, αλλά και, εν γένει, της σύνδεσης τους με επίκαιρα ζητήματα, όπως είναι ο προβληματισμός αναφορικά με τα όρια της πληροφόρησης.

Από τις υποθέσεις που απασχόλησαν σχετικά την Αρχή, έντονες αντιδράσεις πυροδότησε κυρίως η απόφαση για το θέμα των ταυτοτήτωνκαι τούτο λόγω της σύνδεσης του ζητήματος της αναγραφής του θρησκευόμετου στα δελτία αστυνομικής ταυτότητας με το ευρύτερο ζήτηματης θρησκευτικής ελευθερίας στην Ελλάδα¹¹¹ και της σχέσης της Εκκλησίας με το κράτος¹¹². Οι προβληματισμοί που αναπτύχθηκαν έθεσαν σε αμφισβήτηση τόσο την αρμοδιότητα της Αρχής όσο και την ιδιαίτη ρύθμιση του άρθρου 7 του ν. 2472/97, καθώς και το εν γένει ρυθμιστικό πλαίσιο του δικαίου προστασίας δεδομένων¹¹³.

Θα πρέπει, βεβαίως, να σημειωθεί ότι η ενεργοποίηση του οπλοστασίου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων από την Αρχή, η οποία από το 1999 και μετέπειτα παρουσιάζει πλήρη δραστηριοποίηση, είναι εύλογο να προκαλεί αντιδράσεις και αμφισβητήσεις, καθ' όσον οι συγκρούσεις αναφορικά με τη χρήση των πληροφοριών είναι αναμενόμενες στη σύγχρονη, μεταβιομηχανική κοινωνία των πληροφοριών. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι αιτία των συγκρούσεων για τη ρύθμιση της ροής των προσωπικών δεδομένων και για την οργάνωση των πληροφοριακών σχέσεων μεταξύ των πολιτών¹¹⁴, δεν είναι μόνο οι διαφορετικές ιδεολογικές ή πολιτικές αντιλήψεις, αλλά και συχνά, τα αντιτιθέμενα οικονομικά ή επαγγελματικά συμφέροντα.

II. Οι πρώτες αποφάσεις

Μια από τις πρώτες αποφάσεις της Αρχής είναι η υπ' αριθ. 109/31.3.99 [ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.], η οποία αφορά την επεξεργασία δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο της φερεγγυότητας πελατών τραπεζικώνκαι πιστωτικών ιδρυμάτων¹¹⁵. Η Αρχή στην περίπτωση αυτή, οριοθέτησε τον σκοπό της επεξεργασίας, κρίνοντας ότι αυτός συνίσταται στηνελαχιστοποίηση των κινδύνων από τη σύναψη πιστωτικών συμβάσεωνμε αφερέγγυους πελάτες και σε απώτερο βαθμό, στην προστασία τηςεμπορικής πίστης και την εξυγίανση των οικονομικών συναλλαγών. Κατ' ακολουθίαν, η Αρχή συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του σκοπού αυτού, ενώ η προστασία της εμπορικής πίστης υπερέχει προφανώς σε σύγκριση με τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων, με συνέπεια να καθίσταται επιτρεπτή η επεξεργασία και χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου (άρθρο 5 § 2 εδ. ε' ν. 2472/97), υπό την προϋπόθεση, όμως, της ενημέρωσης του (άρθρα 11 § 1 και 24 § 3)¹¹⁶.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση της Αρχής ότι η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, τα οποία δεν είναι απαραίτητα (ενπροκειμένω, τα δεδομένα που αφορούν πωλήσεις και αγορές ακινήτων) ενόψει του σκοπού της επεξεργασίας, είναι αντίθετη με την αρχή της προσφορότητας της επεξεργασίας, ασχέτως αν προέρχονται από γενικά προσιτές πηγές. Η Αρχή επισημαίνει σχετικά ότι ακόμα και ευαίσθητα δεδομένα, όπως είναι Π.χ. το θρήσκευμα που σημειώνεται στα ληξιαρχικά βιβλία, τα οποία είναι δημόσια βιβλία, είναι προσιτά. Με την εισαγωγή, όμως, της ειδικής νομοθεσίας (ν. 2472/97), τα προσωπικά δεδομένα αυτά υπόκεινται στους περιορισμούς που διέπουν την επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Καθίσταται, έτσι, σαφές ότι η ρύθμιση για τα ευαίσθητα δεδομένα προσλαμβάνει ριζοσπαστικό χαρακτήρα, καθώς

¹¹⁰ Βλ. Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 510/1712000 (Δελτίο Αστυνομικής Ταυτότητας), σε: *Καίση/Παρασκευόπουλου*, ό.π., σελ. 307 επ.

¹¹¹ Βλ. *Α. Μαρίνου*, Η θρησκευτική ελευθερία, 1972, ιδίως σ. 97. *Κ. Χρυσόγονου*, Θρησκευτική εκπαίδευση και επικρατούσα θρησκεία, ΤοΣ 1999, σελ. 1005 επ.' *Σ. Τρωϊάνου*, Ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης και επικρατούσα θρησκεία, σε: ΕΝΟΒΕ, Θρησκευτική ελευθερία και επικρατούσα θρησκεία, 2000, σελ. 9 επ.' *Α.Ι. Σβώλου/Γκ. Βλάχου*, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τομ. α', 1954, σ. 30.

¹¹² Βλ. *Ι. Κονιδάρη*, Οι σχέσεις Εκκλησίας-Κράτουςστην Ελλάδα από το 1974 έως σήμερα, σε: *Κ. Μπέη* (επιμ.), Η θρησκευτική ελευθερία, 1997, σελ. 115 επ.' *Α. Μανιτάκη*, Οι σχέσεις της εκκλησίας με το κράτος- έθνος, 2000.

¹¹³ Βλ. μεταξύ των άλλων τις αντιρρήσεις που εκφράζει ο *ρ. Κρίππας*, Γνωμοδότηση επί της νομιμότητας της απόφασης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων ΠροσωπικούΧαρακτήρος, ΤοΣ 2000, σελ. 896 επ., ο οποίος θεωρεί ως μη υποχρεωτική την σχετικήαπόφαση της Αρχής, ότι η τελευταία υπερέβη την αρμοδιότητα της κλπ.' επίσης *Α. Μαρίνου*, Το θρήσκευμα και οι ταυτότητες, ΤοΣ 2000, κατά τον οποίο η καταχώρηση του θρησκευόμετου στο δελτίο αστυνομικής ταυτότητας δεν αποτελεί καταχώριση σε αρχείο δεδομένων και άρα δεν αποτελεί επεξεργασία' *Β Παυλόπουλο*, Σχόλια στην απόφαση της15/512000 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου 112000, σελ. 164 επ., ο οποίος θεωρώντας ότι η προαιρετική αναγραφή τουθρησκευόμετου στις ταυτότητες είναι σύμφωνη με την ελευθερία της θρησκευτικής ελευθερίας και δεν αντίκειται στο γράμμα του ν. 1988/91, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «ο ν. 2472/97 προχώρησε ενδεχομένως περισσότερο από το αναγκαίο στον περιορισμό της χρήσης κάποιων δεδομένων». Βλ. ακόμα *Β. Βενιζέλου*, Σχόλιο στην 510/17/15.5.2000 πράξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για ταυτότητες, ΤοΣ 2000, σελ. 935 επ., ο οποίος υποστηρίζει ότι η σχετική πράξη της Αρχής έπρεπε να απευθύνεται στο νομοθέτη και όχι στη Διοίκηση.

¹¹⁴ Για τη ρύθμιση της ροής πληροφοριών σε ένα άλλο πεδίο από αυτό της προστασίας προσωπικών δεδομένων, το πεδίο του αστικού δικαίου, βλ. *Αχ. Κουτσαυράδη*, Η ροήπληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις. Το παράδειγμα της ex lege αξίωσης παροχήςτους, 1998.

¹¹⁵ Βλ. την απόφαση σε: *Καίση/Παρασκευόπουλου*, ό.π., σελ. 273 επ.

¹¹⁶ . Βλ. σχετικά *Σ. Ψυχομάνη*, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002, σελ. 35 επ

μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 2472/97 αλλάζει ριζικά το νομικό πλαίσιο που αφορά τη διαχείριση πληροφοριών σε δημόσια αρχεία, τα οποία ήταν μέχρι πρότινος προσιτά στους πολίτες. Γενικότερα, με τον παραπάνω νόμο θεσπίζονται συγκεκριμένοι κανόνες για τη στάθμιση των συμφερόντων όσον αφορά τη ρύθμιση της πρόσβασης στις προσωπικές πληροφορίες.¹¹⁷

Ο χαρακτήρας των προσωπικών δεδομένων αποτελεί κριτήριο για την οριοθέτηση της νομιμότητας της συλλογής δεδομένων για σκοπούς απ' ευθείας διαφήμισης και απ' ευθείας προώθησης πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών, όπως κρίθηκε με την υπ' αριθ. 050/20.1.2000 απόφαση της Αρχής¹¹⁸. Ειδικότερα, στις παραπάνω περιπτώσεις η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων καθίσταται νόμιμη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 § 2 εδ. ε' ν. 2472/97, εφόσον πληρούνται μια σειρά προϋποθέσεις, όπως είναι ιδίως το ότι τα προσωπικά δεδομένα προέρχονται από γενικά προσιτές πηγές, όπως είναι οι κατάλογοι (π.χ. ο τηλεφωνικός κατάλογος του ΟΤΕ) ή ότι το ίδιο το υποκείμενο δημοσιοποίησε τα προσωπικά του δεδομένα για συναφείς σκοπούς κλπ.

Σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση της Αρχής, στις προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων συμπεριλαμβάνεται η τήρηση της αρχής της προσφορότητας ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία δεδομένα για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού, ως τέτοια, δε, θεωρούνται μόνο το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση και το επάγγελμα. Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι τα ευαίσθητα δεδομένα, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 2 περ. β' ν. 2472/97, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αναγκαία και η επεξεργασία τους δεν θα είναι σύννομη.

Η σημασία της παραπάνω απόφασης είναι ευρύτερη από τη ρύθμιση των όρων άσκησης της απευθείας διαφήμισης και της άμεσης εμπορίας. Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι οι ποικίλες εκφάνσεις της άσκησης του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, όπως αυτές εκδηλώνονται με τις νέες μορφές διάθεσης προϊόντων και αγαθών, στο πλαίσιο της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, δεν είναι εξ ορισμού ασύμβατες με την προστασία των προσωπικών δεδομένων, αλλά αντιθέτως, θα πρέπει να γίνεται στάθμιση του παραπάνω δικαιώματος με τα δικαιώματα που παρέχει το δίκαιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Η άσκηση δραστηριοτήτων, όπως είναι εν προκειμένω η απευθείας διαφήμιση, η οποία συνιστά μια μορφή επέμβασης στην ιδιωτική ζωή του προσώπου, μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί επιτρεπτή, σύμφωνα με την προαναφερθείσα εξαίρεση (5 § 2 εδ. ε' ν. 2472/97) και τούτο, διότι είναι δυνατόν να μην θίγονται ουσιωδώς τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, όταν η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οριοθετείται και ιδίως, όταν η φύση των δεδομένων είναι μη ευαίσθητη. Κεντρικό ρόλο στη συγκεκριμένη στάθμιση συμφερόντων διαδραματίζει η φύση των προσωπικών δεδομένων, διαπίστωση που γίνεται και σε άλλες περιπτώσεις.

Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρου 9 § 10 ν. 2251/94 που ρυθμίζει την άμεση διαφήμιση, στην οποία εμπίπτει ιδίως η απρόσκλητη διαφήμιση μέσω τηλεφώνου (cold calling) και η αποστολή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail). Η διάταξη αυτή ορίζει ότι η μετάδοση διαφημιστικού μηνύματος με μέσα άμεσης επικοινωνίας επιτρέπεται, μόνον εφόσον συναινεί ο καταναλωτής. Περαιτέρω, ορίζεται ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά στοιχεία του καταναλωτή που χρησιμοποιεί ο προμηθευτής πρέπει να περιήλθαν στη γνώση του από προηγούμενες συναλλακτικές σχέσεις του με τον καταναλωτή ή από γενικά προσιτές πηγές (άρθρο 9 § 11), ενώ ορίζεται ακόμα ότι η άμεση διαφήμιση θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να μην προσβάλλει την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή (άρθρο 9 § 13)¹¹⁹. Όπως γίνεται σαφές, η προβληματική σχετικά με την άμεση διαφήμιση συμπληρώνει την προβληματική της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, διότι η άμεση διαφήμιση προϋποθέτει τη διαφημιστική και, συνεπώς, την εμπορική αξιοποίηση των προσωπικών δεδομένων¹²⁰.

III. Οριοθέτηση της επεξεργασίας δεδομένων με κριτήριο τον χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων

Με την υπ' αριθ. 1446/10.11.2000 απόφαση της Αρχής κρίθηκε ότι η αναγραφή του θρησκευματος επί του πιστοποιητικού γεννήσεως που εκδίδουν οι Δήμοι θα πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα

¹¹⁷ Αντιστοίχως, για τα ζητήματα που αφορούν τη σχέση του δικαίου προστασίας δεδομένων και του ποινικού δικαίου βλ. *Ε. Φυτράκη*, Παρατηρήσεις στο ΣυμβΕφΑθ 984/2001, ΠοινΔικ 2002, σελ. 1025 επ.

¹¹⁸ Βλ. την απόφαση σε: *Καίση/Παρασκευόπουλου*, ό.π., σελ. 283 επ.

¹¹⁹ Βλ. σχετικά τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων από την άμεση διαφήμιση. R (85) 20/25.10.1985. Για τις ρυθμίσεις αυτές του ν. 2251/94 βλ. *Ε. Αλεξανδρίδου*, Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή - ελληνικό και κοινοτικό, 1996, σελ. 71 επ.

¹²⁰ Βλ. *Μήτρον*, Η προστασία του απορρήτου και προστασία των προσωπικών δεδομένων, ό.π., σελ. 151 επ.' *Ε. Περάκης*, Σύγχρονα προβλήματα της διαφήμισης, σε: Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, Η διαφήμιση και οι κώδικες δεοντολογίας, 1999, σελ. 42 επ., 45.

σύμφωνα με το νόμο αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεωςδικαιώματος, όπως λ.χ. κατά τη χρήση του πιστοποιητικού για την εγγραφή σε ιερατική σχολή, άλλως θα πρέπει να παραλείπεται¹²¹.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση, κατά την έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τους δήμους πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις του ν. 2472/97 και ιδίως η διάταξη του άρθρου 4. Επομένως, στο πιστοποιητικό αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό της επεξεργασίας, ήτοι για την πιστοποίηση των δεδομένων γεννήσεως. Το θρήσκευμα ως μη απαραίτητο για τον σκοπό αυτό - εκτός από την προαναφερθείσα εξαίρεση - θα πρέπει συνεπώς να παραλείπεται, δεδομένου ότι αποτελείευαίσθητο δεδομένο και για την επεξεργασία του απαιτούνται ιδιαίτερες προϋποθέσεις, κάτι που όμως δεν αναφέρεται στην απόφαση της Αρχής.

Επίσης, θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως επισημαίνεται και στην εν λόγω απόφαση, η καταγραφή του θρησκευματος και η καταχώρισή του στα αρχεία των δήμων δεν καθιστά νόμιμη την αναγραφήτου στα πιστοποιητικά γεννήσεως που εκδίδει ο δήμος. Τούτο είναιορθό, διότι με την αναγραφή της συγκεκριμένης πληροφορίας στο πιστοποιητικό γεννήσεως, ακολουθεί η ανακοίνωση της σε τρίτους, οιοποιοί λαμβάνουν γνώση αυτής. Για να πραγματοποιηθεί η καταγραφήτου θρησκευματος θα πρέπει, συνεπώς, να ληφθούν υπόψη οι κανόνεςπου αφορούν τη νομιμότητα της επεξεργασίας, στην οποία (επεξεργασία) υπάγεται και η διαβίβαση και ανακοίνωση δεδομένων. Η επεξεργασία αυτή δεν καθίσταται νόμιμη, για τον λόγο και μόνο ότι τα δεδομένα αυτά προέρχονται από αρχείο, το οποίο τηρείται νόμιμα.

Εξαιρετικά δυσμενείς συνέπειες για την επαγγελματική και λοιπή εξέλιξη των πολιτών, επομένως και για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, έχει το πιστοποιητικό στρατολογικής καταστάσεως και οι πληροφορίες που αναγράφονται σε αυτό. Είναι γνωστό ότιόσοι απαλλάσσονταν από την εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας, λ.χ., «για ψυχολογικούς λόγους» ή για άλλους λόγους υγείας, δενήταν δυνατόν να προσληφθούν σε θέσεις του δημοσίου και ιδιωτικούτομέα και αντιμετώπιζαν διάφορα προβλήματα στις συναλλαγές τουςμε δημόσιες υπηρεσίες. Το πιστοποιητικό στρατολογικής κατάστασηςλειτουργούσε, έτσι, ως μέσο άσκησης κοινωνικού ελέγχου¹²². Με τηναπό 29.11.2000 απόφαση της η Αρχή έκρινε ότι κατά την έκδοση πιστοποιητικών στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' από τα στρατολογικά γραφεία πρέπει να περιλαμβάνονται στα πιστοποιητικά αυτά μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό, τον οποίο επιτελούν και ότι, συνεπώς, η αναγραφή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου που δεν ανταποκρίνεται στον σκοπό της επεξεργασίας, όπως είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση το στοιχείο της κρίσης σωματικής ικανότητας και τουτύπου ικανότητας, με τον οποίο κάποιος ολοκλήρωσε τη θητεία του, είναι περιττή και παράνομη.

Κατά την Αρχή, λοιπόν, σκοπός του πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης τύπου Α αποτελεί η πιστοποίηση του ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή απαλλάχθηκε νόμιμα απόαυτές. Η αναγραφή, επομένως, στο πιστοποιητικό οποιουδήποτε άλλουδεδομένου και ιδίως η αναγραφή προσωπικών στοιχείων που έχουνσχέση ή υποδηλώνουν την ψυχική και σωματική κατάσταση της υγείαςενός προσώπου μετά την ολοκλήρωση της στρατιωτικής του θητείας, αντίκειται στις διατάξεις του ν. 2472/97. Η Αρχή θεωρεί, έτσι, ότι το παραπάνω πιστοποιητικό πρέπει να αναγράφει αποκλειστικά και μόνο: α) ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και β) σε περίπτωση απαλλαγής, ότι απαλλάχθηκε νόμιμα από αυτές, χωρίς να αναγράφεται και ο συγκεκριμένος λόγος απαλλαγής.

Περαιτέρω, σε διάφορες αποφάσεις της, η Αρχή έκρινε την ανωνυμία ως όρο που διασφαλίζει την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Στην από 25-10-2000 απόφασή της, η Αρχή καθόρισε τον τρόπο και τους όρους, με τους οποίους θα γίνεται ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου του ΣτΕ σετρίτους, όπως είναι ιδίως οι φορείς, που διαθέτουν οργανωμένες βάσειςΝομικών Δεδομένων, στις οποίες πρόσβαση έχει ο νομικός κόσμος τηςχώρας¹²³. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, τα στοιχεία που περιέχονταιστις αποφάσεις του ΣτΕ αποτελούν προσωπικά δεδομένα και μάλιστααορισμένα από αυτά, όπως είναι τα αναφερόμενα στην κοινωνική πρόνοια και στις ποινικές διώξεις, αποτελούν ευαίσθητα δεδομένα. Επομένως, κατά τη διαβίβαση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεωναπό το ΣτΕ προς άλλους φορείς πρέπει να πληρούνται οι διατάξεις του ν. 2472/97 που αφορούν τα ευαίσθητα δεδομένα, ήτοι ο τρίτος που θα επεξεργαστεί το αρχείο οφείλει να το γνωστοποιήσει στην Αρχή (άρθρο 6 ν.

¹²¹ Βλ. την υπ' αριθ. 1446110.11.2000 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΚΝοΒ 2002, σελ. 114-115. Παρόμοια είναι και η υπ' αριθ. 134/2001 απόφαση της Αρχής, στην οποία κρίθηκε ότι η αναγραφή του θρησκευματος επί των ληξιαρχικών πράξεων που εκδίδει ο δήμος πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα, σύμφωνα με τον νόμο, αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεως δικαιώματος, άλλως πρέπει να παραλείπεται.

¹²² Βλ. σχεπκά την απόφαση *Θλιμένος κατά Ελλάδας* του Ευρωπαϊκού ΔικαστηρίουΑνθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε: Α. Μαγγανά/Α. Καρατζά, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 280 επ.

¹²³ Βλ. την απόφαση στην ιστοσελίδα της Αρχής: <http://www.dpa.gr>.

242/97) και να έχει σχετική άδεια (άρθρο 7 ν. 2472/97)¹²⁴.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπου το αρχείο των αποφάσεων του ΣτΕ τηρείται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων διότι η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρεώσεως του υπεύθυνου της επεξεργασίας, δηλ. του ΣτΕ, η οποία επιβάλλεται από το νόμο (άρθρο 5 § 2 εδ. β') - και η διαβίβαση του διενεργείται επίσης χωρίς αυτή, η επεξεργασία επιτρέπεται, σύμφωνα με την ειδικότερη διάταξη του άρθρου 7 § 2 εδ. στ', όταν αυτή πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων προσώπων, στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα. Ακολούθως, η Αρχή έκρινε ότι η ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων του ΣτΕ είναι επιτρεπτή, εφόσον: α) οι αποδέκτες έχουν άδεια αρχείου, β) στην άδεια αναφέρεται ρητά ο όρος ότι για τη δημοσιοποίηση των αποφάσεων απαιτείται προηγούμενη ανωνυμοποίηση των διαδικών και των λοιπών φυσικών προσώπων που αναφέρονται σε αυτές, καθώς και γ) ο αποδέκτης παρέχει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών.

IV. Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που αφορούν την υγεία

Παρόμοια, όπως και στην προηγούμενη, έτσι και στην υπ' αριθ. 136/2001 απόφαση της¹²⁵, η Αρχή έκρινε, αναφορικά με το αίτημα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ)¹²⁶ σχετικά με τη λήψη ανωνυμοποιημένων στοιχείων από το αρχείο των θεραπευτικών κοινοτήτων των χρηστών ναρκωτικών ουσιών και της Ελληνικής Αστυνομίας, με σκοπό την εφαρμογή επιδημιολογικών δεικτών που αφορούν στη χρήση των ουσιών αυτών, ότι: 1) η ανωνυμοποίηση των στοιχείων που επιτυγχάνεται μέσω του κωδικού της μεθόδου ανώνυμης ταυτοποίησης που προτείνεται από το ΕΚΤΕΠΝ (ημερομηνία γέννησης, τρίτο γράμμα ονόματος πατέρα, τρίτο γράμμα ονόματος μητέρας και ο αριθμός 1 για τους άνδρες και 2 για τις γυναίκες) είναι επαρκής για την προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής των εξαρτημένων από τα ναρκωτικά ατόμων, 2) με το να αποστέλλονται από τους σχετικούς φορείς τα απαραίτητα κάθε φορά στοιχεία με χρήση του κωδικού του ΕΚΤΕΠΝ, το οποίο δεν έχει πρόσβαση στο αρχείο των ανωτέρω φορέων, δεν παραβιάζεται ο ν. 2472/97.

Σε άλλη απόφαση της η Αρχή αντιμετώπισε μια εξαιρετικά κρίσιμη για την προστασία των ευαίσθητων δεδομένων περίπτωση που αφορούσε ιατρικά δεδομένα¹²⁷. Αναφορικά με τη δυνατότητα πρόσβασης των ασφαλιστικών Οργανισμών και του Δημοσίου στα αρχεία των Οροθετικών του Κέντρου Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων (ΚΕ.Ε.Λ.), η Αρχή αντιμετώπισε την ανάγκη συμβιβασμού αφ' ενός του δημόσιου συμφέροντος που επιβάλλει τον έλεγχο του τρόπου διάθεσης των αναγκαιών για τη θεραπεία των ασθενών οικονομικών μέσων και αφ' ετέρου της προστασίας της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής. Ειδικότερα, η κατάσταση της υγείας του ατόμου που έχει προσβληθεί από βαρύτατη μολυσματική νόσο, όπως ο ιός HIV, σύμφωνα με την Αρχή, «αποτελεί ένα εξαιρετικά ευαίσθητο δεδομένο που η γνώση και η επεξεργασία του από τρίτους, πέρα από τις εξαιρετικές περιπτώσεις που προβλέπει ο νόμος, θίγει τα μύχια της ύπαρξης του και μπορεί να επιφέρει καταστρεπτικές συνέπειες».

Η λύση, στην οποία κατέληξε η Αρχή, είναι η τήρηση από το ΚΕ.Ε.Λ. ηλεκτρονικού αρχείου με ανωνυμοποιημένα τα στοιχεία των ασθενών με το σύνδρομο της επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας και παράλληλα, η τήρηση μιας δέσμης διασφαλιστικών μέτρων για την επεξεργασία των ευαίσθητων αυτών δεδομένων. Η Αρχή έκρινε ότι το ΚΕ.Ε.Λ. θα πρέπει να τηρεί αντίγραφο της ασφαλιστικής ενημερότητας των ασθενών δίχως αναγραφή της οροθετικότητας και ότι η πρόσβαση των ασφαλιστικών οργανισμών στα σχετικά αρχεία του θα γίνεται μόνο από ελεγκτή-ιατρό του οργανισμού της υψηλότερης ιεραρχικής βαθμίδας, ύστερα από σχετική έγγραφη ενημέρωση του Κ.Ε.Ε.Λ., όπου θα αναφέρεται ο αριθμός του ασθενούς. Η αποκάλυψη του ονόματος του συγκεκριμένου ασθενή στον ασφαλιστικό Οργανισμό θα γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ύστερα από ειδικά τεκμηριωμένη αίτηση και μετά από εισαγγελική εντολή, ενώ στο Κ.Ε.Ε.Λ. εναπόκειται να κρίνει τη συνδρομή περίπτωσης αποκάλυψης, η οποία όμως θα πρέπει να γίνεται με ασφαλείς

¹²⁴ Βλ. και την υπ' αριθ. 147/2001 απόφαση της Αρχής, ΠοινΔικ 2002, σελ. 37.

¹²⁵ ΠοινΔικ 2001, σελ. 1266 επ

¹²⁶ Το ΕΚΤΕΠΝ είναι ο εθνικός φορέας για την παρακολούθηση του φαινομένου των ναρκωτικών και της τοξικομανίας και είναι υπεύθυνος για τη συλλογή στοιχείων για τα ναρκωτικά και την επεξεργασία τους, με σκοπό την παροχή στους αρμόδιους φορείς σημαντικών και αξιοποιήσιμων πληροφοριών και για την ανταλλαγή στοιχείων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα, συγκεντρώνει στοιχεία αναφορικά με 5 επιδημιολογικούς δείκτες, όπως είναι ο δείκτης αίτησης θεραπευτικής βοήθειας, επικράτησης μολυσματικών ασθενειών σε ενδοφλέβιων χρήστες κλπ.

¹²⁷ Βλ. ΚΝοΒ 2002, σελ. 89.

διαδικασίες και όχι μέσω τηλεομοιοτυπίας, συμβατικού ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Σχετική είναι και η Γνωμοδότηση υπ' αριθ. 86/2001 της Αρχής, η οποία αφορά την υποχρέωση ενημέρωσης της αστυνομικής αρχής των δεδομένων αλλοδαπών νοσηλευόμενων σε κλινικές και θεραπευτήρια¹²⁸. Υπόψη της Αρχής τέθηκε, συγκεκριμένα, η διάταξη του άρθρου 54 § 2 του ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια κλπ.», κατά την οποία «οι διευθυντές ξενοδοχείων, παραθεριστικών κέντρων, κλινικών και θεραπευτηρίων οφείλουν να ενημερώνουν την αστυνομική υπηρεσία ή την υπηρεσία αλλοδαπών και μετανάστευσης για την άφιξη και την αναχώρηση αλλοδαπών που φιλοξενούν».

Η παραπάνω διάταξη δεν διευκρινίζει ποια στοιχεία οφείλουν να διαβιβάζουν στην οικεία αστυνομική αρχή οι διευθυντές κλινικών και θεραπευτηρίων, εύλογο είναι, όμως, ότι σε αυτά περιλαμβάνονταν τουλάχιστον τα στοιχεία της ταυτότητας των αλλοδαπών ασθενών. Τα δεδομένα αυτά είναι κατ' αρχήν «απλά», μπορούν όμως να καταστούν ευαίσθητα, αν από αυτά προκύψει ότι ο συγκεκριμένος ασθενής πάσχει από κάποια συγκεκριμένη ασθένεια.

Αναφορικά με τη νομιμότητα της διάταξης αυτής, η Αρχή έκρινε ότι η διάταξη θα πρέπει να καταργηθεί, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την υποχρέωση των διευθυντών των κλινικών και θεραπευτηρίων να διαβιβάζουν στις αστυνομικές αρχές τα προσωπικά στοιχεία των αλλοδαπών ασθενών ή να αντικατασταθεί από άλλη διάταξη που να επιβάλλει την προβλεπόμενη διαβίβαση στοιχείων, μόνο όταν υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι έχει διαπραχθεί αξιόποινη πράξη και τούτο, χωρίς διάκριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών.

Η Αρχή κατέληξε στην κρίση της αυτή λαμβάνοντας υπόψη, κατά πρώτον, ότι η άρση του ιατρικού απορρήτου σε τόσο μεγάλο βαθμό δεν δικαιολογείται από τις ανάγκες της εγκληματολογίας και σωφρονιστικής πολιτικής, οι οποίες συνιστούν τη νόμιμη βάση για το επιτρεπτό της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων (άρθρο 7 § 2 περ. ε' υποπερ. ββ ν. 2472/97) και κατά δεύτερον, ότι το μέσο για την επίτευξη του σκοπού αυτού, δηλ. η διαβίβαση των στοιχείων της ταυτότητας των εισαγόμενων ασθενών είναι απρόσφορο και δυσανάλογα περιοριστικό. Και τούτο, διότι είναι αμφίβολο αν η επεξεργασία ενός τόσο μεγάλου όγκου δεδομένων μπορεί να γίνει τόσο γρήγορα, ώστε να αποδώσει. Έτσι, η υποχρέωση αυτή παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας και της προσφορότητας (άρθρο 4 § 1 περ. β' και γ' ν. 2472/97).

Περαιτέρω, η Αρχή έκρινε ως μη νόμιμη τη διαφοροποίηση ημεδαπών και αλλοδαπών, ως αντικείμενη στη διάταξη του άρθρου 5 § 2 Συντ., η οποία κατοχυρώνει την απόλυτη προστασία του δικαιώματος της ζωής για όλους, όσους βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής και γλώσσας στο προστατευτικό πεδίο αυτής της διάταξης εμπίπτει και η «υγεία» ως στοιχείο της «ζωής», η οποία ακόμα και αν θεωρηθεί ότι δεν αποκλείει κάθε είδους διαφοροποίηση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών, είναι βέβαιο ότι αποκλείει τη λήψη μέτρων που θα καθιστούσαν ριψοκίνδυνη την πρόσβαση των τελευταίων σε νοσηλευτήρια. Η διαφοροποίηση, δε, αυτή καθίσταται αθέμιτη ιδίως μετά την πρόσφατη συνταγματική αναγνώριση του δικαιώματος στην υγεία (άρθρο 5 § 5 Συντ.).

V. Η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων από τα ΜΜΕ

Σταθμό για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε σχέση με τα ΜΜΕ¹²⁹, καθώς και για την προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής, συνιστά η απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 100/31.1.2000¹³⁰. Στην απόφαση αυτή, η Αρχή έκρινε ότι η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και η τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων γνωστών προσώπων από τηλεοπτικό σταθμό συνιστούν παράνομη επεξεργασία κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 και 7 ν. 2472/97¹³¹.

Η υπόθεση, την οποία εξέτασε η Αρχή, αφορούσε συγκεκριμένη εκπομπή τηλεοπτικού σταθμού πανεθνικής εμβέλειας, κατά την οποία προβλήθηκαν σκηνές από βίντεο, όπου παρουσιάζονταν η ερωτική πράξη γνωστού

¹²⁸ ΠοινΔικ 200 Ι, σελ. 10 16.

¹²⁹ Γενικά για την προστασία προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ΜΜΕ βλ. Α. Τσεβά, Η εφαρμογή του νόμου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τύπο και την ραδιοτηλεόραση, ΚριτΕπιθ 1998/1, σελ. 181 επ.' Ι. Καράκωστα, Προσωπικότητα & Τύπος, β' εκδ. (2000), σελ. 137 επ., 160 επ. Council of Europe, Data protection and the media, Strasbourg 1990, http://legal.coe.int/dataprotection/Etudes_Reports/emedias.htm' S. Simitis, Datenschutz und Medienprivileg, AIP 1990, σελ. 14 επ.' R. Binder, Freie Rundfunkberichterstattung und Datenschutz, ZUM 1994, σελ. 257 επ.. D. Klee, Pressedatenbanken und datenschutzrechtliches Medienprivileg, 1992. W. Wegel, Presse und Rundfunk im Datenschutzrecht. Zur Regelung des journalistischen Umgangs mit personenbezogenen Daten, 1994.

¹³⁰ Βλ. Μ. Γκάνια/Σ. Κατέρη, Σχόλιο στην απόφαση 100/2000, ΕφαρΜηΔικ 1/2000, σελ. 140 επ.. Κ. Ανθίμου, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και ΜΜΕ. Σκέψεις με αφορμή την από 26. Ι. 2000 απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ΚριτΕ 2000/1, σελ. 271 επ.

¹³¹ Βλ. σχετικά και την υπ' αριθ. Ι 1/81/10.2.2000 απόφαση του ΕΣΠ.

τραγουδιστή με άτομο νεαρής ηλικίας, του οποίου δεν προσδιοριζόταν η εικόνα, ενώ, επίσης, αναγνώστηκαν σελίδες από το προσωπικό ημερολόγιο σχεδιαστή μόδας - με ταυτόχρονη προβολή των σελίδων, με κείμενο και φωτογραφίες ημίγυμων ανδρών - στο οποίο γινόταν αναφορά σε ερωτικού περιεχομένου πράξεις με άτομα του ίδιου φύλου. Της εκπομπής αυτής είχαν προηγηθεί τρεις άλλες, στις οποίες έγινε αναφορά στις πράξεις που αφορούσαν τα παραπάνω περιστατικά, δίχως όμως να αποκαλυφθεί η εικόνα και η ταυτότητα των προσώπων, στα οποία αυτά αφορούσαν. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι τα προσωπικά αυτά δεδομένα συγκεντρώθηκαν από τον δημοσιογράφο στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας που αφορούσε, κατά δήλωση του δημοσιογράφου, «την ερωτική εκμετάλλευση ατόμων νεαρής ηλικίας (παιδεραστία) από πρόσωπα με σημαντική κοινωνική ισχύ»¹³².

Η προβολή των εκπομπών αυτών προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, καθώς αφ' ενός μεν ο δημοσιογράφος επικαλέστηκε ότι πρόθεση του ήταν η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των αρχών, ώστε να επέμβουν και να προχωρήσουν στον ποινικό κολασμό των σχετικών πράξεων, αφ' ετέρου, δε, η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των προσώπων που αφορούσε η δημοσιογραφική έρευνα ήταν ιδιαίτερα έντονη και επικρίθηκε αυστηρότατα¹³³ 139.

Ακολούθως, θα λάβει χώρα η παρουσίαση της απόφασης και η εξέταση, ειδικότερα, της στάθμισης των συγκρουόμενων έννομων αγαθών και συμφερόντων, ενόψει της φύσεως των προσωπικών δεδομένων των θιγόμενων από τις εκπομπές προσώπων, τα οποία ήταν ευαίσθητα.

Κατ' αρχήν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Αρχή, για να θεμελιώσει την αρμοδιότητα της, δέχθηκε ότι «η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση εικόνων ερωτικής ζωής, όπως και σελίδων προσωπικού ημερολογίου, εμπίπτουν στην έννοια της επεξεργασίας του ν. 2472/97, δεδομένου ότι αποτελούν σε κάθε περίπτωση χρήση ή διάδοση προσωπικών δεδομένων πανελληνίας μάλιστα στην υπό κρίση περίπτωση εμβέλειας». Το ότι τα δεδομένα αυτά είναι ευαίσθητα δεν εξετάστηκε από την Αρχή, καθ' όσον τούτο θεωρήθηκε αυτονόητο, αφού αφορούσαν την ερωτική ζωή των συγκεκριμένων προσώπων¹³⁴.

Πρόβλημα ανακύπτει, βεβαίως, με την προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 3 § 1 του ν. 2472/97, ήτοι να πρόκειται για αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ή μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο. Λόγω του ότι η τηλεοπτική προβολή των συγκεκριμένων πληροφοριών δεν συνιστά αυτοματοποιημένη επεξεργασία, αναγκαία πρέπει να ερευνηθεί η ύπαρξη αρχείου. Για να καλυφθεί, συνεπώς, αυτή η προϋπόθεση, η Αρχή επικαλέστηκε τη διάταξη του άρθρου 3 § 12 του ν. 2328/95, η οποία επιβάλλει τη διατήρηση αρχείου με τις τηλεοπτικές εκπομπές επί τρίμηνο.

Η θεμελίωση της αρμοδιότητας της Αρχής σε αυτή την περίπτωση είναι, όπως γίνεται αντιληπτό, οριακή και τούτο οφείλεται στην προχειρότητα του νομοθέτη του ν. 2572/97, ο οποίος δεν προσδιόρισε σαφώς την έννοια του αρχείου και δεν οριοθέτησε τη δυνατότητα επέκτασης ορισμένων ή του συνόλου των διατάξεων του νόμου και σε μη διαρθρωμένα αρχεία (φακέλους), όπως είναι τα δημοσιογραφικά αρχεία.

Αξίζει να αναφερθεί εδώ και η άποψη, κατά την οποία η αρμοδιότητα της Αρχής θεμελιώνεται αυτοχρήμα, διότι η εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2472/97 δεν προϋποθέτει την ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου¹³⁵. Η άποψη αυτή παραβλέπει, όμως, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχει καθόλου αρχείο, παρά μόνο επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Όσον αφορά την ουσία του ζητήματος, την παράνομη προσβολή του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή των προσώπων, τα οποία τέθηκαν στο στόχαστρο της επίμαχης εκπομπής, η Αρχή έκρινε ως παράνομη τη συλλογή ευαίσθητων δεδομένων στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας, όπως και την κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση των δεδομένων αυτών.

Την κρίση της αυτή η Αρχή τεκμηρίωσε με τη στάθμιση του δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης και του δικαιώματος του τύπου να ενημερώνει το κοινό. Για το δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης η Αρχή δέχεται ότι αποτελεί ιδιαίτερη εκδήλωση του δικαιώματος της προσωπικότητας και απορρέει από τα άρθρα 5 § 1, 9 § 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 § 1 Συντ., το οποίο ανάγει σε πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας το σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Το περιεχόμενο του δικαιώματος αυτού συνίσταται, κατά την Αρχή, στην απαγόρευση της χρήσης προσωπικών δεδομένων από οποιονδήποτε, χωρίς τη συγκατάθεση του προσώπου (υποκειμένου του δεδομένου, κατά την ορολογία του ν. 2472/97), στο οποίο τα δεδομένα αυτά αναφέρονται. Το δεύτερο από τα παραπάνω συνταγματικώς προστατευόμενα αγαθά, απορρέει επίσης από το Σύνταγμα (άρθρο 5 § 1) και είναι αντίστοιχο

¹³² . Βλ. απόφαση 100/2000, στοιχ. στ', σε: *Καίση/Παρασκευόπουλο*, ό.π., σελ. 293.

¹³³ Βλ. *Μ Γκάνσ/Σ. Κατέρη*, ό.π., σελ. 141, με περισσότερες παραπομπές.

¹³⁴ . Βλ. *Ανθίμου*, ό.π., σελ. 273.

¹³⁵ Βλ. *Κ. Ανθίμου*. ό.π., σελ. 275.

με την αξίωση του κοινού για ενημέρωση.

Για τη θεμελίωση του παρανόμου της επεξεργασίας η Αρχή προέβη σε στάθμιση των δύο παραπάνω αλληλοσυγκρουόμενων δικαιωμάτων, χρησιμοποιώντας ως ερμηνευτικό βοήθημα την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή διατυπώνεται συγκεκριμένα στη διάταξη του άρθρου 4 § 1 εδ. β' του ν. 2472/97¹³⁶, Ορθά επισημαίνεται εδώ ότι με τον τρόπο αυτό αναστρέφεται η ερμηνευτική διαδικασία, την οποία έπρεπε να ακολουθήσει η Αρχή, ξεκινώντας από τη διάταξη του άρθρου 7 § 1 και την ειδικότερη διάταξη του άρθρου 7 § 2 εδ. ζ', η οποία αναφέρεται στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων δημοσίων προσώπων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος¹³⁷.

Ωστόσο, αν και αρχικώς δέχθηκε ότι οι διατάξεις του ν. 2472/97 εφαρμόζονται στον τύπο και τη ραδιοτηλεόραση, ακολούθως η Αρχή, κάνοντας επίκληση της διάταξης του άρθρου 7 § 2 εδ. ζ', υπεισήλθε στην εξέταση του ζητήματος αν με την παρουσίαση ευαίσθητων δεδομένων παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας σε σχέση με το δικαιολογημένο συμφέρον του κοινού για πληροφόρηση. Έτσι, έκρινε ότι «ανεξάρτητα από το σύνομο της συλλογής του υλικού, τόσο η κατοχή και η καταχώριση σε αρχείο όσο και η τηλεοπτική χρήση ευαίσθητων δεδομένων κατά την παρουσίαση των επίμαχων εκπομπών ... αποτελούν επεξεργασία που υπερβαίνει κατά την άσκηση του δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού τα από την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας, που βρίσκει στο πλαίσιο των διατάξεων του ν.2472/97 ευθεία κατοχύρωση στο άρθρο 4 § 1 β', επιβαλλόμενα όρια, αφού η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού δεν απαιτούσε και την καταχώριση σε αρχείο και την αυτούσια προβολή ερωτικών σκηνών ούτε την αυτούσια ανάγνωση των σελίδων προσωπικού ημερολογίου».

Η συγκεκριμένη επεξεργασία υπερέβη σαφώς τα όρια της αρχής της αναλογικότητας, όπως δέχθηκε η Αρχή στην απόφασή της αυτή, ενώ επιπλέον, με αφορμή τη συγκεκριμένη περίπτωση συνάγεται η γενικότερη αρχή, κατά την οποία η αξίωση του κοινού για ενημέρωση δεν μπορεί να φθάνει μέχρι το σημείο να απαιτεί να λαμβάνει αυτόγνώση ευαίσθητων δεδομένων, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή της αξίας του ανθρώπου, με εξευτελισμό ή διαπόμπευση, ανεξάρτητα αν αυτά είχαν ή όχι σημασία για τη θεμελίωση του αξιόποινου χαρακτήρα συγκεκριμένων πράξεων. Κατά την Αρχή «παρόμοιος εξευτελισμός θα συνιστούσε κύρωση που βαίνει πέραν από τις ποινές που προβλέπονται από την έννομη τάξη και δεν είναι ανεκτός από αυτήν».

Η Αρχή δέχθηκε, έτσι, ότι το ενδιαφέρον του κοινού μπορούσε να ικανοποιηθεί και με πιο ήπια μέσα, ήτοι με τις προηγούμενες εκπομπές, στις οποίες δεν προβλήθηκαν οι επίμαχες σκηνές. Η συγκεκριμένη χρήση (τηλεοπτική προβολή) των ευαίσθητων δεδομένων δεν γίνεται, ασφαλώς, με σκοπό την πληροφόρηση¹³⁸, αλλά τη μετατροπή τους σε θέαμα και την αξιοποίησή τους ως εμπόρευμα για την ικανοποίηση των εμπορικών συμφερόντων του τηλεοπτικού σταθμού και την αύξηση της τηλεθέασης, με συνέπεια να παραβιάζεται η αρχή της νομιμότητας της επεξεργασίας¹³⁹.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της παραπάνω αποφάσεως, πρέπει να εξαρθεί η αναφορά της απόφασης στην προσβολή της αξίας του ανθρώπου, την οποία δέχθηκε ότι υπήρξε στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Αρχή. Πιο συγκεκριμένα, η προβολή των ερωτικών σκηνών και η ανάγνωση του προσωπικού ημερολογίου αποτελεί βάνουση προσβολή όχι απλά της ιδιωτικής ζωής, αλλά και της αξίας του ανθρώπου, η οποία υπερτερεί της αξίωσης του κοινού για ενημέρωση, καθώς και της αξίωσης της πολιτείας να επεμβαίνει κατά την τέλεση αξιόποινων πράξεων¹⁴⁰. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ανακοίνωση - εν προκειμένω, τηλεοπτική προβολή - ευαίσθητων δεδομένων έχει ως αποτέλεσμα, κατά την Αρχή, την προσβολή της αξίας του ανθρώπου με εξευτελισμό ή διαπόμπευση. Η συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 § 1 Συντ.) αναδεικνύεται, έτσι, ως ο πυρήνας του δικαιώματος της προσωπικότητας, αλλά και το θεωρητικό θεμέλιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.¹⁴¹

VI. Η αναγραφή του θρησκευάτος και άλλων πληροφοριών και ευαίσθητων δεδομένων σε δημόσια έγγραφα

¹³⁶ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη θεωρία του συνταγματικού δικαίου κρατεί η άποψη ότι επί συγκρούσεως δύο ή περισσότερων συνταγματικών δικαιωμάτων βρίσκει εφαρμογή η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης (praktische Konkordanz). Η αρχή αυτή επιδιώκει την παράλληλη άσκηση των δικαιωμάτων, με ανάλογο περιορισμό καθενός, έτσι ώστε κάθε δικαίωμα να πραγματοποιείται όχι μεν πλήρως, αλλά στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση του. Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια ή concrete στάθμιση των αντιτιθέμενων δικαιωμάτων, η οποία πρέπει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας. Για την αρχή της πρακτικής αρμονίας βλ. Δ.Θ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α', Θεωρητικό θεμέλιο, 1994, σελ. 285 επ.' Π. Λαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα, Α', 1991 σελ. 105 επ

¹³⁷ Βλ. Ανθίμου, ό.π., σελ. 285.

¹³⁸ Βλ. Σταθόπουλο, Η χρήση προσωπικών δεδομένων, ό.π., σελ. 14, ο οποίος επισημαίνει ότι οι έλεγχοι που προβλέπει ο ν. 2472/97 έχουν στόχο όχι να εμποδίσουν την επεξεργασία δεδομένων που είναι σύμφωνη με τη λειτουργία και τους σκοπούς της σύνομης δραστηριότητας του υπεύθυνου της επεξεργασίας, αλλά πρωτίστως να αποτρέψουν διαφορετικές προς τους σκοπούς αυτούς χρήσεις.

¹³⁹ Βλ. Γκάνια/Κατέρη, ό.π., σελ. 152. Ανθίμου, ό.π., σελ. 289.

¹⁴⁰ Ανθίμου, ό.π., σελ. 290 και επ.

¹⁴¹ Βλ. παρακάτω κεφ. τρίτο, υπό 111.

Ιδιαίτερως σημαντική είναι, επίσης, η υπ' αριθ. 510/17/15.5.2000 απόφαση της Αρχής, η οποία έχει ως αντικείμενο το ζήτημα της αναγραφής προσωπικών στοιχείων και ιδίως του θρησκειώματος στις αστυνομικές ταυτότητες¹⁴². Εν συνόψει, η Αρχή έκρινε ότι τα δελτία αστυνομικής ταυτότητας είναι δημόσια έγγραφα που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία καταχωρίζονται σε αρχείο των οικείων δημοσίων αρχών και αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας, σκοπός της οποίας είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου. Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι τα παραπάνω στοιχεία και η αναγραφή τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/97. Κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2472/97, η Αρχή έκρινε ότι ορισμένα από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα αστυνομικά δελτία ταυτότητας υπερβαίνουν το σκοπό της επεξεργασίας, ο οποίος συνάγεται από τη διάταξη του άρθρου 4 § 1 εδ. β' του νόμου αυτού.

Τα στοιχεία αυτά, τα οποία είναι μη αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας που είναι η βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου, είναι τα εξής:

α) το δακτυλικό αποτύπωμα' το στοιχείο αυτό δεν είναι αναγκαίο για τη βεβαίωση της ταυτότητας του προσώπου, διότι αυτή προκύπτει από την προβλεπόμενη φωτογραφία, επιπλέον δε, το αποτύπωμα συνδέεται με την υποψία ή διαπίστωση εγκληματικής δραστηριότητας, η απόδοση της οποίας έστω και εν δυνάμει στο σύνολο του ελληνικού λαού, υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο και προσβάλλει το συνταγματικό κατοχυρωμένο δικαίωμα της αξίας του ανθρώπου,

β) το ονοματεπώνυμο του/της συζύγου, διότι μετά το ν. 1329/1983, ο γάμος δεν επιφέρει μεταβολή του επωνύμου των συζύγων,

γ) το επάγγελμα, διότι δεν αποτελεί στοιχείο της φυσικής ταυτότητας, υπόκειται σε μεταβολές, δεν απηχεί απαραίτητα την πραγματικότητα και ενέχει κοινωνική διάκριση,

δ) η υπηκοότητα/ιθαγένεια, διότι εκ του νόμου δελτίο αστυνομικής ταυτότητας φέρουν μόνο οι Έλληνες πολίτες,

ε) η κατοικία, ως μη αναγκαίο και πρόσφορο στοιχείο για την εξατομίκευση της ταυτότητας, διότι υπόκειται σε αλλαγές και

στ) το θρήσκευμα, διότι ανάγεται στον εσωτερικό κόσμο του ατόμου.

Οι παραπάνω κατηγορίες πληροφοριών αναφέρονται σε δεδομένα, ορισμένα από τα οποία είναι ευαίσθητα. Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες που αναφέρονται στην ιθαγένεια και στο θρήσκευμα είναι ευαίσθητα δεδομένα, καθώς εμπίπτουν στον ορισμό του άρθρου 2 περ. β' ν. 2472/97. Τα λοιπά είναι κοινά δεδομένα, για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις των άρθρων 4, 5 και 6, όσον αφορά τη νομιμότητα της επεξεργασίας τους.

Ενόψει του ότι η επεξεργασία των παραπάνω στοιχείων είναι δυνατό να καταστεί νόμιμη υπό την προϋπόθεση της συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων και τη διάταξη του άρθρου 5 § 1, όσον αφορά τα κοινά δεδομένα κατά τη διάταξη του άρθρου 7 § 2 εδ. α', όσον αφορά τα ευαίσθητα, η Αρχή θεμελίωσε την κρίση της σχετικά με το παράνομο της επεξεργασίας στη διάταξη του άρθρου 4 § 1 εδ. β'. Πιο συγκεκριμένα, έκρινε ότι η επεξεργασία όλων των παραπάνω δεδομένων δεν είναι θεμιτή, ακόμα και όταν το υποκείμενο των δεδομένων παρέχει προς τούτο τη ρητή συγκατάθεσή του, διότι η συγκατάθεση, γενικά, δεν επιτρέπει καθ' εαυτή τη διεξαγωγή κάθε είδους επεξεργασίας, όταν αυτή είναι αθέμιτη ή όταν αντίκειται στην αρχή του σκοπού και της αναγκαιότητας.

Ορθά επισημαίνεται, στο σημείο αυτό, από την Αρχή, ότι όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, το περιεχόμενο και η άσκηση του δικαιώματος αυτού που εκδηλώνεται μεταξύ των άλλων και με την παροχή συγκατάθεσης του υποκειμένου για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που το αφορούν, δεν προσδιορίζεται αφηρημένα, αλλά στο πλαίσιο και σε άμεση συνάρτηση με τον σκοπό, τον οποίο εξυπηρετεί το αρχείο ή η επεξεργασία. Επομένως, η άσκηση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν μπορεί να οδηγήσει στην παράκαμψη των λοιπών διατάξεων του ν. 2472/97 που αφορούν τη νομιμότητα της επεξεργασίας, όπως είναι η αρχή του σκοπού της επεξεργασίας και η αρχή της αναγκαιότητας και προσφορότητας των δεδομένων σε σχέση με τον σκοπό επεξεργασίας (άρθρο 4 § 1 β),¹⁴³.

Ακολούθως, η Αρχή με την παραπάνω απόφασή της, απήλυθε σύσταση, προειδοποίηση και κάλεσε τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης και κάθε άλλο αρμόδιο όργανο¹⁴⁴ να εκδώσουν μέσα σε εύλογο χρόνο

¹⁴²Βλ. την απόφαση σε: *Καίση Παρασκενέπουλου*, ό.π., σελ. 307 επ. Επίσης *Β. Παυλόπουλου* *Κ. Τσάντζαλου*, Σχόλια στην απόφαση της 15/5/2000 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Για τις απόψεις που εκφράστηκαν στο ζήτημα της αναγραφής του θρησκειώματος στις ταυτότητες βλ. επίσης τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στην υποσημ. 119, καθώς και *Α. Παπαδοπούλου*, Περί του θρησκειώματος των ταυτοτήτων, ΤοΣ 2000, σελ. 675 επ., με περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές.

¹⁴³Βλ. όμως παρακάτω, την ανάλυση της νομολογίας του ΣτΕ σε σχέση με το σκεπτικό αυτό της Αρχής.

¹⁴⁴Βλ. σχετικά *Β. Βενιζέλο*, Σχόλιο στην 510/17/15.5.2000 πράξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για ταυτότητες, ΤοΣ 2000, σελ. 935 επ.

τις απαραίτητες οδηγίες προς τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες, ούτως ώστε στο εξής και έως ότου καθιερωθεί το νέου τύπου δελτίο ταυτότητας του Ν. 1599/1986, να μη συλλέγονται και να μην επεξεργάζονται τα παραπάνω στοιχεία, ενώ μετά τηνκαθιέρωση των νέου τύπου δελτίων ταυτότητας (ν. 1599/86, όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις του) να μη συλλέγονται και να μην επεξεργάζονται τα στοιχεία που αφορούν: α) το επώνυμο και όνομα συζύγου, β) την ιθαγένεια και γ) το θρήσκευμα.

Όπως επισημαίνεται στην Ετήσια Έκθεση της Αρχής για το έτος 2000, εν προκειμένω η Αρχή συνδύασε τον ερμηνευτικό χειρισμό του ν. 2472/97 με βασικές συνταγματικές αρχές και αξίες, οι οποίες έχουν αποτυπωθεί και σε διεθνή κείμενα, όπως είναι η ΕΣΔΑ και η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹⁴⁵. Και τούτο, διότι όπως ήδη αναφέρθηκε, τα ζητήματα που τίγονται από την απόφαση τηςαυτή, αφορούν όχι μόνο τις διατάξεις του παραπάνω νόμου, αλλά και συνταγματικά δικαιώματα και ελευθερίες, όπως είναι η ελευθερία κίνησης ως εκδήλωση του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης τηςπροσωπικότητας, η θρησκευτική ελευθερία και η προστασία των θρησκευτικών μειονοτήτων και η ισότητα έναντι του νόμου άσχετα απόθρησκευτικές ή πολιτικές δοξασίες.

Έτσι, σύμφωνα με την Αρχή, η υποχρέωση εφοδιασμού του ατόμου με δελτίο αστυνομικής ταυτότητας αποτελεί έναν περιορισμό της ελευθερίας κίνησης που επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, η έκταση, δε, του περιορισμού αυτού είναι ανάλογη προς τονσκοπό που θεραπεύεται με τον επιβαλλόμενο περιορισμό (αρχή τηςαναλογικότητας)¹⁴⁶.

Συνακόλουθα, ενόψει του σκοπού της επεξεργασίας, ο οποίος συνίσταται στην εξακρίβωση της ταυτότητας του προσώπου, όπως προαναφέρθηκε, καθίσταται φανερό ότι για να συνάδουν τα στοιχεία τηςαυτοτήτας με τον θεμελιώδη συνταγματικό κανόνα της ελευθερίας τηςκίνησης πρέπει να περιορίζονται στην εξακρίβωση της φυσικής ταυτότητας του προσώπου. Επομένως, η αναγραφή στοιχείων που δεν είναισχετικά με τον σκοπό αυτό, όπως είναι τα στοιχεία που ανάγονται στονεσωτερικό κόσμο του ατόμου, τον ιδεολογικό προσανατολισμό και τιςθρησκευτικές πεποιθήσεις του, υπερβαίνει προφανώς το σκοπό, για τονοποίο θεσπίζεται ο περιορισμός της ελευθερίας της κίνησης.

Ευρείες διαστάσεις με αφορμή την εν λόγω απόφαση έλαβε ιδίως το ζήτημα της αναγραφής του θρησκευάτος στο αστυνομικό δελτίο ταυτότητας και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι κάθε άλλο στοιχείο, από τα περιλαμβανόμενα στην απόφαση. Το ζήτημα αυτό συνδέεται στενά με το ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας και της προστασίας των θρησκευτικών μειονοτήτων, τα οποία είναι μείζονος σημασίας, καθώς η Ελλάδα έχει καταδικασθεί αρκετές φορές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για θρησκευτικά ζητήματα¹⁴⁷. Χρήσιμο είναι, συνεπώς, να γίνει σύντομη αναφορά στους λόγους για τους οποίους η Αρχή θεωρεί ως μη νόμιμη την αναγραφή του θρησκευάτος στις αστυνομικές ταυτότητες.

Κατ' αρχάς, θεμελιώδης είναι η συνταγματική διάταξη του άρθρου 13 § 1 Συντ., κατά την οποία η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη και η απόλαυση των ατομικών και πολιτικώνδικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του καθενός. Το συνταγματικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας συνίσταται στη δυνατότητα καθενός να πρεσβεύει οποιαδήποτε θρησκεία θέλει ή να μην ανήκει σε καμία θρησκεία, όπως και γενικότερα, να διαμορφώνει ελεύθερα τη θρησκευτική του συνείδηση δίχως καταναγκασμούς και να μην υφίσταται καμία συνέπεια για τις θρησκευτικέςπεποιθήσεις του ή την έλλειψη αυτών (θετική πλευρά της θρησκευτικής ελευθερίας)¹⁴⁸. Η θρησκευτική ελευθερία στην αρνητική της έκφραση συνίσταται στην ελευθερία του ατόμου να μην αποκαλύπτει τοθρήσκευμα ή τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και τις φιλοσοφικές περί τοθείο αντιλήψεις του¹⁴⁹. Δεν επιτρέπεται, έτσι, να εξαναγκάζεται κανείςμε οποιονδήποτε τρόπο να αποκαλύψει είτε αμέσως το θρήσκευμα ή τιςθρησκευτικές του πεποιθήσεις, υποχρεούμενος σε πράξεις ή παραλείψεις, από τις οποίες θα τεκμαίρεται η ύπαρξη ή η ανυπαρξία τους.

Υπό την έννοια αυτή, η υποχρεωτική αναγραφή του θρησκευάτος στις αστυνομικές ταυτότητες συνιστά

¹⁴⁵ Βλ. Απόφαση της Αρχής της 31.12.2001. Ετήσια Έκθεση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για το έτος 2000, ΚΝοΒ 2002, σελ. 81 επ. (91).

¹⁴⁶ Για την αρχή της αναλογικότητας βλ. *Α. Μάνεση*, Συνταγματικά δικαιώματα - α' ατομικές ελευθερίες, γ' εκδ., σελ. 77.

¹⁴⁷ Σχετικά με τις καταδικές σε βάρος της Ελλάδας για θρησκευτικά ζητήματα βλ. Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), Προτάσεις για θέματα Θρησκευτικής Ελευθερίας (Ιδίως ζητήματα συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), ΤοΣ 2001, σελ. 649 επ. Επίσης βλ. ενδεικτικά τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων: απόφαση της 25.5.1993 (υπόθεση Κοκκινάκης κατά Ελλάδας), απόφαση της 26.9.1996 (υπόθεση Μανουσάκης και λοιποί κατά Ελλάδας) και απόφαση της 14.12.1999 (υπόθεση Σερίφ κατά Ελλάδας), σε: *Μαγγανά/ΚαΡατζά*, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2002, σελ. 200 επ., 205 επ. και 212 επ., αντίστοιχα.

¹⁴⁸ Βλ. *Α. Μάνεση*, ό.π., σελ. 250 επ.

¹⁴⁹ Βλ. *Α. Μάνεση*, ό.π., σελ. 251. *Κ. Χρυσόγινος*, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, σελ. 220' *Σβώλου/Βλάχου*, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τομ. Α', σελ. 68' *Α. Μαρίνου*, Η θρησκευτική ελευθερία, σελ. 105 επ.

παράβαση του άρθρου 13 Συντ., διότι παραβιάζει σαφώς το δικαίωμα του ατόμου να αποσιωπά τις πεποιθήσεις του αυτές, όπως ορθά έκρινε η Αρχή¹⁵⁰. Και η προαιρετική αναγραφή του θρησκειώματος, όμως, είναι αντίθετη με τις παραπάνω αρχές, διότι αυτή θα είχε ως συνέπεια την προσβολή της θρησκευτικής ελευθερίας, υπό την αρνητική της μορφή, των πολιτών εκείνων που δεν θα επιθυμούσαν να εκδηλώσουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις δηλώνοντας το θρησκεύμα τους. Πράγματι, πέρα από το στενό γράμμα του νόμου, ήτοι τη διάταξη του άρθρου 7 § 2 α' ν. 2472/97, που επιτρέπει την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων όταν παρέχεται η συγκατάθεση του υποκειμένου αυτών, η αναγραφή του θρησκειώματος είναι κατά πρώτον, μη νόμιμη ως αντισυνταγματική, διότι παρέχει έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων και ενέχει συνεπώς τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ισότητας που κατοχυρώνεται στη διάταξη του άρθρου 13 § 1 Συντ. και κατά δεύτερον, διότι παραβιάζεται η αρχή του σκοπού της επεξεργασίας (άρθρο 4 § 1 εδ. β' ν. 2472/97).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το δικαίωμα στην απουσία διακρίσεων παραβιάζεται όχι μόνον όταν το Κράτος, χωρίς να δώσει καμία αντικειμενική και λογική εξήγηση, μεταχειρίζεται με διαφορετικό τρόπο άτομα που βρίσκονται στις ίδιες συνθήκες, αλλά και όταν χωρίς αιτιολογία εφαρμόζει διαφορετική μεταχείριση σε πρόσωπα που βρίσκονται σε διαφορετικές συνθήκες έτσι, λ.χ. κρίθηκε ότι ο νομοθέτης όφειλε να έχει κάνει διάκριση μεταξύ των προσώπων που καταδικάστηκαν λόγω της άρνησής να υπηρετήσουν στο Στρατό για λόγους θρησκευτικούς, από τα πρόσωπα που καταδικάστηκαν για άλλα αδικήματα και να μην αποκλείσει, έτσι, τη δυνατότητά τους να συμμετέχουν σε διαγωνισμό του Δημοσίου¹⁵¹.

Σύμφωνα λοιπόν με όσα αναφέρθηκαν, καθίσταται σαφές ότι η συλλογή και επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων που αφορούν το θρήσκευμα, όπως και την ιθαγένεια, ενέχει κινδύνους ενδεχόμενων διακρίσεων, δυσμενών ή ευμενών, σε αυξημένο βαθμό, καθ' όσον το δελτίο της αστυνομικής ταυτότητας είναι ένα κρατικό έγγραφο που επιδεικνύεται σε κάθε αρχή και υπηρεσία, καθώς και σε οποιονδήποτε ιδιώτη για την αναγνώριση του κατόχου του, όπως ορθώς κρίθηκε από την Αρχή.

Κατά της παραπάνω απόφασης της Αρχής, όπως και κατά της Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης για τον νέο τύπο Δελτίου Ταυτότητας, η οποία εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς την απόφαση της Αρχής, ασκήθηκαν αιτήσεις ακυρώσεως στο ΣτΕ, επί των οποίων εκδόθηκαν αποφάσεις, στις οποίες θα γίνει παρακάτω αναφορά και οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αναφέρονται στην εν γένει παροχή δικαστικής προστασίας κατά των αποφάσεων της Αρχής και υπαισέρχονται στα κρίσιμα ζητήματα που χειρίστηκε η τελευταία.

Προηγουμένως θα λάβει χώρα η εξέταση της υπ' αριθ. 77 Α/2002 απόφασης της Αρχής, η οποία είναι συναφής με την προαναφερθείσα απόφαση¹⁵². Στην εν λόγω απόφαση κρίθηκε απ' ενός το ζήτημα της μη αναγραφής του θρησκειώματος των μαθητών της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου και απ' ετέρου, το ζήτημα του τρόπου απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών των μαθητών που οι γονείς τους δεν επιθυμούν να παρακολουθήσουν ούτε να εξετασθούν σε αυτό. Η Αρχή, ακολουθώντας την προηγούμενη «νομολογία» της στο ζήτημα των αστυνομικών ταυτοτήτων έκρινε ότι η αναγραφή του θρησκειώματος στους απολυτήριους τίτλους των μαθητών στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης προσβάλλει την αρχή της αναγκαιότητας (άρθρο 4 § 1 β' ν. 2472/97) και τούτο, διότι σκοπός της σχετικής επεξεργασίας είναι αποκλειστικά και μόνο η επίσημη βεβαίωση ότι ο κάτοχος του απολυτηρίου περάτωσε επιτυχώς τον αντίστοιχο εκπαιδευτικό κύκλο, επιτυγχάνοντας τη σημειούμενη επίδοση (βαθμό) σε κάθε ένα από τα μαθήματα του υποχρεωτικού προγράμματος διδασκαλίας συνεπώς, η αναγραφή του θρησκειώματος του μαθητή σε ξεχωριστό πεδίο επί του τίτλου και η καταχώρισή του στο αντίστοιχο αρχείο που τηρεί το σχολείο (αρχείο τίτλων) υπερβαίνει το σκοπό της επεξεργασίας, εφόσον το θρήσκευμα δεν έχει καμία σχέση με την επίδοση του μαθητή και τη διαγωγή του και άρα, δεν είναι νόμιμη. Κατά την Αρχή, η αναγραφή του θρησκειώματος θα μπορούσε να εκθέσει τον κάτοχο του απολυτηρίου σε διακρίσεις με βάση τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και συνεπώς, το ενδεχόμενο αυτό αντιβαίνει στο άρθρο 13 Συντ.

Επίσης, η Αρχή έκρινε ότι η υποχρεωτική δήλωση του θρησκειώματος ως αναγκαία προϋπόθεση για την απαλλαγή μαθητή από τα θρησκευτικά, η οποία καταχωρίζεται σε σχετικό αρχείο, αντιβαίνει προς την αρνητική θρησκευτική ελευθερία τόσο των μαθητών όσο και των γονέων και κηδεμόνων τους και προσκρούει προς το ειδικότερο δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν τη μόρφωση και εκπαίδευση των παιδιών τους σύμφωνα με τις δικές τους θρησκευτικές και

¹⁵⁰ Βλ. *έτσι Χρυσόγωνα*, ό.π., σελ. 220. *Χ Αργυρόπουλο*, Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και η υποχρέωση δήλωσης του θρησκειώματος σε δημόσια έγγραφα, σε: *Κ Μπέη (επιμ.)*, Η θρησκευτική ελευθερία, ό.π., σελ. 80. *Α Παπαδοπούλου*, ό.π., σελ. 689 με παραπομπές, υποσημ. 55

¹⁵¹ Βλ. απόφαση ΕΔΔΑ της 6.4.2000 (υπόθεση *Θλιμμένος κατά Ελλάδος*), σε: *Μαγγανά/Καρατζά*, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 280 επ. (282).

¹⁵² Βλ. <http://www.dpa.gr>.

φιλοσοφικές πεποιθήσεις (άρθρο 2 Πρώτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ)¹⁵³.

Συνακόλουθα, η Αρχή απηύθυνε σύσταση, προειδοποίηση και κάλεσε τον υπεύθυνο επεξεργασίας του γ πουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσα σε εύλογο χρόνο να συμμορφωθεί προς το περιεχόμενο της απόφασης και ειδικότερα: α) να να μεριμνήσει για την άμεση τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων και να λάβει και κάθε άλλο αναγκαίο μέτρο προκειμένου να μην αναγράφεται, ούτε να επιτρέπεται αναγραφή του θρησκευάτος στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης και β) να εκδώσει κάθε αναγκαία οδηγία προς τις οικείες εκπαιδευτικές αρχές και τους διευθυντές των σχολείων, ώστε, εφεξής, από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να μην ζητείται να δηλώσουν αν είναι άθρησκοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, αλλά να ασκούν το δικαίωμα τους αυτό, κατ' επίκληση των πεποιθήσεών τους και χωρίς να προβαίνουν σε καμία περαιτέρω διευκρίνιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ **ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ**

Παρ8. Η νομολογία του ΣτΕ

I. Οι αποφάσεις

Όπως προαναφέρθηκε, το ΣτΕ έκρινε μια σειρά ζητημάτων που αφορούν την προστασία προσωπικών δεδομένων με αφορμή τις αιτήσεις ακυρώσεως που υποβλήθηκαν κατά της υπ' αριθ. 510/17/15.5.2000 αποφάσεως της Αρχής και της ΥΑ 8200/0-441210/17.7.2000 (ΦΕΚ Β879/17.7.2000). Η νομολογία αυτή παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τη θεωρητική θεμελίωση και την έρευνα των ζητημάτων εφαρμογής του άρθρου 7 ν. 2472/97 και για αυτό θα ακολουθήσει η παρουσίασή της.

II. Ζητήματα νομιμοποίησης

Κατά πρώτο λόγο, η Ολομέλεια του ΣτΕ έκρινε ότι η σύσταση και η συγκρότηση της Αρχής, κατά τις διατάξεις των άρθρων 1, 17, 18, 19 και 16 του ν. 2472/97, δεν αντίκεινται σε καμία συνταγματική διάταξη ή αρχή, δοθέντος άλλωστε ότι ως εκ του ειδικού κοινοβουλευτικού ελέγχου για την επιλογή των μελών της (πλην του Προέδρου, διοριζόμενου με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου) υπάρχει αναγωγή της συγκρότησής της στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας¹⁵⁴.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στην άποψη αυτή της πλειοψηφίας υπήρξε και αντίλογος' συγκεκριμένα, η άποψη της μειοψηφίας ήταν ότι ως εκ της μείζονος σημασίας της προστασίας των προσωπικών δεδομένων πρέπει η διαφύλαξη της προστασίας του απορρήτου της προσωπικής ζωής να ανατίθεται από τον νομοθέτη σε ειδικό όργανο, το οποίο να παρέχει τα εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, υπό την ένοια ότι αυτό πρέπει να συγκροτείται από πρόσωπα αδιαμφισβήτητου κύρους που θα επιλέγονται με διαφανή και αντικειμενική διαδικασία και όχι από την εκάστοτε Κυβέρνηση.

Η παραπάνω άποψη απηχεί μια γενικότερη προβληματική σχετικά με τη διαδικασία συγκρότησης των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών, οι οποίες παρά τον χαρακτήρα τους ως «ανεξάρτητες» συγκροτούνται από πρόσωπα που επιλέγονται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Στην περίπτωση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η επιλογή των μελών της γίνεται από τη Διάσκεψη των Προέδρων, μετά τη διατύπωση γνώμης από την Επιτροπή Διαφάνειας και Θεσμών της Βουλής (άρθρο 16 § 3). Η συμμετοχή των δύο αυτών κοινοβουλευτικών οργάνων στη διαδικασία επιλογής των μελών της Αρχής, γίνεται δεκτό ότι συμβάλλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Αρχής¹⁵⁵. Αξίζει να σημειωθεί ότι, πέρα από το πρόβλημα της συγκρότησης, το σημαντικότερο πρόβλημα των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών είναι η δημοκρατική τους νομιμοποίηση, διότι αυτές δεν εντάσσονται σε μια από τις

¹⁵³ . Βλ. όμως τις αποφάσεις ΣτΕ 3356/1995, ΤοΣ 1996, 506 επ. και ΣτΕ 2176/1998, ΕΔΔ 1998, 885 επ., στις οποίες επιβεβαιώνεται το ισχύον στην Ελλάδα πρότυπο κατηγορητικής - μονοφωνικής διδασκαλίας και υποχρεωτικού χαρακτήρα του μαθήματος των θρησκευτικών' βλ. σχετικά Κ. Χρυσόγονου, Θρησκευτική εκπαίδευση και επικρατούσα θρησκεία, σε: ΕΝΟΒΕ, Θρησκευτική ελευθερία και επικρατούσα θρησκεία, 2000, σελ. 83 επ.-Α. Μαρίνου, Η αλήθεια και η παραπληροφόρηση ως προς το μάθημα των θρησκευτικών, ΕλλΔνη 1995, σελ. 985 επ. (991 επ) Π. Δημητρόπουλου, Η ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών κατά το άρθρο 16 παρ. 2 Σ., τα δικαιώματα των γονέων και η «επικρατούσα» θρησκεία, σε: Ν.-Κ. Χλέπα/Π. Δημητρακόπουλου, Ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας στο χώρο της εκπαίδευσης, 1997, σελ. 55 επ.

¹⁵⁴ ΣτΕ 2279/2001 (ολ.), Αρμ 2001, 1117.

¹⁵⁵ Βλ. Μήτρου, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 35 επ.' Κτιστάκη, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ό.π., σελ. 567, 568.

τρεις κρατικές εξουσίες και έτσι, δεν υπάγονται σε ιεραρχικό έλεγχο. Ωστόσο, το έλλειμμα αυτό καλύπτεται, έως ένα βαθμό, με τον δικαστικό έλεγχο νομιμότητας των πράξεων τους¹⁵⁶.

III. Η νομιμότητα της απόφασης για το ζήτημα των ταυτοτήτων

Σε άλλη απόφασή του επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά της ως άνω απόφασης της Αρχής, το ΣτΕ έκρινε τη νομιμότητα της¹⁵⁷, ενώ με παρόμοιο σκεπτικό έκρινε και αίτηση ακυρώσεως κατά της Κοινής Υπουργικής Αποφάσεως υπ' αριθ. 8200/0-441210/17.7.200 των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης για το νέου τύπου Δελτίο Ταυτότητας και κατά της Απόφασης της Αρχής¹⁵⁸.

Σε μια πρώτη φάση, το Δικαστήριο διερεύνησε αν η αναγραφή του θρησκειώματος στο δελτίο αστυνομικής ταυτότητας συνάδει με το Σύνταγμα και με την αρχή της θρησκευτικής ελευθερίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 13 Συντ. Σύμφωνα με το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, με την οποία προστατεύεται προεχόντως το ενδιάθετο φρόνημα του ατόμου αναφορικά με το θείο από κάθε κρατική επέμβαση, περιλαμβάνει, μεταξύ των άλλων, και το δικαίωμα του ατόμου να μην αποκαλύπτει το θρησκευματου ακολουθεί ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του¹⁵⁹.

Το απαραβίαστο της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης, κατά το Δικαστήριο, έχει την έννοια ότι αφ' ενός κανένας δεν μπορεί να εξαναγκασθεί με οποιονδήποτε τρόπο να αποκαλύψει είτε αμέσως είτε εμμέσως το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του, υποχρεούμενος σε πράξεις ή παραλείψεις, από τις οποίες θα τεκμαίρεται η ύπαρξη ή η ανυπαρξία τους και αφ' ετέρου ότι καμία κρατική αρχή ή κρατικό όργανο δεν επιτρέπεται να επεμβαίνουν στον απαραβίαστο, κατά το Σύνταγμα, χώρο αυτόν της συνείδησης του ατόμου και να αναζητούν το θρησκευτικό του φρόνημα, πολύ δε περισσότερο να επιβάλλουν την εξωτερική των όποιων πεποιθήσεων του ατόμου αναφορικά με το θείο.

Η θρησκευτική ελευθερία υπό τη θετική της έκφανση συνίσταται στο δικαίωμα του καθενός να εκδηλώνει ανεμπόδιστα το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του με ποικίλους τρόπους, ατομικά ή από κοινού με άλλους, ιδιωτικά ή δημόσια, εφόσον δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη και υπό τους περιορισμούς της § 4 του άρθρου 13 Συντ. Ωστόσο, η ελευθερία αυτή όχι μόνο δεν παρέχει στους φορείς της αξίωση αναγραφής του θρησκειώματος σε κρατικά έγγραφα, όπως είναι τα δελτία ταυτότητας, αλλά απαγορεύει την αναγραφή αυτή και προαιρετικώς (κατ' αίτηση του ενδιαφερόμενου). Κατά το ΣτΕ, η αντίθετη ερμηνεία θα αναιρούσε τη θρησκευτική ουδετερότητα του Κράτους, διότι θα είχε ως συνέπεια την προσβολή της θρησκευτικής ελευθερίας των Ελλήνων εκείνων, οι οποίοι, μη επιδιώκοντας την εν λόγω αναγραφή, θα αναγκάζονταν να αποκαλύψουν εμμέσως και οιονεί μία πλευρά της ενδιάθετης στάσης τους προς το θείο και θα παρείχε έδαφος διακρίσεων και προσβολής της κατοχυρούμενης από το άρθρο 13 § 1 Συντ. θρησκευτικής ισότητας.

Ειδικότερα, το ΣτΕ δέχεται ότι όσοι Έλληνες αρνηθούν να αναγράφεται το θρήσκευμα ή οι όποιες θρησκευτικές τους πεποιθήσεις στο δελτίο ταυτότητας, η άρνηση δε αυτή βεβαιώνεται από δημόσια αρχή σε κρατικό έγγραφο, που μάλιστα επιδεικνύεται σε κάθε αρχή και υπηρεσία, καθώς και σε οποιονδήποτε ιδιώτη για την αναγνώριση του κατόχου του, αναγκάζονται να αποκαλύψουν εμμέσως και οιονεί δημόσια μια πλευρά της ενδιάθετης στάσης τους απέναντι στο θείο. Ταυτόχρονα, σύμφωνα πάντοτε με το Ακυρωτικό Δικαστήριο, διαφοροποιούνται παρά τη θέλησή τους και με την επέμβαση κρατικών οργάνων, από εκείνους τους Έλληνες που ομολογούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, με την αναγραφή τους στα δελτία ταυτότητας.

Πέρα από την παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, με την αποκάλυψη ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, το ΣτΕ διαπιστώνει ότι η αναγραφή του θρησκειώματος μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, καθ' όσον η αναγραφή του στοιχείου αυτού παρέχει το έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων, δυσμενών ή ευμενών και ενέχει έτσι τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ισότητας (άρθρο 13 § 1 Συντ.)¹⁶⁰. Σε αυτές τις σκέψεις του ΣτΕ θα πρέπει να συμπληρώσουμε ότι η αρχή της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω συνειδησιακών πεποιθήσεων αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία του δικαιώματος της ελευθερίας της συνείδησης, ειδικότερη έκφραση δε αυτής της αρχής αποτελεί η διάταξη του άρθρου 13 § 1 εδ. β' Συντ., με την οποία θεσπίζεται ρητά η αρχή ότι «η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός»¹⁶⁰.

Το Δικαστήριο απορρίπτει, ακόμα, ως αβάσιμο τον ισχυρισμό των αιτούντων, κατά τον οποίο το Σύνταγμα (άρθρο

¹⁵⁶ Βλ. Ν. Κουλούρη, Οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές: Τα αλλοδαπά πρότυπα και τα ημεδαπά κακέκτυπα, ΔιΔικ 1993, σελ. 1140 επ.

¹⁵⁷ ΣτΕ 2280/2001 (ολ.), Αρμ 2001, 1122 επ.

¹⁵⁸ ΣτΕ 2283/2001 (Ολομέλεια), ΤοΣ 200\, 1026 επ., βλ και ΣτΕ 2284/200\ (ολ.), ΤοΣ 200\, \048 επ.

¹⁵⁹ ΣτΕ 22'80/200\ (ολ.), Αρμ 200\, \21.

¹⁶⁰ Ο.π., Αρμ 2001, 1129. Επίσης, ΣτΕ 2283/2001 (ολ.), ΤοΣ 2001, 1041.

3) παρέχει ειδικώς στους Έλληνες Ορθόδοξους Χριστιανούς το δικαίωμα να εκδηλώνουν και να αποδεικνύουν το θρησκευμά τους, όταν το επιθυμούν, και τούτο, διότι κατά την ορθή ερμηνεία του άρθρου 3 Συντ. που αναγνωρίζεις επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα τη θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού, η διάταξη αυτή δεν επηρεάζει την άσκηση του κατοχυρωμένου με το άρθρο 13 ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας ούτε εισάγει προνομακική μεταχείριση υπέρ των Ελλήνων Ορθόδοξων Χριστιανών κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού¹⁶¹. Κάτι τέτοιο, άλλωστε, θα αντέβαινε και στη διάταξη του άρθρου 13 § 1 Συντ. που επιβάλλει την ίση μεταχείριση στην απόλαυση και των ατομικών δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Με βάση λοιπόν τις παραπάνω σκέψεις, το ΣτΕ οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η υποχρεωτική ή προαιρετική αναγραφή του θρησκευάτος στα δελτία ταυτότητας αντίκειται στο Σύνταγμα και οι περιυποχρεωτικές αναγραφές διατάξεις του άρθρου 25 § 4 ν. 1599/96 είναι αντισυνταγματικές.

Ακολούθως, το ΣτΕ έκρινε ότι από τις διατάξεις του ν. 2472/97 συνάγεται ότι όταν εκτελείται από δημόσια αρχή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει αυτή να προβλέπεται ειδικώς από διάταξη νόμου σύμφωνη με το Σύνταγμα, άλλως η επεξεργασία είναι μη νόμιμη και επιβάλλεται η διακοπή της, ανεξάρτητα από την παρέμβαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων. Τούτο συνάγεται από τη διάταξη του άρθρου 4 § 1 ν. 2472/97, κατά την οποία τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για σαφείς και νόμιμους σκοπούς. Μόνο, δε, όταν συντρέχουν αυτές οι βασικές προϋποθέσεις, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 5 και 7 του ν. 2472/97, οι οποίες προβλέπουν ως προϋπόθεση νόμιμης επεξεργασίας τη συγκατάθεση του προσώπου, το οποίο αφορούν τα δεδομένα, ενώ ειδικώς όσον αφορά την επεξεργασία «ευαίσθητων δεδομένων» προαπαιτείται και προηγούμενη άδεια της Αρχής.

Εφόσον λοιπόν η σχετική διάταξη που προβλέπει την αναγραφή του θρησκευάτος στα δελτία ταυτότητας είναι μη νόμιμη, όπως δέχθηκε σε προηγούμενη σκέψη του, ο ακυρωτικός δικαστής, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει, εν τέλει, είναι ότι η επεξεργασία του δεδομένου αυτού ήταν μη νόμιμη, ως αντικείμενη στις διατάξεις του ν. 2472/97 και συγκεκριμένα, στη διάταξη του άρθρου 4 § 1 του νόμου αυτού.

Όπως καθίσταται σαφές από τα παραπάνω, το ΣτΕ θεμελιώνει το σκεπτικό του με βάση την αρχή της νομιμότητας, η οποία πρέπει να διέπει την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ενώ αντιστοίχως η Αρχή θεμελίωσε την κρίση της σχετικά με το παράνομο της επεξεργασίας στη διάταξη του άρθρου 4 § 1 εδ. β', έκρινε δηλ. ότι η επεξεργασία αυτή αντίκειται στην αρχή του σκοπού και της αναγκαιότητας.

Η συλλογιστική, βεβαίως, του ΣτΕ είναι ορθότερη από αυτήν της Αρχής, η οποία αιτιολογεί την απόφασή της με βάση τις διατάξεις της ειδικής νομοθεσίας, ήτοι του ν. 2472/97, και συχνά κάνει επίκληση της αρχής της αναγκαιότητας, της προσφορότητας και του σκοπού της επεξεργασίας, όπως είδαμε προηγουμένως. Υποστηρίζεται σχετικά ότι η αρχή δεν θα μπορούσε να επεκταθεί σε κρίσεις που αφορούν την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 13 Συντ., διότι η αρμοδιότητα της περιορίζεται στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και δεν εκτείνεται σε θέματα θρησκευτικής ελευθερίας¹⁶². Ακόμα και έτσι, όμως, δεν δικαιολογείται, κατά την άποψη μας, η κατάσταση ενός συλλογισμού με αποκλεισμό κρίσιμων διατάξεων του ν. 2472/97 και της λοιπής νομοθεσίας, ιδίως, δε, των διατάξεων του Συντάγματος.

Περαιτέρω, επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά της Κοινής Υπουργικής Αποφάσεως των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης για τον νέο τύπο Δελτίου Ταυτότητας, η Ολομέλεια του ΣτΕ έκρινε¹⁶³ ότι η αναγραφή του θρησκευάτος αντίκειται στο άρθρο 13 Συντ., όπως κρίθηκε και με την 228012001 απόφαση της Ολομελείας του ΣτΕ και επομένως, ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ότι η απαγόρευση της ως άνω αναγραφής παραβιάζει το άρθρο 9 ΕΣΔΑ είναι απορριπτός, διότι προβάλλεται αλυσιτελώς, καθ' όσον οι διεθνείς συμβάσεις που έχουν επικυρωθεί με νόμο υπερσχύουν κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου, κατ' άρθρο 28 § 1 Συντ., όχι όμως και των διατάξεων του Συντάγματος¹⁶⁴.

Η κρίση αυτή, όμως, του ΣτΕ, όπως διατυπώνεται στην παραπάνω απόφαση της Ολομελείας του, δεν είναι ορθή, διότι η διάταξη του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ δεν αντίκειται στο άρθρο 13 του Συντάγματος και ιδίως η απαγόρευση της

¹⁶¹ Αξίζει να αναφερθεί ότι κατά την κρατούσα άποψη στην επιστήμη, η αναφορά της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας ως επικρατούσας στο άρθρο 3 § 1 εδ. α' Συντ. έχει διαπιστωτικό χαρακτήρα και όχι κανονιστικό' βλ. *Σβώλου/Βλάχου*, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τομ. Α', 1954, σελ. 30. *Α. Μαρίνου*, Η θρησκευτική ελευθερία, σελ. 97. *Γ. Σωτηρέλη*, Θρησκεία και εκπαίδευση κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση, 1998, σελ. 70 επ., 97 επ.

¹⁶² Βλ. *Βενιζέλο*, Σχόλιο στην 510/17/15.5.2000 πράξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για τις ταυτότητες, ό.π., σελ. 941.

¹⁶³ ΣτΕ 22812001 (ολ.), Αρμ 2001, Ι] 33 επ.

¹⁶⁴ Βλ. σχετικά *Κ. ΙΟΓ1110U*, The Application of the European Convention on Human Rights in the Greek Legal Order, ΕΕΕυρΔ 1996, σελ. 228 επ.

αναγραφής του θρησκευματος στα δελτία ταυτότητας δεν παραβιάζει το άρθρο 9 της ΕΣΔΑ επομένως, δεν τίθεται ζήτημα συγκρούσεως μεταξύ του άρθρου 13 § 1 Συντ. και του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ. Το άρθρο αυτό, συγκεκριμένα, ορίζει στην παράγραφο 1 ότι: «Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονωμένως ή συλλογικώς, δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών».

Η διάταξη του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ, όπως και η διάταξη του άρθρου 13 Συντ. κατοχυρώνει το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, η οποία αναφέρεται στην εσωτερική κυρίως διάθεση των ανθρώπων και έγκειται στην ανεμπόδιση από κρατικές επεμβάσεις διαμόρφωση και εκδήλωση της θρησκευτικής συνείδησης¹⁶⁵. Το άρθρο 9 ΕΣΔΑ, ειδικότερα, απαγορεύει κάθε είδους πίεση, άμεση ή έμμεση, ασκούμενη από το Κράτος και κατευθυνόμενη προς τον σκοπό της μεταβολής των θρησκευτικών πεποιθήσεων του ατόμου¹⁶⁶.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με βάση το άρθρο 9 ΕΣΔΑ θεσπίζονται ορισμένες θετικές υποχρεώσεις του Κράτους, όπως είναι Π.χ. η υποχρέωση της σωφρονιστικής Διοίκησης να φροντίζει για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των φυλακισμένων και να σέβεται τους διαιτητικούς κανόνες που επιβάλλονται από τις θρησκείες τους, όχι όμως και να προμηθεύει τους φυλακισμένους, άνευ πληρωμής, μη θεμελιώδη θρησκευτικά βιβλία' ακόμα, έχει κριθεί νομολογιακά ότι το Κράτος οφείλει να λαμβάνει περιοριστικά μέτρα της ελευθερίας εκφράσεως χάριτης προστασίας των θρησκευτικών αισθημάτων των πολιτών¹⁶⁷.

Όμως, η διάταξη του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ δεν θεσπίζει ένα δικαίωμα θετικής δράσης και πιο συγκεκριμένα, όπως ορθά δέχθηκε και ημειοψηφία της παραπάνω απόφασης του ΣτΕ¹⁶⁸, δεν επιβάλλει την υποχρέωση των συμβαλλόμενων Κρατών να καταγράφουν το δηλούμενο από τα φυσικά πρόσωπα θρήσκευμα σε κρατικά έγγραφα, όπως είναι το δελτίο ταυτότητας. Η άποψη ότι αποτελεί δικαίωμα η απαίτηση καταγραφής του θρησκευματος σε ένα δημόσιο έγγραφο, όπως είναι ενπροκειμένω η αστυνομική ταυτότητα, παραγνωρίζει τη φύση και το κανονιστικό περιεχόμενο των ατομικών δικαιωμάτων, όπως είναι η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, τα οποία έχουν κατ' αρχήν αμυντικό χαρακτήρα και θεμελιώνουν αμυντικές αξιώσεις απέναντι στο κράτος, ώστε να μην παρεμβαίνει στον ζωτικό χώρο του αυτοκαθορισμού των ατόμων¹⁶⁹.

Θετικά μέτρα του Κράτους καθίστανται αναγκαία για την εξασφάλιση της ανεμπόδιστης άσκησης των ατομικών δικαιωμάτων, όταν αυτή δυσχεραίνεται και απσκοπούν στη διασφάλιση της ελευθερίας άσκησης τους, ενώ δεν φθάνουν μέχρι το σημείο να επιβάλλει το ίδιο το Κράτος την άσκηση τους¹⁷⁰. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι δεν υφίσταται και δεν είναι νοητό στο πλαίσιο της έννομης τάξης «δικαίωμα» του ατόμου να απαιτήσει την αναγραφή οποιωνδήποτε στοιχείων, και ιδίως θρησκευτικών και κοσμοθεωρητικών δοξασιών και πεποιθήσεων¹⁷¹.

Η παραπάνω απόφαση θέτει, ακόμα, το ζήτημα της σχέσης μεταξύ Συντάγματος και ΕΣΔΑ¹⁷². Η κρίση του Δικαστηρίου περί τυπικής υπεροχής υπεροχής του Συντάγματος έναντι της ΕΣΔΑ, η οποία όμως δεν είναι αναγκαία για τη θεμελίωση του δικανικού συλλογισμού, αφού στην προκειμένη περίπτωση δεν διαπιστώνεται ανυπέβλητη αντίθεση μεταξύ τους, καταδεικνύει για ακόμη φορά την απροθυμία ή αδυναμία του δικαστή να προσεγγίσει ερμηνευτικά τη Σύμβαση 180. Θα πρέπει, δε, να καταστεί σαφές ότι όχι μόνο όταν διαπιστώνεται ενδεχόμενο αντίθεσης μεταξύ Συντάγματος και ΕΣΔΑ, το οποίο θα είναι μάλλον θριακό¹⁷³, αλλά και σε κάθε περίπτωση, γενικότερα, είναι επιβεβλημένα καταβάλλεται προσπάθεια ερμηνευτικής εναρμόνισης τους¹⁷⁴.

IV. Τα προσωπικά δεδομένα που αφορούν την ιθαγένεια και το όνομα του (της) συζύγου

¹⁶⁵ Βλ. Α. Μάνεση, Συνταγματικά δικαιώματα, σελ. 250. Κ. Χρυσόγονου, Θρησκευτική εκπαίδευση και επικρατούσα θρησκεία, σε: ΕΝΟΒΕ, ό.π., σελ. 104 επ.

¹⁶⁶ Βλ. Σαρμά, ό.π., σελ. 352.

¹⁶⁷ Για τα παραπάνω βλ. Σαρμά, ό.π., σελ. 354.

¹⁶⁸ Αρμ 2001, 1\33.

¹⁶⁹ Βλ. Α. Μάνεση, ό.π., σελ. 10 επ.' Σωτηρέλη, Οι ταυτοσοφιστές της Ιεραρχίας, ΤοΣ 2000, 901-902' Π. Μαντζούφα, Η εθνική και θρησκευτική ταυτότητα ως στοιχεία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Η περίπτωση των μειονοτήτων, Αρμ 2000, σελ. 1037 επ. (1062).

¹⁷⁰ Βλ. Α. Παπαδοπούλου, ό.π., σελ. 688-689.

¹⁷¹ Βλ. Σωτηρέλη, ό.π.

¹⁷² Βλ. σχετικά Κ. Χρυσόγονου, Η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην εθνική Έννομη Τάξη, 2001, σελ. 175 επ.

¹⁷³ Βλ. Χρυσόγονου, ό.π., σελ. 184.

¹⁷⁴ Χρυσόγονος, ό.π., σελ. 195.

Όσον αφορά, πάντως, την ιθαγένεια, το ΣτΕ έκρινε στην παραπάνω απόφαση του ότι η συλλογή του προσωπικού δεδομένου αυτού και η αναγραφή του στα δελτία ταυτότητας, ενόψει των οδηγιών 68/360/ΕΟΚ και 73/148/ΕΟΚ και του π.δ. 308/1991, εξυπηρετεί τους σκοπούς της άρσης των περιορισμών ως προς την ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση των εργαζομένων υπηκόων των κρατών μελών της ΕΕ, καθώς και την ελεύθερη εγκατάσταση τους για την παροχή υπηρεσιών, με τον εφοδιασμό τους με τα κατάλληλα δελτία ταυτότητας ή Διαβατήρια και, συνεπώς, η επεξεργασία του προσωπικού αυτού δεδομένου είναι νόμιμη, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και του νομίμου σκοπού (άρθρο 4 § 1 ν. 2472/97).

Κατά την άποψη μας, το ΣτΕ θα έπρεπε να εξετάσει στην παραπάνω απόφασή του, εάν η ιθαγένεια περιλαμβάνεται στην κατηγορία των δεδομένων που αφορούν την εθνική προέλευση και αποτελούν, συνεπώς, ευαίσθητα δεδομένα, για τα οποία ισχύει η απαγόρευση του άρθρου 7 § 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 β' ν. 2472/97, δηλ. η απαγόρευση της συλλογής και επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων. Το ΣτΕ παρέλειψε να υπεισέλθει στην ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 2 β' ν. 2472/97 και του όρου «εθνική προέλευση», διότι δεν διέγνωσε, προφανώς, την ανάγκη της εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων. Βεβαίως, με στενή γραμματική ερμηνεία προκύπτει ότι η ιθαγένεια δeneμπίπτει στην έννοια της εθνικής προέλευσης, όπως όμως προαναφέρθηκε, σε άλλες έννομες τάξεις γίνεται δεκτό το αντίθετο και είναι, συνεπώς, ζήτημα ερμηνευτικής μεθόδου, η κρίση για την υπαγωγή του στοιχείου της ιθαγένειας στην έννοια των ευαίσθητων δεδομένων.

Περαιτέρω, στην περίπτωση του προσωπικού δεδομένου του ονόματος του (της) συζύγου, κρίθηκε από το ΣτΕ ότι η συλλογή και η αναγραφή του στο Δελτίο Ταυτότητας δεν αποτελεί πρόσφορο ή αναγκαίο στοιχείο για την εξυπηρέτηση των σκοπών της ταυτότητας και συνεπώς, η επεξεργασία του αντιβαίνει στη διάταξη του άρθρου 4 § 1 β' ν. 2472/97¹⁷⁵. Στην περίπτωση αυτή δεν τίθεται θέμα αντίθεσης της επεξεργασίας αυτού του στοιχείου με το Σύνταγμα και ζήτημα νομιμότητας κατ' άρθρο 4 § 1 α' ν. 2472/97, όπως στην περίπτωση του θρησκευάτος και έτσι, το ζήτημα επιλύεται με βάση τις διατάξεις της κοινής νομοθεσίας.

V. Παρατηρήσεις

Το κατ' αρχήν συμπέρασμα που συνάγεται από την παρουσίαση των αποφάσεων της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και τη συνοπτική παρουσίαση της νομολογίας του ΣτΕ είναι ότι η νομοθεσία αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχει ενσωματωθεί πλήρως στο σύστημα προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ελληνικής έννομης τάξης. Αξίζει να σημειωθεί, ακόμα, ότι μετά τη ψήφιση του ν. 2472/97, σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων σε σχέση με τα προβλήματα που προκύπτουν από τη νέα τεχνολογία συνιστά η εισαγωγή της νέας συνταγματικής διάταξης του άρθρου 9 ΑΣυντ.¹⁷⁶

Επίσης, από την ανάλυση των αποφάσεων της Αρχής κατέστη σαφές ότι η διάταξη του άρθρου 7 ν. 2472/97 που αφορά τη συλλογή και επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι μια κρίσιμη διάταξη που βρίσκει εφαρμογή για τη ρύθμιση των πληροφοριακών σχέσεων των πολιτών με το Κράτος, καθώς και μεταξύ των πολιτών. Με την εν λόγω ρύθμιση καθίσταται δυνατή η αποτροπή των αυξημένων κινδύνων για το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής που προκύπτουν από την αποκάλυψη των «απόκρυφων» πτυχών της ιδιωτικής ζωής και γίνεται δυνατή η αποτροπή διακρίσεων με βάση τις ιδιαιτερότητες του ατόμου ή τις πεποιθήσεις του.

Όσον αφορά τη νομολογία του ΣτΕ, όπως είδαμε παραπάνω, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο εξέτασε τη νομιμότητα των πράξεων της Αρχής και της Κοινής Υπουργικής Απόφασης για το νέο τύπο Δελτίου Ταυτότητας, αξιοποιώντας το νομικό οπλοστάσιο που παρέχει ο ν. 2472/97, αλλά και τις διατάξεις του Συντάγματος, με τις οποίες κατοχυρώνεται η θρησκευτική ελευθερία, το οποίο είναι ουσιαστικά το συνταγματικό δικαίωμα που θίγεται από τη συλλογή και επεξεργασία του προσωπικού δεδομένου του θρησκευάτος.

Το ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η αποκάλυψη ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων συνεπάγεται την παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, αλλά και την παραβίαση της αρχής της ισότητας, καθ' όσον η αναγραφή του στοιχείου αυτού παρέχει το έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων

¹⁷⁵ ΣτΕ 2282/2001 (ολ.), Αρμ 2001, 1135.

¹⁷⁶ Βλ. παραπάνω, κεφ. πρώτο, υπό II 3.

και ενέχει έτσι τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ισότητας¹⁷⁷. Η άποψη αυτή του Δικαστηρίου είναι σαφώς ενισχυτική της θέσης που υιοθετήσαμε σχετικά με τη δικαιοπολιτική θεμελίωση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, κατά την οποία στόχος της ρύθμισης είναι η αντιμετώπιση των αυξημένων κινδύνων που ανακύπτουν λόγω της φύσεως των δεδομένων αυτών και ειδικότερα, του κινδύνου δυσμενούς διάκρισης με αφορμή την αποκάλυψη ορισμένων πτυχών της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, καθώς και ενόψει του ότι με την επεξεργασία και χρήση των ευαίσθητων δεδομένων προσβάλλεται εντονότερα η ιδιωτική ζωή του ατόμου¹⁷⁸.

Η διττή θεμελίωση της δικαιοπολιτικής σκοπιμότητας της ρύθμισης για τα ευαίσθητα δεδομένα τεκμηριώθηκε εμπειρικά από τα νομολογιακά παραδείγματα του Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και από τη δραστηριότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων στην Χώρα μας και τη σχετική νομολογία του ΣτΕ. Ακολούθως, θα εξετασθεί η θεωρητική θεμελίωση της ειδικής ρύθμισης που αφορά τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, στο πλαίσιο ενός σύγχρονου συστήματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Παρ 9. Το γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας και η προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων

Η ρύθμιση που αφορά τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα μπορεί, κατ' αρχήν, να βρεί θεωρητικό έρεισμα στη σύλληψη περί σφαιρών προστασίας της προσωπικότητας (Spharentheorie). Σύμφωνα με τη θεωρία των σφαιρών, η οποία έλκει την προέλευση της από το γερμανικό αστικό δίκαιο, η ιδιωτική ζωή διαιρείται σε «σφαίρες» ή «ζώνες» προστασίας της προσωπικότητας. Αυτές διακρίνονται μεταξύ της ενγένει ιδιωτικής σφαίρας και των «στενά προσωπικών» ζωνών, καθώς και των πιο «απόκρυφων», οι οποίες συγκροτούν τον «σκληρό πυρήνα» του ιδιωτικού βίου¹⁷⁹. Στο πλαίσιο αυτό, οι ευαίσθητες πληροφορίες νοούνται ως οι τυπικές συνιστώσες της στενά προσωπικής σφαίρας, σε αντίθεση με τις απλές πληροφορίες, οι οποίες αφορούν την ιδιωτική ζωή γενικώς. Ακόμα και υπό το πρίσμα πιο λεπτομερειακών διακρίσεων, όπως στο σχέδιο Επιτροπής Χαλαζωνίτη του 1985, οι πληροφορίες που χαρακτηρίζονται ως «υπερευαίσθητες» δεν είναι στην πραγματικότητα τίποτε διαφορετικό από τις τυπικές συνιστώσες της βαθύτερης «απόκρυφης» ζώνης, ενώ οι «ευαίσθητες» πληροφορίες μπορούν άνετα να τοποθετηθούν στην περιοχή που περιγράφεται γενικώς ως η ενδιάμεση ζώνη μεταξύ μιας «ιδιωτικής» σφαίρας, σχετικά ανοικτής και μια απολύτως απρόσιτης, «απόκρυφης» σφαίρας.

Η θεωρία περί σφαιρών υιοθετεί μια σχηματική προσέγγιση της προστασίας της προσωπικότητας, η οποία διαπλάσθηκε από τη γερμανική νομολογία και βρήκε ευρύτερη απήχηση, ακόμα και στην ελληνική επιστήμη¹⁸⁰. Ενδεικτικό είναι ότι και ο έλληνας νομοθέτης του ν.2472/97 φαίνεται να υιοθετεί τη σύλληψη αυτή, καθ' όσον αναγνωρίζει ότι η ρύθμιση που αφορά τα ευαίσθητα δεδομένα αποβλέπει σε αυξημένη προστασία των δεδομένων που θεωρείται ότι συγκροτούν τον «σκληρό πυρήνα» της ιδιωτικής ζωής, ενώ και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων

¹⁷⁷ Βλ. Α. Παπαδοπούλου, *Περί του θρησκευάτος των ταυτοτήτων*, σελ. 692 επ.' Π. Νικολόπουλου, *Προβληματισμοί για την απόληψη του θρησκευάτος από τις ταυτοτήτες*, ΤοΣ2001, σελ. 1015 επ. (JO21 επ.).

¹⁷⁸ Βλ. παραπάνω, υπό 1Υ, καθώς και το επόμενο κεφάλαιο

¹⁷⁹ Χαλαζωνίτης, *Οι ευαίσθητες πληροφορίες*, ό.π., σελ. 307. Πρβλ. Απ. Γέροντα, *Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των πληροφοριών. Υπερβολή ή αναγκαιότητα*, ΤοΣ 1997, σελ. 857.

¹⁸⁰ Βλ. Ι. Καράκωστα, *Η προστασία του ιδιωτικού βίου των προσώπων της επικαιρότητας από τη σκοπιά του συγκριτικού δικαίου*, ΔΕΕ 1999, σελ. 1222 επ. (1231) *τον ίδιο*, *Προσωπικότητα & Τύπος*, 2000, σελ. 57. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου*, σελ. 61 επ., 109 επ. Δ. Σπινέλλη, *Ποινικό Δίκαιο. Ειδικό μέρος*, 1980, σελ. 60-61' Π. Λαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Α'*, σελ. 319 επ., 324 επ.' Φ. Παπαρηγοπούλου-Σκορίνη, *Η πληροφόρηση δια του τύπου και η προστασία της προσωπικότητας του κατηγορουμένου*, ΝοΒ 1977, σελ. 282' Ι. Καρακατσάνη, σε: Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, ΑΚ, άρθρο 57, αριθ. 8. Κ. Σούρλα, σε: ΕρμΑΚ, *Εισαγ. άρθρο 57-60*, αριθ. περιθ. 71 επ.' Γ. Πλαγιαννάκο, *Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας*, ΕλλΔνη 1966, σελ. 109. Για την επίδραση της θεωρίας των σφαιρών στις ρυθμίσεις του ν. 2472/97 βλ. Α. Μήτρου, *Η Αρχή Προστασίας*, ό.π., σελ. 25.

Δικαιωμάτων αναφέρεται στην ανάγκη προστασίας του απόκρυφου τμήματος του ιδιωτικού βίου.

Η παραπάνω θεωρία διαβαθμίζει την παρεχόμενη προστασία με βάση το κριτήριο της περιοχής (σφαίρας), στην οποία εμπίπτει η εκάστοτε βιοτική σχέση¹⁸¹. Ειδικότερα, οι τρεις αυτές σφαίρες, οι οποίες περιβάλλουν την ενυπάρχουσα αξία της προσωπικότητας, είναι: α) η κοινωνική σφαίρα (Sozialsphäre), β) η ιδιωτική σφαίρα και γ) η σφαίρα του απορρήτου. Από τις σφαίρες αυτές, η πρώτη αναφέρεται στις σχέσεις του ανθρώπου με το περιβάλλον, ιδίως σε ό,τι αφορά τις δημόσιες και επαγγελματικές δραστηριότητές του, ενώ οι δύο άλλες διασφαλίζουν την προστασία του ανθρώπου από τη δημοσιότητα.

Ειδικότερα, στην ιδιωτική σφαίρα περιλαμβάνεται το πεδίο της ανθρώπινης δραστηριότητας που είναι προσιτό σε ένα στενό κύκλο προσώπων, είναι όμως υπό προϋποθέσεις δυνατή η πρόσβαση τρίτων σε αυτό, ενώ η σφαίρα του απορρήτου περιλαμβάνει δράσεις, εξωτερικές και σκέψεις, τις οποίες κανείς ή μόνο ένας στενός κύκλος οικείων μπορεί να πληροφορηθεί. Στην τελευταία αυτή εμπίπτει ο εσωτερικός κόσμος στοχασμών και συναισθημάτων, όπως εξωτερικεύεται, λ.χ., μέσω εμπιστευτικών επιστολών, σημειώσεων ημερολογίου, αλλά και περιστάσεων, στις οποίες αναγνωρίζεται η ανάγκη διασφάλισης του απορρήτου. Ενώ στις δύο πρώτες σφαίρες είναι δυνατή η θέσπιση περιορισμών, η τρίτη σφαίρα απολαύει απόλυτη προστασία. Με βάση, λοιπόν, τη σύλληψη αυτή, αναγνωρίζεται το δικαίωμα του ανθρώπου να καθορίζει μόνος του την επικοινωνία με το περιβάλλον του και να εμποδίζει τη δημοσιοποίηση των προσωπικών αγαθών και συμφερόντων του, ιδίως δε, των προσωπικών πληροφοριών του.

Η θεωρία των σφαιρών αναφέρεται, κατά βάση, στο γενικό δικαίωμα προστασίας της προσωπικότητας και το οποίο, σύμφωνα με τη γερμανική νομολογία και την κρατούσα άποψη στην επιστήμη, συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 1 § 1 και 2 § 1 του γερμανικού Συντάγματος (Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης) σε συνδυασμό με την παρ. 823 γερμΑΚ (BGB), το οποίο προστατεύεται κατά τις διατάξεις περί αδικοπραξιών (παρ. 823 εδ. 1 γερμΑΚ). Ο γερμανικός ΑΚ δεν διαθέτει διάταξη ανάλογη με αυτή του άρθρου 57 του ελληνικού Αστικού Κώδικα και έτσι, η προστασία της προσωπικότητας, στη Γερμανία, κατοχυρώνεται από τη νομολογία με την επίκληση των διατάξεων 1 § 1 και 2 § 1 του Θ.Ν., οι οποίες διασφαλίζουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Επίσης, ο ιδιωτικός βίος, ελλείψει ρητής συνταγματικής διάταξης, ανάλογης του άρθρου 9 του ελληνικού Συντάγματος, προστατεύεται ως συνιστώσα του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας. Ανάλογη εξέλιξη υπήρξε και στη Γαλλία, όπου δεν περιλήφθηκε στον γαλλικό αστικό κώδικα παρόμοια διάταξη, όπως η ΑΚ 57, αργότερα όμως προβλέφθηκε στη διάταξη περί αδικοπραξιών του άρθρου 1382 του γαλλΑΚ (code civil) η προστασία των αγαθών της προσωπικότητας, ενώ πρέπει να αναφερθεί και ο νόμος της 17ης Ιουλίου 1970 περί σεβασμού του ιδιωτικού βίου, με τον οποίο προστέθηκε το άρθρο 9 εδ. 2 του γαλλΑΚ, το οποίο παρείχε ένα ισχυρότερο νομικό θεμέλιο στην προστασία του ιδιωτικού βίου. Με βάση αυτό το νομικό καθεστώς αναγνωρίζεται το δικαίωμα προσώπου να αξιώσει σεβασμό του ιδιωτικού του βίου ανεξάρτητα από την πρόκληση ηθικής ή περιουσιακής ζημίας¹⁸².

Τη θεωρία των σφαιρών ακολούθησε και το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, όχι όμως με απόλυτη δογματική συνέπεια¹⁸³. Συγκεκριμένα, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας επεξεργάστηκε τη σύλληψη αυτή σε μια σειρά αποφάσεων του και της προσέδωσε συνταγματική θεμελίωση, τονίζοντας ιδίως τη διάσταση ενός «απολύτως προστατευόμενου πυρήνα (Kernbereich) του δικαιώματος της προσωπικότητας», στο πλαίσιο του οποίου εμπίπτουν και τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Η νομολογία αυτή, η οποία παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΦΑΙΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

¹⁸¹Βλ. Palandt-Thomas, BGB § 823, Αημ. 14 Β, με παραπομπές στη γερμανική νομολογία' *M.-E. Geis*, Der Kernbereich des Persönlichkeitsrechts, IZ 1991, σελ. 112.

¹⁸²Βλ. σχετικά *Μαυριά*, ό.π., σελ. 109' *Καράκωστα*, ΔΕΕ 1999, σελ. 1223 επ.' *τον ίδιο*, Προσωπικότητα και τύπος, σελ. 39 επ.

¹⁸³Για τη συμβολή των συνταγματικών ρυθμίσεων στον προσδιορισμό του περιεχομένου της έννοιας της προσωπικότητας (άρθρο 57 ΑΚ), στη χώρα μας, βλ. 1. *Δεληγιάννη*, Η προστασία της προσωπικότητας κατά τον αστικό κώδικα από την άποψη των σχετικών συνταγματικών ρυθμίσεων, ΕλΔνη 1997, σελ. 489 επ., ιδίως 491 επ.

Παρ 10. Η θεωρητική θεμελίωση της προστασίας των ευαίσθητων δεδομένων

I.Η σύλληψη του πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας στη νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας

Σταθμός στη νομολογία του γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου υπήρξε η απόφαση Mikrozensus. Στην απόφαση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι το κράτος δεν πρέπει να επεμβαίνει με λεπτομερή έλεγχο στον ατομικό χώρο της προσωπικότητας, διότι το άτομο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει ελεύθερα και με δική του ευθύνη την προσωπικότητά του, μέσα σε έναν «εσώτερο χώρο» (Innenraum), στον οποίο μπορεί να αποσυρθεί και όπου δεν επιτρέπεται να έχει καμία πρόσβαση ο κοινωνικός περίγυρος και μπορεί κανείς να είναι ανενόχλητος. Αναφερόμενο στη συλλογή στατιστικών στοιχείων, το Δικαστήριο δέχεται ότι αυτή καθ' εαυτή η συλλογή αυτών των στοιχείων δεν προσβάλλει την προσωπικότητα του ανθρώπου, αλλά τούτο συμβαίνει όταν οι πληροφορίες καλύπτουν εκείνο τον χώρο της ανθρώπινης δραστηριότητας που έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα και τον μετατρέπουν έτσι σε στατιστικά καταγραφόμενο υλικό.

Την άποψη του αναφορικά με τον πυρήνα προστασίας της προσωπικότητας ανέπτυξε το Δικαστήριο με ιδιαίτερη σαφήνεια στην απόφαση Tonband. Στην απόφαση αυτή αναφέρονται συγκεκριμένα τα εξής: «Κατά την πάγια νομολογία του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου αναγνωρίζεται ότι ο Θεμελιώδης Νόμος (Θ.Ν.) εγγυάται στον πολίτη έναν απαραβίαστο χώρο για την ιδιωτική διαμόρφωση της ζωής του, ο οποίος δεν υπόκειται σε επεμβάσεις από τη δημόσια εξουσία (...). Η συνταγματική εντολή, για την προστασία αυτού του «εσώτερου χώρου» βασίζεται στο κατοχυρωμένο στο άρθρο 2 § 1 Θ.Ν. δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Κατά τον καθορισμό του περιεχομένου και της εμβέλειας του συνταγματικού δικαιώματος του άρθρου 2 § 1 Θ.Ν. πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σύμφωνα με τον θεμελιώδη κανόνα του άρθρου 1 § 1 Θ.Ν., η αξία του ανθρώπου είναι απαραβίαστη και πρέπει να απολαύει προσοχής και προστασίας από την κρατική εξουσία. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 19 § 2 Θ.Ν., δεν μπορεί να παραβιάζεται η ουσία - ο «πυρήνας» - του συνταγματικού αυτού δικαιώματος (...).

Ακόμα και σοβαροί λόγοι γενικότερου συμφέροντος δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την επέμβαση στον απολύτως προστατευόμενο πυρήνα του δικαιώματος της ελεύθερης διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής (private Lebensgestaltung) ούτε δύναται να λάβει χώρα στάθμιση δικαιωμάτων με βάση την αρχή της αναλογικότητας».

Όπως καθίσταται σαφές από την παραπάνω απόφαση, για τη θεμελίωση του απαραβίαστου του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής, το Δικαστήριο επικαλείται τη ρήτρα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η οποία επιδράει ισχυρικά στο δικαίωμα της προσωπικότητας - και σε άλλα δικαιώματα, όπως το κατοχυρωμένο στο ελληνικό Σύνταγμα δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής - και χρησιμεύει έτσι ως «έσχατος περιορισμός» απέναντι στους κινδύνους που αφορούν την ιδιωτική ζωή. Πάντως, εντός της περιοχής της ιδιωτικής σφαίρας δικαιολογούνται επεμβάσεις για λόγους δημοσίου ή γενικότερου συμφέροντος, εφόσον τηρείται η αρχή της αναλογικότητας και οι αρχές που αφορούν τους περιορισμούς των ατομικών ελευθεριών.

II.Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου για την απογραφή του πληθυσμού και η σύλληψη περί σφαιρών

Μια σημαντική στροφή στη νομολογία του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου παρατηρείται με την απόφαση της 15.12.1983 σχετικά με το νόμο για την απογραφή του πληθυσμού, στην οποία θεμελιώνεται το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού ως έκφρασης του γενικότερου δικαιώματος της προσωπικότητας.

Το Δικαστήριο αναφέρει στην απόφασή του αυτή ότι υπό τις συνθήκες μιας συνεχώς αυξανόμενης αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων δεν υπάρχουν «ασήμαντα» δεδομένα, αλλά ότι η συλλογή, επεξεργασία και διαβίβαση κάθε πληροφορίας πρέπει να υπόκεινται στους κανόνες που θέτει η απόφαση. Συγκεκριμένα, οι περιορισμοί του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού επιτρέπονται μόνο για λόγους υπέρτερου γενικού συμφέροντος. Επιπλέον, οι περιορισμοί πρέπει να προβλέπονται από διάταξη νόμου, σύμφωνη με το Σύνταγμα, η οποία πρέπει να πληροί την αρχή της σαφήνειας των κανονιστικών ρυθμίσεων που προκύπτει από την αρχή του κράτους δικαίου, να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, ενώ παράλληλα, πρέπει να προβλέπονται οι κατάλληλοι οργανωτικοί και διαδικαστικοί μηχανισμοί, οι οποίοι θ' αποτρέψουν παραβιάσεις του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού¹⁸⁴.

¹⁸⁴ Βλ. για τα παραπάνω Σκουρή, Ατομικά δικαιώματα και απογραφή του πληθυσμού, ό.π., σελ. 692.

Το Δικαστήριο, επίσης, κάνει σαφές ότι πρέπει να εγκαταλειφθούν οι διακρίσεις που καθορίζουν την προστασία προσωπικών δεδομένων, οι οποίες στηρίζονται στη φύση των πληροφοριών¹⁸⁵. Κρίσιμο για την προστασία των προσωπικών πληροφοριών δεν είναι η ένταξη τους σε μια από τις σφαίρες προστασίας, αλλά η δυνατότητα αξιοποίησής τους, σε συνάρτηση με τον σκοπό, για τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, εγκαταλείπεται η θεώρηση του απολύτως προστατευόμενου πυρήνα, πράγμα που έχει, όμως, ως συνέπεια, όπως υποστηρίζεται, τη συρρίκνωση της προστασίας του δικαιώματος της προσωπικότητας. Σύμφωνα με την απόφαση, ειδικότερα, «το άτομο δεν έχει ένα δικαίωμα υπό την έννοια μιας απόλυτης, απεριόριστης κυριαρχίας των δεδομένων του, αλλά αποτελεί μια προσωπικότητα που αναπτύσσεται μέσα στην κοινωνία και έχει την ανάγκη της επικοινωνίας (...). Για αυτό πρέπει, βασικά, το άτομο να ανέχεται περιορισμούς στο δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, οι οποίοι επιβάλλονται χάριν υπέρτερου γενικού συμφέροντος». Συνακόλουθα, κατά την απόφαση, για τη διακρίβωση της σημασίας των πληροφοριών προϋποτίθεται η γνώση του σκοπού και της συγκυρίας της επεξεργασίας. Μόνο, δε, όταν είναι σαφές ποιος είναι ο σκοπός της επεξεργασίας και ποιες δυνατότητες διασύνδεσης και χρήσης των πληροφοριών υφίστανται, θα είναι θεμιτός ο περιορισμός του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού.

Από τις αναπτύξεις αυτές του Δικαστηρίου συνάγεται ότι η αναγνώριση μιας κοινωνικής διάστασης του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, ενός status activus, ως προϋπόθεση για τη δημοκρατική και επικοινωνιακή συγκρότηση μιας σύγχρονης πολιτείας, οδηγεί κατ' ουσίαν στη αποδυνάμωση της προστασίας του χαρακτηριζόμενου στις προηγούμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου ως απόλυτουδικαιώματος, ιδίως σε ό,τι αφορά τη «σφαίρα του απορρήτου».

Η στροφή που πραγματοποιείται στην απόφαση αυτή γίνεται σαφής και στη συλλογιστική, την οποία ακολουθεί ο Συνταγματικός Δικαστής για την αξιολόγηση της νομιμότητας της επέμβασης στο δικαίωμα της προσωπικότητας. Συγκεκριμένα, σε αντίθεση με την αντίληψη περί «σφαιρών προστασίας», δεν ερευνάται από το Δικαστήριο ποια από τις τρεις ζώνες προστασίας της προσωπικότητας (ατομική, ιδιωτική, σφαίρα απορρήτου) αφορά η επέμβαση. Σύμφωνα με τη νεότερη αντίληψη του Δικαστηρίου, όπως αυτή εκφράζεται στην εν λόγω απόφαση, η έρευνα περί του αν μια πληροφορία είναι «αυστηρώς προσωπική» μεταβάλλεται σε έρευνα του «υπέρτερου γενικού συμφέροντος», το οποίο - μετά από στάθμιση - δικαιολογεί την επέμβαση στο δικαίωμα της προσωπικότητας.

Στο σημείο αυτό γίνεται σαφές, όμως, ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο δεν εγκαταλείπει πλήρως την προηγούμενη νομολογία του καιούτο, καθ' όσον στο πλαίσιο της στάθμισης του υπέρτερου γενικού συμφέροντος, η απόφαση δέχεται ότι, κατά τεκμήριο, το υπέρτερο γενικό συμφέρον θα θεμελιώνεται όταν πρόκειται για προσωπικά δεδομένα με κοινωνική αναφορά (Sozialbezug) - δηλ. για πληροφορίες που εμπίπτουν στην αναφερόμενη ως κοινωνική σφαίρα - ενώ το αντίθετο θα συμβαίνει όταν πρόκειται για αυστηρώς προσωπικές πληροφορίες (unzumutbare intime Angaben) - ήτοι, για πληροφορίες που αφορούν τη σφαίρα του απορρήτου. Κατά συνέπεια, οι αυστηρώς προσωπικές πληροφορίες θα απολαύουν μεγαλύτερης προστασίας από ό,τι τα προσωπικά δεδομένα με κοινωνική αναφορά και αυτό σημαίνει ότι η φύση των προσωπικών δεδομένων αποτελεί και πάλι κριτήριο για τη διαβάθμιση της προστασίας.

Συνεπώς, το συμπέρασμα είναι ότι δεν εγκαταλείπεται εντελώς η σύλληψη περί ενός πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας που απολαύει απόλυτη προστασία, η οποία, εξάλλου, βρίσκει έρεισμα στη συνταγματική θεωρία' ως γνωστόν, σύμφωνα με τις αρχές που αφορούν τη θέσπιση περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων, οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να μην αναιρούν την ουσία, δηλ. τον πυρήνα του συγκεκριμένου ατομικού δικαιώματος. Η παραπάνω απόφαση, με την οποία αναγνωρίζεται το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, υιοθετεί μια διαφορετική προσέγγιση στο ίδιο ζήτημα, στην οποία όμως εξακολουθεί να υπάρχει η αντίληψη περί ενός πυρήνα τουδικαιώματος της προσωπικότητας.

III. Η νομολογία του γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου μετά την απόφαση για την απογραφή του πληθυσμού

Την εν μέρει επάνοδο στην προηγούμενη νομολογία του, σηματοδοτεί το γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο, με την απόφαση του της 14.9.1989 (Tagebuch). Παράλληλα, όμως, η απόφαση αυτή είναι ενδεικτική της δυσχέρειας διάκρισης ανάμεσα στην ιδιωτική σφαίρα και τη σφαίρα του απορρήτου, καθώς της ένταξης σε μία από τις δύο αυτές σφαίρες²⁹. Στην απόφαση αυτή, η οποία αφορά τη χρήση ημερολογίου με προσωπικές σημειώσεις ως αποδεικτικού υλικού σε ποινική δίκη, το Συνταγματικό Δικαστήριο προβαίνει σε συγκεκριμένο των απόψεων που

¹⁸⁵ Βλ. Σ. Σημίτη. Οι ευαίσθητες πληροφορίες σε αναζήτηση νομικού καθεστώτος, ό.π., σελ. 277.

εμπεριέχονται στη νομολογία του και πιο συγκεκριμένα, της σύλληψης του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού και της σύλληψης, η οποία διακρίνει ανάμεσα στη σφαίρα του απορρήτου και την ιδιωτική σφαίρα εν γένει.

Το Δικαστήριο δέχεται μεν ότι, σύμφωνα με την προηγούμενη νομολογία του (την απόφαση περί απογραφής του πληθυσμού), το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δεν είναι απεριόριστο, αλλά ότι είναι θεμιτοί οι περιορισμοί του δικαιώματος αυτού για λόγους υπέρτερου γενικού συμφέροντος. Όμως, από την άλλη πλευρά αναγνωρίζει μια έσχατη απαραβίαστη περιοχή διαμόρφωσης του ιδιωτικού βίου, στην οποία δεν μπορεί να επέμβει η δημόσια εξουσία και όπου ακόμα και το υπέρτερο γενικό συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμούς του συνταγματικού δικαιώματος της προσωπικότητας ούτε είναι δυνατή η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

Η απόφαση αυτή διαφοροποιείται σε σχέση με την προηγούμενη νομολογία του ίδιου Δικαστηρίου, καθώς για την ένταξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών σε μια από τις σφαίρες της ιδιωτικής ζωής θεωρεί ως αναγκαία τη στάθμιση των ιδιαιτεροτήτων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Επιπλέον, το Δικαστήριο δέχεται ότι και η επαφή ακόμα με τη σφαίρα της προσωπικότητας ενός άλλου ανθρώπου προσδίδει σε μια πράξη ή μια πληροφορία μια κοινωνική διάσταση, η οποία καθιστά αντικείμενο νομικής ρύθμισης, τούτο δεν αποτελεί όμως κανόνα. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι ο άνθρωπος νοείται πάντοτε σε αναφορά με τις κοινωνικές σχέσεις του, ακόμα και στον πυρήνα της προσωπικότητάς του, πράγμα που σημαίνει ότι για την ένταξη στον πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας (στη σφαίρα του απορρήτου) δεν απαιτείται η απογύμνωση της πληροφορίας από κάθε κοινωνική σχέση.

Κατά την απόφαση, συγκεκριμένα, κριτήριο για την ένταξη συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών στην απαραβίαστη περιοχή της ιδιωτικής ζωής ή, άλλως, στην περιοχή εκείνη της ιδιωτικής ζωής που είναι ανοικτή σε επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας, δεν αποτελεί η κοινωνική σημασία ή σχέση τους, αλλά η φύση και η ένταση αυτής της τελευταίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσίαση των κριτηρίων, τα οποία λαμβάνει υπόψη του το Δικαστήριο, για τον καθορισμό της περιοχής του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής και τα οποία διακρίνονται σε τυπικά και ουσιαστικά. Έτσι, κατά πρώτον, ερευνάται αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο επιθυμεί να κρατήσει μυστικό το βιοτικό συμβάν ή όχι. Κατά δεύτερον, εξετάζεται αν το περιεχόμενο του βιοτικού συμβάντος παρουσιάζει αυστηρώς προσωπικό χαρακτήρα, καθώς και σε ποια έκταση και σε πιο βαθμό αγγίζει τη σφαίρα άλλων προσώπων ή το γενικό συμφέρον.

Με την απόφασή του αυτή, συνεπώς, το Δικαστήριο συγκεκριμενοποιεί και εξειδικεύει το δόγμα που εκφράστηκε στην απόφαση περί απογραφής του πληθυσμού, σύμφωνα με το οποίο, κατά τη στάθμισή του υπέρτερου γενικού συμφέροντος, το οποίο δικαιολογεί τον περιορισμό του δικαιώματος στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό, θα λαμβάνεται υπόψη αν τα προσωπικά δεδομένα έχουν κοινωνική αναφορά, ενώ θα εξαιρούνται οι αυστηρώς προσωπικές πληροφορίες. Πάντως, αν και τα κριτήρια που λαμβάνει υπόψη του το Δικαστήριο είναι αρκετά πιο συγκεκριμένα από το κριτήριο της κοινωνικής αναφοράς των προσωπικών δεδομένων, η τελική κρίση, στην οποία καταλήγει, δεν είναι απαλλαγμένη αντιφάσεων.

Αξιολογώντας, έτσι, η απόφαση αν το περιεχόμενο των ημερολογίων στη συγκεκριμένη υπόθεση είχε άκρως προσωπικό περιεχόμενο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εγγραφές στα ημερολόγια δεν έχουν τέτοιο περιεχόμενο ούτε και ανήκουν στην απολύτως προστατευόμενη περιοχή του ιδιωτικού βίου, διότι ο συντάκτης του είχε εκφράσει εγγράφως τις σκέψεις του και με τον τρόπο αυτό οι σχετικές πληροφορίες είχαν εκφύγει από την παραπάνω περιοχή. Επίσης, κατά την απόφαση, από το περιεχόμενο των ημερολογίων θίγεται το γενικό συμφέρον, διότι λόγω της στενής σχέσης μεταξύ του περιεχομένου των ημερολογίων και της υπόνοιας τέλεσης ενός ιδιάζοντος εγκλήματος δεν είναι δυνατή η ένταξη τους απολύτως προστατευόμενο πυρήνα της ιδιωτικής ζωής.

Το αποτέλεσμα αυτής της στάθμισης, στο πλαίσιο της οποίας θεμελιώδη σημασία έχει ο χαρακτήρας των πληροφοριών, είναι η συρρίκνωση του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας της προσωπικότητας. Και τούτο, διότι, όπως επισημαίνεται, δεν είναι σαφές που αρχίζει η περιοχή αυτή του πυρήνα, τη στιγμή που ακόμα και σημειώσεις προσωπικού περιεχομένου σε ημερολόγιο θεωρείται ότι δεν εμπίπτουν, κατά το Συνταγματικό Δικαστήριο, σε αυτή. Ακόμα, πρέπει να επισημανθεί η καίρια αντίφαση, η οποία διακατέχει την εν λόγω απόφαση και η οποία συνίσταται στο ότι ενώ αναγνωρίζει την ύπαρξη ενός πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας, ο οποίος είναι απαραβίαστος και όπου το υπέρτερο γενικό συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμούς του δικαιώματος, ακολουθώντας προβαίνει σε στάθμιση του δικαιώματος της προσωπικότητας με την ανάγκη της εξιχνίασης εγκλημάτων.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η σύλληψη περί σφαιρών, παρά τις αντιφάσεις που παρατηρούνται στην παραπάνω απόφαση, αποκτά χαρακτήρα ερμηνευτικού βοηθήματος, καθώς δύναται ναληφθεί υπόψη κατά τη στάθμιση των αντιτιθέμενων έννομων συμφερόντων και αγαθών, η οποία λαμβάνει χώρα κατά τη θέσπιση περιορισμών του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού. Η συμβολή της σύλληψης θα πρέπει, συνεπώς, να αναζητηθεί κατ'

αρχήν σεαυτή τη λειτουργία του, ενώ η σημασία της για τη θεμελίωση της ρύθμισης των ευαίσθητων δεδομένων θα εξετασθεί ειδικότερα, παρακάτω.

Ακόμα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά τις διακυμάνσεις της νομολογίας του Συνταγματικού Δικαστηρίου, το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, δεν έχει παραγκωνισθεί, αλλά εξακολουθεί να θεωρείται στη Γερμανία, ως το «ατομικό δικαίωμα στην προστασία δεδομένων» (Grundrecht auf Datenschutz)

IV. Η σύλληψη των σφαιρών ως θεμέλιο της προστασίας των ευαίσθητων δεδομένων

Όπως προαναφέρθηκε, στη θεωρία υποστηρίζεται η άποψη ότι, η ρύθμιση των ειδικών κατηγοριών («ευαίσθητων») προσωπικών δεδομένων βρίσκει θεωρητικό έρεισμα στη σύλληψη περί σφαιρών, καθ' όσον η προέλευση της διάκρισης ανάμεσα σε κοινά και «ευαίσθητα» δεδομένα ανατρέχει στη διάκριση της ιδιωτικής ζωής σε σφαίρες¹⁸⁶. Η αποδοχή αυτής της άποψης δεν είναι, βεβαίως, καθολική, καθ' όσον υποστηρίζεται και η άποψη ότι η κατάταξη των πληροφοριών σε κατηγορίες με βάση την «ευαισθησία» τους αντιστοιχεί στην ευρύτερη ανάγκη προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου και δεν αποβλέπει μόνο στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και του πυρήνα αυτής¹⁸⁷.

Συναφής με τη σύλληψη που διακρίνει μεταξύ σφαιρών της προσωπικότητας είναι, όπως προαναφέρθηκε και η - υποστηριζόμενη στο γερμανικό συνταγματικό δίκαιο - σύλληψη περί ενός πυρήνα του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής που συνιστά φραγμό στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, στην περίπτωση που προσβάλλεται η αξία του ανθρώπου. Θα πρέπει, συνεπώς, να εξετασθεί εάν οι θεωρήσεις αυτές είναι όντως πρόσφορες για τη θεμελίωση της εν λόγω ρύθμισης ή πρέπει να αναζητηθεί ένα διαφορετικό θεμέλιο.

Άποψη μας είναι ότι η πρώτη από τις παραπάνω θεωρητικές κατασκευές, η οποία μελετήθηκε εκτενώς, δεν είναι συνεπής με τη φύση και την ουσία της προκειμένης ρύθμισης. Και τούτο, διότι τόσο οι ρυθμίσεις των εθνικών νομοθεσιών όσο και οι διεθνείς ρυθμίσεις για τα ευαίσθητα δεδομένα προβλέπουν ευρείες εξαιρέσεις από τον κανόνα της απαγόρευσης της επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων, οι οποίες υπόκεινται σε έλεγχο μόνο με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Ειδικότερα, κανένας από τους νόμους που ψηφίστηκαν πριν από την κοινοτική οδηγία 95/46/EK και οι οποίοι όριζαν ως «ευαίσθητες» ορισμένες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων δεν απαγόρευε πλήρως την επεξεργασία τους. Επίσης, οι νομοθεσίες αυτές προέβλεπαν εξαιρέσεις από τον κανόνα της απαγόρευσης, όπως λ.χ. όταν η επεξεργασία δικαιολογείται από το δημόσιο συμφέρον¹⁸⁸ ή όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο παρέχει τη συγκατάθεση του, ενώ και η ρύθμιση των ειδικών κατηγοριών δεδομένων στο άρθρο 8 της οδηγίας και, αντίστοιχα, στο άρθρο 7 ν. 2472/97, περιλαμβάνει έναν μακρύ κατάλογο εξαιρέσεων.

Κατά συνέπεια, η ρύθμιση αυτή δεν εναρμονίζεται με τη σύλληψη του απολύτου δικαιώματος, την οποία εκφράζει η θεωρία περί σφαιρών και η οποία οφείλεται στο ότι το δικαίωμα της προσωπικότητας κατοχυρώνεται ως ένα απόλυτο δικαίωμα στο αστικό δίκαιο, από το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, έλκει την καταγωγή της η σύλληψη των σφαιρών και το δικαίωμα αυτό, το οποίο προστατεύει απεριόριστα από κάθε επέμβαση στα αγαθά της προσωπικότητας και ομοιάζει, έτσι, προς τα εμπράγματα δικαιώματα.

Ακόμα, θα πρέπει να τονισθεί ότι η ρύθμιση των ευαίσθητων δεδομένων στο άρθρο 7 ν. 2472/97 - και αντίστοιχα, στο άρθρο 8 της οδηγίας 95/46/EK - δεν συνάδει και για έναν άλλο λόγο με τη θεωρία των σφαιρών' πιο συγκεκριμένα, η λογική της συγκεκριμένης ρύθμισης είναι ότι αποβλέπει σε αυξημένη προστασία των προσωπικών δεδομένων που εμπίπτουν στις ειδικές αυτές κατηγορίες και όχι σε απόλυτη απαγόρευση της επεξεργασίας αυτών. Τούτο καθίσταται σαφές από τη σύγκριση της διάταξης του άρθρου 7 με το άρθρο 5 ν. 2472/97, το οποίο ρυθμίζει τις γενικές προϋποθέσεις επεξεργασίας.

Από τη σύγκριση αυτή προκύπτει κατ' αρχήν ότι ορισμένες από τις προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος είναι κοινές, όπως είναι η συγκατάθεση και η ύπαρξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων (άρθρα 5 § 2 γ' και 7 § 2 β' ν. 2472/97). Βεβαίως, η ρύθμιση του άρθρου 7 ν. 2472/97 δεν περιλαμβάνει - αφηρημένη - στάθμιση συμφερόντων μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπεύθυνου της επεξεργασίας ή τρίτου, στον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα ή και του δημοσίου σχετικά με την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος, όπως συμβαίνει αναφορικά με τα μη ευαίσθητα δεδομένα (άρθρο 5 § 2 α', β', δ' και ε') και τούτο, διότι δεν είναι νοητή η νομιμοποίηση της επεξεργασίας

¹⁸⁶ Βλ. Σημίτη, Οι ευαίσθητες πληροφορίες, ό.π., σελ. 271

¹⁸⁷ Βλ. Χαλαζωνίτη, ό.π., σελ. 307.

¹⁸⁸ Βλ. Σημίτη, Οι ευαίσθητες πληροφορίες, ό.π., σελ. 274-275.

και χρησιμοποίησης των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων με βάση τα - οικονομικά, κατά βάση - συμφέροντα τρίτων που αφορούν την εκτέλεση σύμβασης ή έργου δημόσιου συμφέροντος.

Οι εξαιρέσεις, τις οποίες προβλέπει το άρθρο 7 (§ 2 περ. γ' έως ζ') είναι ειδικότερες σε σχέση με τις εξαιρέσεις του άρθρου 5 και με βάση αυτές προσδιορίζεται σαφώς το πεδίο των εξαιρέσεων από τον κανόνα της απαγόρευσης (άρθρο 7 § 1). Οι εξαιρέσεις, δε, αυτές του άρθρου 7 § 2 περ. γ' έως ζ' αποδίδουν τη στάθμιση των εννόμων συμφερόντων και αγαθών, στην οποία προέβη ο νομοθέτης και η οποία ήταν απαραίτητη, καθώς η πλήρης απαγόρευση της επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων θα εμπόδιζε την άσκηση των λοιπών, πλην του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων, συνταγματικών δικαιωμάτων¹⁸⁹.

Περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εφαρμογή της θεωρίας των σφαιρών συναντά σημαντικά προσκόμματα στην πράξη, καθ' όσον, όπως κατέστη σαφές από τα προαναφερθέντα, η διάκριση ανάμεσα στις σφαίρες προστασίας είναι ιδιαίτερα δυσχερής, αφού ακόμα και σημειώσεις σε ημερολόγιο δεν εμπίπτουν στη σφαίρα του απορρήτου, όπως κρίθηκε από τη νομολογία του γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου. Ακόμα, πέρα από το βασικό ζήτημα του επιτρεπτού της επέμβασης σε μια από τις σφαίρες της ιδιωτικής ζωής, μια σειρά εμπόρων ζητήματα, όπως είναι, λ.χ., το ζήτημα ποια δεδομένα πρέπει να διαβιβάζονται σε τρίτους, δεν είναι δυνατό να βρουν απάντηση με βάση τη θεωρία αυτή.

Συναφές με το πρόβλημα της θεμελίωσης των ευαίσθητων δεδομένων με βάση τη θεωρία των σφαιρών είναι και το ζήτημα που αφορά την κατηγοριοποίηση των προσωπικών δεδομένων σε κοινά και ευαίσθητα δεδομένα.

Ειδικότερα, η κατηγοριοποίηση αυτή ενδέχεται να έχει ως συνέπεια τη συρρίκνωση της προστασίας των κοινών (μη ευαίσθητων) δεδομένων, καθώς η διαβάθμιση της προστασίας ανάλογα με τη φύση των προσωπικών δεδομένων και η παραδοχή ότι υπάρχουν «ευαίσθητα» δεδομένα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν λιγότερο ευαίσθητα ή άλλως, «ασήμαντα» δεδομένα (trivial data), για τα οποία ισχύουν λιγότερο αυστηροί κανόνες ή τα οποία εξαιρούνται πλήρως από την εφαρμογή του δικαίου της προστασίας δεδομένων, άποψη η- οποία βρήκε απήχηση, λ.χ., σε μια πρώτη φάση, στη νομοθεσία της Δανίας. Ακόμα, η διαβάθμιση αυτή βρήκε εφαρμογή και στη ρύθμιση του άρθρου 3 β' των Κατευθυντήριων Γραμμών του ΟΟΣΑ, η οποία προβλέπει ότι τα κράτη μέλη του Οργανισμού έχουν την ευχέρεια να προβλέψουν εξαιρέσεις από την εφαρμογή τους αναφορικά με προσωπικά δεδομένα, τα οποία δεν παρουσιάζουν φανερά κινδύνους για την ιδιωτική ζωή και τις ατομικές ελευθερίες⁶.

Βεβαίως, υπό τις συνθήκες της σύγχρονης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, οι πληροφορίες καθίστανται «πολλαπλά χρήσιμες»¹⁹⁰, καθώς αποδεδειγμένα και ανεξαρτητοποιούνται από τον αρχικό σκοπό, για τον οποίο έχουν συλλεχθεί και έτσι, ακόμα και πληροφορίες που φαίνονται αρχικά «ακίνδυνες» είναι δυνατόν να προσβάλουν την ιδιωτική ζωή του ατόμου, όταν χρησιμοποιηθούν για διαφορετικό σκοπό. Έτσι, λ.χ., το όνομα του φυσικού προσώπου, μπορεί να εμφανίζεται «ακίνδυνο» όταν είναι καταγεγραμμένο στο αρχείο ενός Υποθηκοφυλακείου και ως «ευαίσθητο» όταν εμφανίζεται σε έναν κατάλογο τροφίμων ενός ιδρύματος, σε έναν κατάλογο δικαιούχων κοινωνικής πρόνοιας κ.ο.κ.. Για την αξιολόγηση της «ευαισθησίας» των πληροφοριών, δηλ. για τη διαπίστωση αν προκύπτουν κίνδυνοι για την ιδιωτική ζωή του προσώπου, το οποίο αφορούν τα προσωπικά δεδομένα, δεν μπορεί να παραβλεφθεί η συγκυρία της επεξεργασίας, ήτοι οι εν γένει συνθήκες (contexte), υπό τις οποίες πραγματοποιείται η επεξεργασία.

Συνεπώς, η κατηγοριοποίηση αυτή των προσωπικών δεδομένων, η οποία εισάγει εξαιρέσεις από τους προστατευτικούς κανόνες με βάση το χαρακτήρα των πληροφοριών και η αντίστοιχη διαβάθμιση της προστασίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως βάσιμη και ορθώς δεν ακολουθείται από τον κοινοτικό νομοθέτη στην οδηγία 95/46/EK και τον έλληνα νομοθέτη του ν. 2472/97. Συγκεκριμένα, η προσέγγιση που ακολουθείται δεν εξαιρεί καμία κατηγορία προσωπικών δεδομένων από την εφαρμογή των διατάξεων της κοινοτικής οδηγίας και του ν. 2472/97. Τόσο, δε, η οδηγία όσο και ο ν. 2472/97 προβλέπουν αυξημένη προστασία για τα ευαίσθητα δεδομένα, η οποία δεν βασίζεται στην κατηγοριοποίηση των προσωπικών δεδομένων ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας τους¹⁹¹. Αντιθέτως, η ρύθμιση του άρθρου 8 της κοινοτικής οδηγίας, όπως και η αντίστοιχη ελληνική ρύθμιση, έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση των αυξημένων

¹⁸⁹ Βλ. *Μήτρου*, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 26, η οποία υποστηρίζει ότι οι εξαιρέσεις από τον κανόνα της απαγόρευσης της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων δεν συνιστούν αυθαίρετες αξιολογήσεις του νομοθέτη, αλλά αντιστοιχούν σε άλλα προστατευτέα ένομα αγαθά και δικαιώματα.

¹⁹⁰ *Γιαννούλη*, ό.π., σελ. 353.

¹⁹¹ Βλ. όμως *Μήτρου*, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 25, η οποία υποστηρίζει ότι: «ο Έλληνας νομοθέτης ενστερνίστηκε την κλασική αντίληψη που διχотоμεί ή τριχοτотоμεί την ιδιωτικότητα ή την προσωπικότητα σε σφαίρες λιγότερο ή περισσότερο στενές και αντίστοιχα προσπελάσιμες από τρίτους και εισήγαγε στο νόμο την έννοια των «ευαίσθητων δεδομένων». Κατά την ίδια συγγραφέα: «η ελληνική ρύθμιση αντανάκλα σε γενικές γραμμές τις αντιλήψεις για τις κατηγορίες των δεδομένων που άπτονται του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής και ταυτόχρονα ανταποκρίνεται στην αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας 95/46/EK (άρθρο 8)».

κινδύνων που συνεπάγεται, ενδεχομένως, το περιεχόμενο των ειδικών αυτών κατηγοριών δεδομένων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω¹⁹².

Πρόσφορη για να χρησιμεύσει ως θεωρητικό θεμέλιο δεν είναι ούτε η συναφής με τη θεωρία των σφαιρών σύλληψη περί ενός πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας (Kernbereich des Persönlichkeitsrechts), στο βαθμό που η σύλληψη αυτή θεωρεί ως παράνομη κάθε επέμβαση στον πυρήνα αυτό, ο οποίος είναι απαραβίαστος, διότι, όπως προαναφέρθηκε, η απαγόρευση της επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων είναι σχετική και όχι απόλυτη.

Η άποψη περί ενός πυρήνα της προσωπικότητας θεμελιώνεται στην αξία του ανθρώπου, αλλά και στην αρχή κατά την οποία οι περιορισμοί των ατομικών ελευθεριών πρέπει να μην αναιρούν την ουσία των πυρήνα του ατομικού δικαιώματος (Wesensgehaltspene - άρθρο 19 11 Θ.Ν.). Κατά την άποψη μας, η διάταξη αυτή του άρθρου 19 11 Θ.Ν., η οποία δεν κατοχυρώνεται ρητά στο ελληνικό Σύνταγμα, αλλά γίνεται δεκτή ως αρχή, η οποία διέπει τους περιορισμούς των ατομικών ελευθεριών¹⁹³54, δεν είναι πρόσφορη να παρέχει ένα θεωρητικό έρεισμα για τη σύλληψη του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής. Συγκεκριμένα, πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως γίνεται δεκτό, η αρχή αυτή έχει δηλωτικό, καθαρά, χαρακτήρα, καθ' όσον ο πυρήνας του δικαιώματος δεν προσδιορίζεται αφηρημένα, αλλά η διαπίστωση πότε παραβιάζεται ο πυρήνας πρέπει να γίνεται συγκεκριμένα σε κάθε περίπτωση, μετά από έλεγχο σχετικά με το αν η άσκηση ενός δικαιώματος υπόκειται σε απόλυτες απαγορεύσεις ή δυσχεραίνεται υπέρμετρα.

Η σύλληψη ενός πυρήνα - ή τμήματος - της ιδιωτικής ζωής, ο οποίος έχει ως τυπικές συνιστώσες του τα ευαίσθητα δεδομένα, θα πρέπει, συνεπώς, να θεμελιωθεί σε άλλη βάση και πιο συγκεκριμένα, στην αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 2 § 1 Συντ.) σε συνδυασμό με το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (άρθρα 9 και 9Α Συντ.)¹⁹⁴.

¹⁹² Βλ. παραπάνω, κεφ. δεύτερο, IV, καθώς και την αιτιολογική έκθεση της τροποποιημένης πρότασης οδηγίας της 15. 1. 1992 από την Επιτροπή της ΕΕ, COM (92) τελικό SYN287, EEC311 της 27.11.1992, σελ. 18.

¹⁹³ Βλ. Α. Μάνεση, Συνταγματικά Δικαιώματα - α' ατομικές ελευθερίες, σελ. 76 επ.,

¹⁹⁴ Πρβλ. Κ. Ανθίμου, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου, σελ. 169. Μήτρω, Η Αρχή Προστασίας, ό.π., σελ. 26.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρθρ.	Άρθρο
Αριθ.	Αριθμός
Αρμ.	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
Αρχείον	Νομολογίας (περιοδικό)
Βλ.	Βλέπε
Γνμδ.	Γνωμοδότηση
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
Δ	Δίκη (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δηλ.	Δηλαδή
Διδικ	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
ΔτΑ	Δικαιώματα του Ανθρώπου (περιοδικό)
Ed.	Editor
Εδαφ.	Εδάφιο
ΕΔΔΔ	Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕεργΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΕυρΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
Εφ.	Εφετείο
ΕφαρμΔημΔικ	Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου (περιοδικό)
Εικ.	Εικόνα
Εκδ.	Έκδοση
ΕισΕκθ	Εισαγωγική Έκθεση
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα Ειρηνοδικείο
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΝΟΒΕ	Ένωση Νομικών Βορείου Ελλάδος

Επιμ.	Επιμέλεια
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό) Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
ΕΣΔα	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εφ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής (PC)
ΚΝΟΒ	Κώδικας Νομικού Βήματος (περιοδικό)
Κπολδ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚριτΕ	Κριτική Επιθεώρηση (περιοδικό)
Μετ.	Μετάφραση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ν	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
Ολ	Ολομέλεια
ό.π.	όπου παραπάνω
PC	Personal Computer
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΠοινΧρ.	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
Πρβλ.	παράβαλε
Πχ.	παραδείγματος χάριν
Σ.	Σύνταγμα
Σελ.	Σελίδα
Στε	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σύμβ.108/1981	Σύμβαση υπ' αριθ. 108/1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Τόμος
ΤοΣ	Το Σύνταγμα (περιοδικό)
Υποσ.	Υποσημείωση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΝΘΙΜΟΥ Κ, *Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφραση του δικαιώματος της προσωπικότητας*,1998 ,ΚριτΕ, σελ.155.
- ΑΝΘΙΜΟΥ Κ, *Προστασία προσωπικών δεδομένων και ΜΜΕ. Σκέψεις με αφορμή την απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*,2001,ΚριτΕ, σελ. 271 επ.
- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Μ. *Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές* ,1995
- ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ *Ετήσια Έκθεση για το έτος 2000*, ΚΝοΒ,2002,σελ. 86 επ.
- ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ *Ετήσια Έκθεση για το έτος 1999*,ΚΝοΒ,2000, σελ. 2265
- ΑΥΓΟΥΣΤΙΑΝΑΚΗΣ Μ. *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων*,2001,ΔτΑ 11/2001
- ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Ε, *Το αναθεωρημένο Κεκτημένο*, Αθήνα,2002
- ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Β, *Σχόλιο στην 510/17/15.5.2000 πράξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για ταυτότητες* ΤοΣ 2000, σελ.935
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, 2002
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., *Πληροφορική και Δίκαιο*, 1991
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., *Η ηλεκτρονική επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών (Ο γερμανικός Ομοσπονδιακός νόμος για την προστασία του πολίτη από την αυτόματη επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών)* ΤοΣ 1989,σελ. 58.
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., *Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών*, ΤοΣ 1997, σελ. 858.
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., *Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με την νομολογία του ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου της Δ. Γερμανίας*, ΕλλΔνη 1989, σελ. 508 επ.

- ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, 1997
- ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, *Συνταγματικό Δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα, τόμοι Α΄ και Β΄*, 1991
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α, *Κοινωνικός Ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα*, ΝοΒ 1980, σελ. 1655, 1834 επ.
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*, Θ΄ έκδοση , Αθήνα 2004
- ENGISCH Κ, *Εισαγωγή στη νομική σκέψη* (μετάφραση Δ. Σπινέλλη) 1986
- ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ Ι, *Εναίσθητα Προσωπικά Δεδομένα*, 2002
- ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ Ι, *Η προστασία των προσωπικών Δεδομένων στο Διαδίκτυο*. Ρυθμίσεις Εθνικού και Κοινοτικού Δικαίου, ΕπισκΕΔ 2002, σελ. 679 επ.
- ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ Ι, *Πληροφορική και Δημόσιο Δίκαιο* . "Εμπειρα Συστήματα ασαφούς λογικής και η εφαρμογή τους στις αόριστες έννοιες, 2000
- ΚΑΪΣΗΣ Α.Γ/ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ Ν.Α.Μ, *Προστασία Προσωπικών Δεδομένων*, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001
- ΚΡΙΠΠΑΣ Γ. , *Γνωμοδότηση επί της νομιμότητας της αποφάσεως της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα* ΤοΣ, 2000, σελ. 896 επ.
- ΜΑΥΡΙΑΣ Κ, *Προστασία Στατιστικών Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα* ΔτΑ 2000, σελ. 277 επ
- ΜΗΤΡΟΥ Λ., *Προστασία προσωπικών Δεδομένων : ένα νέο δικαίωμα σε Δ.Θ Τσάτσο/ Βενιζέλο/Κοντιάδη*
- ΜΗΤΡΟΥ Λ., *Η αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*, 1999
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΝΟΥΑΡΟΣ Γ., *Το απαραβίαστο του Ιδιωτικού Βίου, η ελευθερία του τύπου* , ΤοΣ 1983, σελ. 371 επ.
- ΜΠΡΕΔΗΜΑΣ Α, *Εισαγωγικό Σημείωμα στο αφιέρωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων*, ΔτΑ 11/2001, σελ. 671 επ.
- ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ Ε, *Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, 1995
- ΣΗΜΙΤΗΣ Σ, *Οι εναίσθητες πληροφορίες σε αναζήτηση νομικού καθεστώτος σε Συμβούλιο Ευρώπης* ό.π , σελ. 267
- ΣΗΜΙΤΗΣ Σ, *Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Νομική Παιδεία*, Απμ. 1980, σελ. 537
- ΤΣΑΤΣΟΣ Δ, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Τόμος Α΄, Θεωρητικό Θεμέλιο, 1994
- ΦΩΤΙΑΔΟΥ Α, *Η προστασία της προσωπικότητας δημοσίου προσώπου κατά την ικανοποίηση του διαδικαστικού δικαιώματος επανόρθωσης από το ΕΣΡ*, ΤοΣ 1999, σελ.61

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.dpa.gr
www.google.com.gr
www.law.uoa.gr
www.eclass.gr
www.yahoo.com
www.dsnet.gr
www.intrasoft.gr/nomos

ΔΗΜΜΑΤΑ

**ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ
ΑΠΟΡΡΗΤΟ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΘΕΩΡΙΑ ΣΦΑΙΡΩΝ
Σ 5Α, Σ9Α, Σ19**